

II-21189
st

RONIM

COMENTARIU

LACARTEA PROFETULUI IONA

BIBLIOTECA

PATRISTICA

ANASTASIA

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

BIBLIOTECA PATRISTICĂ

❑ SERIA PĂRINȚI LATINI ❑

*Pogorâto-Te-ai lăsa cele mai de jos ale pământului
și ai sfârșit încununată cele veșnice,
care ținau pe cei legați. I brucuar:
ce a mea zi, ce și luna din cea,
a lăsat din mormânt.*

Conceptia grafică: Doina DUMITRESCU

Editor: Sorin DUMITRESCU

© ANASTASIA 2004

Str. Păstăvele Galeria 13, sector 2, București, tel./fax: 2109550,
2116745

e-mail: anastasia@fx.ro, www.anastasia.ro

ISBN: 973-682-066-1

I E R O N I M

Comentariu la Cartea Profetului Iona

traducere din limba latină,
cronologie, postfață, note, bibliografie și indice
de Dan Bărovici

ediție îngrijită
de Octavian Gordon

INV. 48323

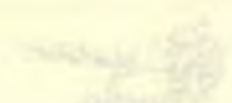
MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI
"STUDIUM"

COTA 11-21189

Conținutul
anotării este următorul:

...
...
...

...

CUPRINS

Notă asupra ediției / 7

Cronologie / 9

Comentariu la Cartea Profetului Iona / 15

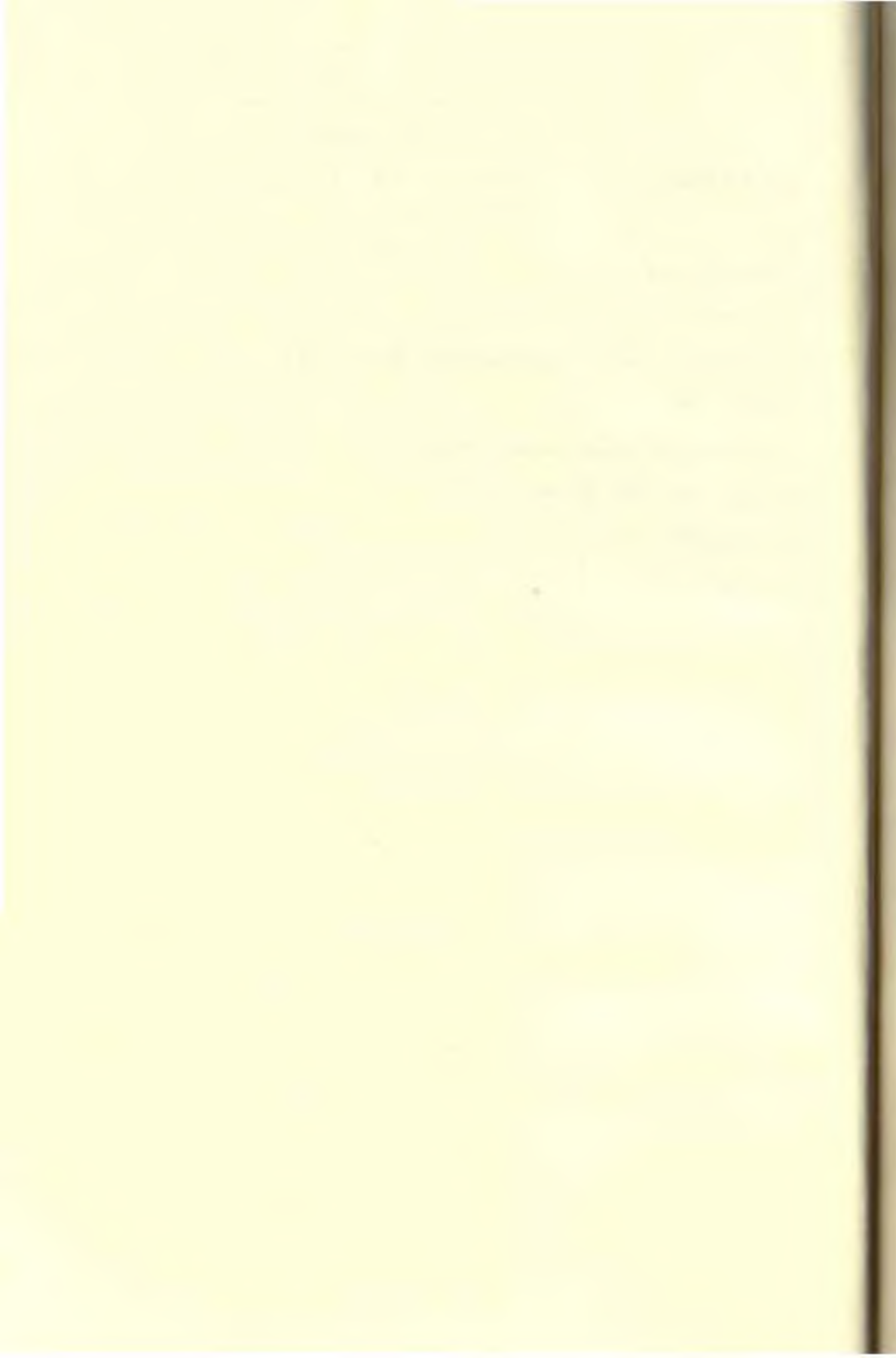
Note / 78

Ieronim, traducător și comentator

al Scripturii (Dan Batovici) / 91

Bibliografie / 109

Indice biblic / 114

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Traducerea din acest volum urmează textul stabilit de Y.-M. Duval în *Jérôme, Commentaire sur Jonas*, din colecția *Sources Chrétiennes* 323, Les éditions du Cerf, Paris, 1985.

Ieronim a tradus în latină fiecare verset al *Cărții lui Iona*, atât din versiunea ebraică cât și din cea greacă, comentându-le apoi, și dând seama de eventuale diferențe. Versetele care provin din versiunea ebraică tradusă de Ieronim sunt redată în caractere aldine, iar cele din versiunea grecească în caractere cursive.

Pentru citatele biblice, am urmat Ediția Jubiliară a Sfântului Sinod (traducere de IPS Bartolomeu Valeriu Anania), 2001.

Bibliografia ce însoțește volumul de față este, de bună seamă, selectivă; ea conține și titluri pe care, din păcate, nu le-am putut consulta nemijlocit, dar a căror menționare mi-a părut necesară.

Pentru materialele pe care le-am folosit, sunt bucuros să le pot mulțumi prietenilor mei Rusu Cosmin (Pittsburgh), Cătălina Vasile (Paris), Mihai Trișcaș (Paris), Mircea Stanciu (Toronto) și Miruna Tătaru-Cazaban (București).

Octavian Gordon a avut bunăvoința și răbdarea să corecteze traducerea mea, ferind-o de multe poticneli; de observațiile sale și ale lui Bogdan Tătaru-Cazaban am profitat în alcătuirea postfeței. Domnul profesor Dan Slușanschi a binevoit să revizuiască traducerea prefeței comentariului lui Ieronim. Am urmat linia sugerată de Domnia Sa în restul traducerii.

Către ei și către Editura Anastasia se îndreaptă toată recunoștința mea.

D.B.

THE HISTORY OF THE

The history of the world is a vast and complex subject, encompassing the lives and actions of countless individuals and the events that have shaped our planet. From the dawn of time to the present day, the human story is one of constant change and evolution. The early years of our species are marked by a struggle for survival, as our ancestors sought to adapt to their environments and overcome the challenges of a harsh world. Over time, however, we have developed the capacity for reason and self-awareness, which has allowed us to create a civilization of unparalleled complexity and achievement. The history of the world is not just a record of events, but a testament to the resilience and ingenuity of the human spirit. It is a story of triumph and tragedy, of hope and despair, of the triumph of good over evil, and of the enduring power of love and compassion. The history of the world is a story that we all share, and it is one that we must continue to study and understand, for it is the key to our future.

- 378-380 Rufin îl audiază la Alexandria pe Didim cel Orb și pe Teofil; Ieronim îl audiază pe Apollinarie în Antiochia, unde Paulinus îl hironestește preot.
- 379 Moare Vasile cel Mare.
- 380 Edictul de la Salonic interzice arianismul, iar creștinismul (în forma ortodoxă susținută de Atanasie) devine religie de stat; împărat în Răsărit este Teodosie I cel Mare.
Este construită bazilica Înălțării pe Muntele Măslinilor, la Ierusalim.
Grigorie din Nazianz este episcop de Constantinopol; scrie *Discursurile teologice*.
- 380-381 Ieronim îl audiază pe Grigore din Nazianz la Constantinopol. Traduce *Cronica* lui Eusebiu din Cezareea, *Omiliile la Iezechiel* și *Isaia* ale lui Origen.
- mai 381 Sinodul de la Constantinopol confirmă Crezul de la Niceea, formulat contra arianismului, după învățătura lui Atanasie (*homoousios*).
Ieronim, însoțit de Paulinus, ia parte la Sinod.
- 382-385 Ieronim este la Roma secretarul papei Damasus, la însărcinarea căruia revizuieste versiunea latină a Noului Testament și Psaltirea romană.
- 384 Începe construcția bazilicii Santa Pudenziana la Roma.
Moare papa Damasus.
- 385 Constrâns să plece din Roma, Ieronim pornește către Orient, de unde nu avea să se mai întoarcă vreodată.

Este începută construcția bazei Sfântul Ambrozie la Milano.

Grigorie de Nyssa scrie *Marele discurs catehetic*.

386 Ieronim, însoțit de Paula (moștenitoare a familiei Aemilia), sosește la Ierusalim, prin Antiohia. Călătorește în Egipt, unde îl audiază pe Didim cel Orb. Se stabilește la Bethleem, în Iudeea (unde va rămâne pentru ultimii săi 34 de ani). Comentează cele patru epistole pauline. Întemeiază aici o mănăstire, pe care o conduce, și o mănăstire de maici sub conducerea Paulei și mai apoi a fiicei acesteia; construiește și o biserică, precum și un adăpost pentru pelerini.

387 Augustin este botezat de Ambrozie la Milano.

389 Sunt interzise sărbătorile păgâne în Imperiu.

390 Grigorie de Nyssa scrie *Omiliile la Cântarea Cântărilor*.

Ambrozie îl excomunică pe Teodosie după masacrul Salonicului.

391 Augustin este hirotonit în biserica din Hippona de episcopul Valerius.

Moare Grigorie din Nazianz.

E dezvoltată o legislație împotriva păgânismului.

Ieronim începe traducerea Vechiului Testament din ebraică. Traduce *Omiliile la Luca* ale lui Origen.

393 Scrie elogiul lui Origen în *De viris illustribus* și *In Habacuc*, dedicat lui Chromatius.

394 Teodosie cel Mare îl învinge la Aquileea pe Eugeniu, împăratul Imperiului de Apus.

- rămânând unic împărat. După moartea sa, Imperiul este împărțit între fiii lui, Arcadius în Răsărit și Honorius în Apus; împărțirea va fi definitivă.
- Moare Grigorie de Nyssa.
- 396 Augustin devine episcop al Hipponei. Ieronim traduce din ebraică *Paralipomenele* și le dedică lui Chromatius. Scrie epistola 61 contra lui Vigilantius. În toamna lui 396 scrie comentariul la *Iona* (dedicat lui Chromatius) și cel la *Abdiām* (dedicat lui Pammachius).
- 397 Moare Ambrozie al Milanului. Ieronim compune *Contra Iohannem* pentru Pammachius și epistola 82 pentru Teofil.
- 398 Dedică lui Chromatius și lui Heliodorus traducerea din ebraică a cărților solomoniene. Pammachius și Oceanus îi cer o contratraducere la cea a lui Rufin din *Peri archon*, pe care o va încheia anul următor.
- 399 Sfârșește persecuția împotriva păgânilor. Augustin scrie *De Trinitate*.
- 400 La Salonic sunt executate mozaicurile din bazilicile Sfântul Gheorghe și Christos Lamotos. Este întemeiată mănăstirea de la Bahouit.
- 401 Alaric invadează Italia. Ieronim trimite la Roma, lui Pammachius și Marcellei, două cărți din *Apologia contra lui Rufin*.

- 402 Curtea imperială romană, amenințată de apropierea lui Alaric, se stabilește la Ravenna.
- 404 Ravenna devine capitala Imperiului Roman de Apus.
Moartea Paulei. Ieronim încheie traducerea Vechiului Testament din ebraică.
- 406 Dedică *In Zachariam* lui Exuperus de Toulouse.
- 407 Scrie *In Danielelem*, pe care îl dedică lui Pammachius și Marcellei.
- 410 Alaric intră în Roma.
- 412 Chiril este episcop al Alexandriei.
- 413 Augustin scrie *De Civitate Dei*.
- 419 Moare Ieronim. Este înmormântat lângă Paula, la intrarea în peștera Nașterii, de unde, ulterior, va fi mutat.

PRECUVÂNTAREA CĂTRE CHROMATIUS

Sunt aproape trei ani de când i-am tâlmăcit pe cei cinci Profeți – Miheia, Naum, Avacum, Sofonie și Agheu¹ – și, ținut în loc de o altă lucrare, n-am putut împlini ce începusem. Căci am scris cartea *Despre bărbați de seamă și două volume împotriva lui Iovinian*; de asemenea o *Apologie* și o carte *Despre calea cea mai bună de a tâlmăci*, către Parmachius, precum și două cărți *Către Nepotianus* sau *Despre Nepotianus*. <Ar mai fi> și altele, dar ar fi <prea> lung să le înșir². Astfel, după atâta vreme, ca la o reîntoarcere, începând comentariul la Iona, mă rog celui care este chipul Mântuitorului și care, zăbovînd „vreme de trei zile și trei nopți în pântecul chitului”, a prefigurat Mt. 12, 40 Învierea Domnului, să ne hărăzească și nouă înflăcărarea de odinioară, ca să fim vrednici de venirea la noi a Duhului Sfânt. Căci dacă Iona înseamnă „porumbel”, iar porumbelul amintește de Duhul Sfânt, să tâlmăcim și noi porumbelul³ din venirea Porumbelului⁴ către noi.

Știu că vechi <scriitori> bisericești⁵, atât greci cât și latini, au spus multe despre această carte și, prin atâtea cercetări, mai mult i-au întunecat decât i-au lămurit înțelesurile, astfel că interpretarea lor are trebuință de interpretare și lasă cititorul cu mult mai neștiutor decât era înainte să <le> fi citit. Și nu spun aceasta ca să trag în jos spirite mari și ca să-i defăimez pe alții cu lauda mea, ci pentru că datoria comentatorului stă în a limpezi – scurt și lămurit – cele ce sunt nedeslușite, și nu în a-și vădi talentul vorbirii mai mult decât a tâlmăci gândul celui pe care îl înfățișează.

Astfel, cercetăm unde altundeva mai citim în Sfânta Scriptură despre profetul Iona în afara cărții lui și a Evangheliilor, care sunt mărturia Domnului despre el. Și, dacă nu mă înșel, stă scris despre el în Cartea Regilor astfel: „În al cincisprezecelea an al lui Amasie, fiul lui Ioas, regele lui Iuda, a venit la domnie în Samaria fiul lui Ioas, Ieroboam, regele lui Israel, vreme de patruzeci și unu de ani. Și s-a ținut de rele dinaintea Domnului și nu s-a depărtat de toate păcatele lui Ieroboam, fiul lui Nabath, cel care a dus Israelul în păcat. El a refăcut hotarele lui Israel de la intrarea în Emath până la marea pustiuului, după cuvântul Domnului Dumnezeuului lui Israel pe care l-a rostit prin robul Lui⁶, Iona, fiul profetului Amathi, care era din Geth, din Opher”. Iar evreii povestesc că acesta⁷ este fiul văduvei din Sarepta, pe care, mort fiind, l-a înviat profetul Ilie, căruia mama i-a spus, mai apoi: „Acum știu bine că tu ești om al lui Dumnezeu și că al adevărului este cuvântul Domnului din gura ta”; și pentru aceasta a fost numit astfel și copilul. Căci Amathi înseamnă pe limba noastră „adevăr” și, pentru că Ilie a grăit adevărul, se spune că cel înviat este fiul adevărului. Apoi, Geth se află la două zile depărtare de Sapphorim – pe care astăzi îl numim Diocezarea –, pentru cei ce merg spre Tiberiada, un sătuc nu <prea> mare, unde se vede și mormântul. Cu toate acestea, unii sunt de părere că s-a și născut și e înmormântat pe lângă Diospolis⁸, adică Lidda, nepricepând că adaosul „din Opher” privește deosebirea de alte orașe „Geth” care se văd și în ziua de azi în apropiere de Eleutheropolis sau de Diospolis.

Mt. 12.
39-41;
16, 4;
Lc. 11.
29-32

4Rg. 14.
23-25

3Rg. 17.
9-19

3Rg. 17.
24

Cartea lui Tobit, deși nu este socotită în canon⁹, totuși, fiindcă scriitorii bisericești o folosesc, pomenește așa ceva, atunci când Tobias îi spune fiului său: „Fiule, iată, am îmbătrânit și sunt pe cale să mă săvârșesc din viața mea. Ia-ți fiii și du-te în Media, fiule! Căci știu ce a grăit profetul Iona despre Ninive, cum că va fi dărâmată”¹⁰. Și, într-adevăr, cât privește istoriile, atât evreiești, cât și grecești – și mai cu seamă pe Herodot –, citim că, pe când domnea Iosia la evrei, Ninive a fost nimicită de Cyaxares, regele mezilor. De aici înțelegem că, la început, pentru că s-au pocăit la propovăduirea lui Iona, ninivitenii au dobândit iertare; mai apoi însă, stăruiind <iar> în vechile lor păcate, au stârnit împotriva lor judecata lui Dumnezeu. Iar evreii povestesc că Osea, Amos, Isaia și Iona au profetizat în aceleași vremi.

Tob. 14.
3-4

Aceasta în ce privește temeiurile istorice¹¹. Dar noi știm prea bine, Chromatius, venerabile părinte episcop¹², că ar fi o trudă nespus de mare să-l legi întru totul pe profet de înțelegerea Mântuitorului¹³: că a fugit, că a dormit, că a fost azvârlit în mare, că a fost înghițit de chit, că, aruncat la țarm, a propovăduit pocăința, că, întristat pentru salvarea cetății celei <cu mulțime> nenumărată, s-a bucurat de umbra dovleacului, că Dumnezeu l-a dojenit pentru că s-a îngrijit mai mult de vrejul înverzind, dar uscat pe neașteptate, decât de atâta mulțime de oameni, și altele, pe care ne vom strădui să le lămurim în această carte. Și totuși, pentru a cuprinde, pe de-a-ntregul, într-o scurtă precuvântare, înțelesul profetului, nu se va găsi un mai bun tâlcuitor al chipului lui decât Acela care i-a inspirat pe profet¹⁴ și a însemnat mai înainte în robii Săi trăsăturile

Adevărului ce avea să vină. Astfel, <El> grăiește către iudeii care n-au crezut în cuvântul Lui și nu-L cunosc pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu: „Ninivitenii se vor ridica la judecată cu spița aceasta și-o vor osândi, căci <ei> s-au pocăit la propovăduirea lui Iona; și iată, aici este mai mult decât Iona”¹⁵. Spița iudeilor este osândită, lumea venind la credință, și, căindu-se Ninive, Israel piere, necredincios. Ei au cărțile, noi pe Domnul cărților; ei îi au pe Profeți, noi înțelesul Profeților; pe ei „îi ucide litera”, nouă „duhul ne dă viață”; la ei i se dă drumul lui Baraba, tâlharul, pentru noi, Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este lăsat slobod¹⁶.

Mt. 12,

41;

Lc. 11, 32

2Cor. 3, 6

In. 18, 40

1. 1-2 Ebr.: Și s-a făcut cuvântul Domnului către Iona, fiul lui Amathi, zicând: Scoală și te du în Ninive, cetatea cea mare, și propovăduiește în ea, pentru că s-a suit răutatea ei dinaintea Mea.

Septuaginta, în afară de <cuvintele> s-a suit strigătul răutății ei către Mine, pe celelalte le-a transmis la fel¹⁷.

tocmai ce se spune în Geneză: „strigătul Sodomei și al Gomorei s-a înmulțit”, sau către Cain: „Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine din pământ”.

Dar, în sens tropologic¹⁸, Domnul nostru, Iona, adică Porumbelul sau Îndureratul¹⁹ – căci se traduce în ambele feluri, fie pentru că Duhul Sfânt a coborât în chip de porumbel, și a rămas în El²⁰, fie pentru că a suferit de rănilile noastre și „a plâns din pricina” Ierusalimului și „ne-am vindecat prin rănilile Lui” –, cu adevărat „Fiul adevărului” (căci Dumnezeu este „Adevărul”), este trimis în Ninive cea frumoasă, care este lumea <și> față de care nimic nu vedem mai frumos cu ochii trupului. De unde și la greci a luat numele de kosmos, de la „împodobire”, iar odată împlinită fiecare lucrare a Lui, se spune²¹: „Văzut-a Dumnezeu că e bine”.

Către Ninive, zic, cetatea cea mare, pentru că, de vreme ce Israel a disprețuit ascultarea, toată lumea

<ÎNCEPUTUL CĂRȚII>

Iona e trimis la neamuri spre osândirea lui Israel, căci, în vreme ce Ninive se căiește, ei stăruie în răutate. Apoi, ceea ce spune: s-a suit răutatea ei dinaintea Mea, sau strigătul răutății ei către Mine, este

Gen. 18,

20

Gen. 4, 10

Mc. 1, 10

ln. 1, 32

Mt. 3, 16

Lc. 3, 22

Lc. 19, 41

Is. 53, 5

IPr. 2, 24

ln. 14, 6

Gen. 1,

10.1

2.18

neamurilor să asculte. Și aceasta pentru că s-a suit răutatea ei dinaintea lui Dumnezeu. Căci, atunci când Dumnezeu a zidit un fel de casă preafrumoasă pentru omul care avea să-l slujească, omul s-a stricat după voia lui proprie și inima lui s-a aplecat spre rău <încă> din pruncie și „și-a pus gura împotriva cerului”. Iar după ce s-a zidit turnul trufiei, e vrednic ca Fiul lui Dumnezeu să Se coboare la el, așa încât, ca unul care n-a putut să urce la cer prin îngâmfare, să se înalțe la el prin prăbușirea în pocăință.

Gen. 8, 21
Ps. 72, 9
Gen. 11,
3-9

1, 3 a Ebr.: Și s-a sculat Iona să fugă în Tharsis de la fața Domnului.

LXX: *La fel.*

Profetul știe, insuflat de Duhul Sfânt, că pocăința neamurilor este năruirea iudeilor. De aceea – iubindu-și patria – nu invidiază atât mântuirea Ninivei, cât

nu voiește pieirea poporului său²². De altminteri, citise că Moise, rugându-se pentru el, a zis: „De le vei ierta păcatul, iartă-le; însă de nu-l vei ierta, și pe mine mă șterge din cartea Ta pe care ai scris-o” și, la rugămințile lui, Israel a fost cruțat, iar Moise n-a fost șters din carte; ba mai mult: Domnul a aflat în robul Său un prilej să-i cruțe pe ceilalți tovarăși ai lui. Căci, atunci când <Domnul> spune: „Lasă-Mă!”, El arată că poate fi ținut în loc²³. Tot așa grăiește și Apostolul²⁴: „Doream să fiu anatema pentru frașii mei, care sunt israeliți după trup”²⁵. Nu pentru că ar dori să piară acela pentru care „a trăi este Hristos și a muri este câștig”; ci, câtă vreme vrea să-i salveze pe ceilalți, mai degrabă este vrednic de viață. Apoi, văzând Iona

Ex. 32,
31-32

Ex. 32, 10

Rom. 9, 3

Filip. 1, 21

că ceilalți profeți au fost trimiși „către oile pierdute ale casei lui Israel”, ca să cheme poporul la pocăință – chiar și ghicitorul Balaam a profetit despre mântuirea poporului israelit –, suferă că numai el a fost ales să fie trimis la asirieni, vrăjmașii Israelului, și în cetatea cea mai mare a dușmanilor, unde <era> idolatria, unde <era> necunoașterea de Dumnezeu; și, ce este mai important decât acestea, se temea ca, o dată ce aceia se vor fi întors la pocăință, cu prilejul propovăduirii lui, Israelul să nu fie uitat cu totul. Căci știa – tot prin Duhul <Sfânt>, Care-i încredința vestirea la neamuri – că, atunci când neamurile²⁶ vor crede, va pieri casa lui Israel. Și se <mai> temea ca ceea ce avea să vină într-o bună zi să nu se petreacă <tocmai> în vremea lui.

De aceea, urmându-l pe Cain și depărtându-se de la fața lui Dumnezeu, a vrut să fugă în Tharsis, pe care Iosephus²⁷ îl tălmăcește a fi Tarsus, cetatea Ciliciei, schimbându-se²⁸ numai prima literă. Dar, așa cum e dat să se înțeleagă din *Paralipomene*, astfel se numește un loc din India. Apoi, evreii spun că Tharsis numește, în general, marea, după aceea că „vei sfărâma cu vânt năprasnic corăbiile Tharsisului”, adică ale mării, și, în Isaia: „tânguiți-vă, corăbii ale Tharsisului”. Despre acesta îmi amintesc că am vorbit, cu mulți ani în urmă, într-o epistolă către Marcella²⁹. Profetul nu căuta deci să fugă spre un anumit loc, ci, pornind pe mare, se grăbea să ajungă oriunde. Iar celui aflat pe fugă și speriat i se potrivește mai degrabă să nu aleagă pe îndelete locul fugii, ci să prindă cel dintâi prilej pentru a porni pe mare. Și putem spune și aceasta: cel ce socotea că numai „în Iudeea este cunoscut Dumnezeu” și <numai> „în Israel mare este numele Lui”, după ce

Mt. 10, 6;
15, 24

Num.
23-24

Gen. 4,
8-16

2Par. 20,
36-37

Ps. 47, 7

Is. 23,
1.14

Ps. 75, 1

Iona 1, 9

L-a simțit în valuri, mărturisește și zice: „evreu sunt și cred Domnului³⁰ cerului, Cel Care a făcut marea și uscatul”. Iar dacă El a făcut marea și uscatul, pentru ce crezi că – lăsând uscatul – poți să-l scapi pe mare Celui Ce a întemeiat marea? Și, totodată, din salvarea și convertirea corăbierilor, învață că și marea mulțime a Nimivei poate fi salvată la fel, prin mărturisire.

Ier. 12, 7

Iar despre Domnul și Mântuitorul nostru putem spune că Și-a lăsat casa și patria și, luând trup <omnesc>, oarecum a fugit din ceruri și a venit în Tharsis, adică în marea veacului acestuia, după cum altundeva se spune: „Marea aceasta <este> mare și întinsă; acolo <sunt> târătoare fără număr, vietăți mărunte laolaltă cu cele mari; acolo străbat corăbii, balaurul³¹ acesta pe care l-ai plăsmuit pentru a-Ți râde de el”. Căci de aceea și când pătimea, spunea: „Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta”, ca nu cumva, în timp ce poporul striga: „Răstignește-L, Răstignește-L pe Unul ca Acesta”, noi „n-avem alt rege decât pe Cezarul”, să intre mulțimea neamurilor și să fie rupte ramurile de măslin, în locul cărora să răsară lăstarii măslinului sălbatic. Și a avut atâta bunătate și dragoste pentru popor, după alegerea părinților și după făgăduința <făcută> lui Avraam, încât a spus, întuit pe cruce: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac”.

Ps. 103,
25-26

Mt. 26, 39

In. 19, 15

In. 19, 15

Rom. 11,
17-25Rom. 9,
4-5Rom. 11,
28

Lc. 23, 34

Sau, în orice caz, de vreme ce Tharsis înseamnă „contemplarea bucuriei”, profetul, venind la loppe – care, la rându-i, înseamnă „cea frumoasă” – zorește să ajungă la bucurie și, desfătându-se pe deplin în fericirea odihnei, să se lase cu totul <în voia> contemplații, socotind că e mai bine să te bucuți de frumusețea și de felurimea cunoașterii, decât să piară poporul din

care avea să Se intrupeze Hristos, cu prilejul salvării celorlalte neamuri. Rom. 9, 5

1, 3 b Ebr.: Și a coborât la loppe și a găsit o corabie cu drum către Tharsis. Și a plătit prețul drumului și a coborât în ea ca să plece cu ei în Tharsis de la fața Domnului.

LXX: Și a coborât în loppe și a găsit o corabie cu drum către Tharsis și și-a plătit prețul drumului. Și s-a urcat în ea ca să călătorească cu ei în Tharsis de la fața Domnului.

cu ajutorul lui Perseu. Cistorul învățat cunoaște povestea³². Dar și după natura regiunii, se zice pe bună dreptate că profetul, venind din munți în loppe, la șes, a coborât și a găsit o corabie care <tocmai> își dezlega parâma de la șarm și se pornea pe mare. Și a plătit prețul drumului lui – fie prețul corabiei, adică al încărcăturii ei, după <textul> ebraic³³, fie prețul drumului pentru sine, după cum a tradus Septuaginta³⁴.

Și fie a coborât în ea, cum este consemnat cu precizie în ebraică (căci *iered* înseamnă „a coborât”), pentru ca, fugăr fiind, să caute cu grijă ascunziș, fie s-a urcat, cum stă scris în varianta populară³⁵, ca să ajungă oriunde s-ar porni corabia, socotindu-se scăpat dacă va părăsi Iudeea³⁶.

loppe este un port al Iudeii și citim <aceasta> în cărțile *Regilor* și în *Paralipomena* – <tocmai> cel prin care și Hiram, regele Tyrului, trecea cu plutele din Liban trunchiurile care erau duse <mai apoi> pe uscat la Ierusalim. Acesta este locul în care până astăzi se arată pe șarm stincile pe care a fost odinioară eliberată din lanțuri Andromeda,

2Ct. 2, 16

- Dar și Domnul nostru, <aflat> la capătul șarmului Iudeii – șarm care, pentru că se găsea în Iudeea, era numit „cel foarte frumos” – nu vrea să ia „pâinea filor” și s-o dea „la câini”; ci, fiindcă venise la „oile pierdute ale casei lui Israel”, le plătește corăbierilor prețul, ca să-i salveze pe locuitorii mării, ca Unul Care caută să salveze mai întâi poporul Său, și, afundat în iad, printre vârtejuri și vijelii – adică prin pătimirea Sa și prin ocară Crucii –, să-i mântuiască pe cei pe care îi lăsa deoparte, adormit parcă în corabie³⁷.
- Cititorul înțelept este rugat să nu caute aceeași ordine pentru tropologie ca și pentru istorie³⁸. Căci și Apostolul îi raportează pe Agar și pe Sara la cele două Testamente, și totuși nu putem interpreta tropologic toate cele povestite în istoria aceea. Iar către efeseni spune, vorbind despre Adam și Eva: „De aceea va lăsa omul pe tatăl și pe mama sa și se va alipi de soția sa și vor fi doi într-un trup. Taina aceasta mare este: iar eu zic în Hristos și în Biserică”. Oare putem raporta la Hristos și la Biserică întreg începutul *Genezei* și facerea lumii și întemeierea omului, pentru că Apostolul s-a folosit astfel de această mărturie? Să zicem că cele scrise: „De aceea, va lăsa omul pe tatăl său”, le putem raporta la Hristos, așa încât putem spune că El L-a lăsat pe Dumnezeu Tatăl în ceruri ca să Se adauge Bisericii neamurilor; cum putem tâlmăci <însă> ceea ce urmează: „pe mama sa”? Să spunem oare că a părăsit Ierusalimul cel Cereș³⁹, care este „mama celor sfinți”, și altele mult mai complicate decât acestea? Nici măcar acea vorbă a aceluiași Apostol: „Beau din duhovniceasca piatră care-i urma: iar piatra era Hristos” nu ne silește deloc să raportăm întreaga carte a
- Mt. 15, 26
Mt. 10, 6;
15, 24
Mt. 8,
24-25
Gal. 4,
22-31
Ef. 5,
31-32
Gen. 2, 24
Gal. 4, 26
I Cor.
10, 4

Exodului la Hristos. Dar ce putem spune? Că piatra aceea n-a fost lovită de Moise o singură dată, ci de două ori? Că „ape s-au pornit șuvoaie” și puhoiaie de apă s-au revărsat? Oare, cu acest prilej, vom interpreta forțat întreaga istorisire a aceluia fragment în legile alegoriei, în loc ca fiecare fragment să primească, mai degrabă, după felul istorisirii, un înțeles duhovnicesc diferit? Așadar, după cum aceste mărturii au <fiecare> interpretările lor și nu cer aceeași tălmăcire, nici cele dinainte, nici cele care urmează, la fel și profetul Iona va putea fi raportat în întregime la Domnul, nu fără primejdie pentru cel care tălmăcește. Și pentru că în *Evangelhie* se spune: „Neam rău și desfrânat cere semn, dar semn nu i se va da, decât semnul profetului Iona: precum a fost Iona trei zile și trei nopți în pântecul chitului, așa va fi și Fiul Omului trei zile și trei nopți în inima pământului”, nu <toate> celelalte despre care se vorbește în <cartea> acestui profet se referă, în aceeași măsură, la Hristos. Desigur că, acolo unde se poate face aceasta fără primejdia <de a greși>, ne vom strădui și noi s-o facem.

Ex. 1, 6
Ps. 77, 20

Mt. 12,
39-40

I, 4 Ebr.: Însă Domnul a trimis vânt pe mare și s-a făcut furtună puternică pe mare și corabia era în primejdie să se sfârșe.

LXX: Și Domnul iscat-a vânt¹⁰ pe mare, și s-a făcut furtună puternică pe mare și corabia era în primejdie să se sfârșe.

Fuga profetului se poate referi și la omul⁴¹ obișnuit care, nesocotind poruncile lui Dumnezeu, s-a ascuns de la fața Lui și s-a încredințat lumii, unde mai apoi, când furtuna relelor și năruirea întregii lumi s-a dezlănțuit asupra sa, a fost silit

Gen. 3, 8

să-L simtă pe Dumnezeu și să se întoarcă la Cel de Care fugise⁴². De unde înțelegem că și acelea pe care oamenii le socotesc salvatoare pentru ei se schimbă în prăpăd cu voia lui Dumnezeu și nu numai că nu le folosește ajutorul celor cărora le este oferit, dar și aceia care-l oferă sunt deopotrivă sfărâmați. După cum citim că Egiptul a fost învins de asirieni, fiindcă îi venea în ajutor lui Israel împotriva voinei Domnului, așa și corabia ce-l ocrotise pe cel primejduit se afla în primejdie. Mările sunt stărnite de vânt, furtuna se iscă din liniște: nimic nu-i sigur atunci când Dumnezeu stă împotriva⁴³.

I. 5a Ebr.: Și s-au înfricoșat corăbierii și au strigat către dumnezeul lor; și au aruncat în mare vasele care erau în corabie, ca să se ușureze de ele.

LXX: Și s-au înfricoșat cei de pe corabie și fiecare a strigat către dumnezeul său; și au aruncat vasele corabiei în mare, ca să se ușureze corabia.

În mare, așa încât, mai ușoară fiind, <corabia> să treacă peste talazurile mari.

Dimpotrivă, Israel nu L-a înțeles pe Dumnezeu nici în cele bune, nici în cele rele și, în timp ce Hristos deplânge poporul, <acesta> are ochii ușați.

Ei socotesc corabia foarte îngreunată de încărcătura ei obișnuită și nu pricep că întreaga povară este chiar profetul fugar. S-au înfricoșat corăbierii, strigă fiecare către dumnezeul său⁴⁴; chiar dacă nu cunosc adevărul, ei nu ignoră providența și, în rătăcirea religiei <lor>, știu că ceva trebuie proslăvit; aruncă încărcătura

I. 5b Ebr.: Și Iona a coborât în fundul corabiei și dormea somn greu.

LXX: Iar Iona a coborât în pântecul corabiei și dormea și sforăia.

În sens istoric⁴⁵, cugetul profetului este descris <a fi> liniștit: netulburat nici de furtună, nici de primejdii, ținându-și firea la fel pe vreme liniștită, cât și în prag de pieire. Astfel, ceilalți strigă către zeii

loc, aruncă vasele <în mare>, fiecare se străduiește <să facă> ce poate. Iar acesta este atât de liniștit și fără grijă și netulburat cu firea, încât, coborând în fundul corabiei, se bucură pe deplin de un somn blând.

Dar se mai poate spune și aceasta⁴⁶: era conștient de fuga sa și de păcatul de a fi nesocotit poruncile Domnului; și-și dădea seama, fără știrea celorlalți, că furtuna se dezlănțuie împotriva sa. De aceea, coboară în interiorul corabiei și, trist, se ascunde, ca să nu vadă valurile umflându-se împotriva sa, ca pe niște răzbunători ai lui Dumnezeu. Astfel, somnul arată nu lipsa lui de griji, ci mâhnirea lui. Căci citim că și Apostolii, la vremea Pătimirii Domnului, au fost cuprinși de somn, din pricina tristeții lor adânci.

Dar, dacă interpretăm alegoric⁴⁷, somnul și toropeala cea grea a profetului îl înfățișează pe omul toropit de somnul rătăcirii, căruia nu-i fusese de ajuns fuga de la fața lui Dumnezeu. Mai mult decât atât: mintea lui, întunecată de o anume sminteală, nu ține seama de mânia lui Dumnezeu, iar el, ca și cum ar fi lipsit de griji, doarme somnul cel mai adânc, de-irăsună nările.

Iona 1, 5

Lc. 22, 45

Gen. 3, 8

I, 6 Ebr.: Și s-a apropiat de el cârmaciul și i-a zis: de ce te cufunzi în somn? Scoală, cheamă-L pe Dumnezeuul tău, poate Își aduce aminte Dumnezeu de noi și nu <mai> pierim.

LXX: Și s-a apropiat de el cel însărcinat cu veghea și i-a zis: de ce sforăi? Scoală, cheamă-L pe Dumnezeuul tău, doar-doar ne-ar scăpa Dumnezeu și nu <mai> pierim.

ciune către Dumnezeuul său, ca să țină rugăciune loială <toți> cei care erau împreună în primejdie.

Mai apoi, în sens tropologic⁴⁸, mulți sunt aceia care, călătorind împreună cu Iona și având zeii lor, se grăbesc spre „contemplarea bucuriei”⁴⁹. Însă, după ce Iona va fi descoperit de sorși și după ce – prin moartea lui – furtuna lumii va fi curmată, iar mării i se va da înapoi liniștea, atunci va fi slăvit Unul Dumnezeu și se vor aduce jertfe duhovnicești pe care, de bună seamă, după litera <textului>, nu le aveau în mijlocul valurilor⁵⁰.

I, 7 Ebr.: Și a zis unul către tovarășul său: hai să aruncăm sorși, ca să aflăm de unde ne vine răul acesta. Și au aruncat sorși și au căzut sorșii asupra lui Iona.

Este firesc ca oricine, la primejdie, să aștepte ajutor mai degrabă de la altul. De aceea, cârmaciul – sau cel însărcinat cu veghea –, care trebuia să-i încurajeze pe călătorii speriați, cântărind cât de mare <este> primejdia, îl trezește pe cel ce dormea și-l ceartă pentru lipsa lui de griji necugetată și, mai mult, îl îndeamnă să înalțe și el, după putință, rugă-

<Corăbierii> cunoșteau firea mării și, umblând de atâta vreme pe mare, știau pricinile furtunilor și ale vijeliilor.

LXX: *Și a zis fiecare către cel de lângă el: hai să aruncăm sorți, ca să aflăm din a cui pricină este asupra noastră această răutate. Și au aruncat sorți și au căzut sorții asupra lui Iona.*

Și, de bună seamă, dacă ar fi văzut talazurile obișnuite – pe care și altădată le încercaseră – nîdîcându-se, n-ar căuta nici decum în sorți vinovatul pieirii, și nici n-ar dori să scape dintr-o primejdie

sigură printr-un lucru nesigur. Și nu trebuie numidecât să credem – cu privire la acest fragment – în sorți, nici să-l legăm de cel din *Faptele Apostolilor*, când, prin sorți, Matia este ales în apostolat, de vreme ce întăietatea unuia sau a altuia nu poate fi lege pentru toți. Într-adevăr, după cum o asină vorbește în osândirea lui Balaam, iar Faraon și Nabucodonosor află în vis cele ce vor fi întru judecata lor – și totuși nu-L înțeleg pe Dumnezeu Care le dezvăluia – și după cum profetea și Caiafa, fără să știe că e <mai> de folos să piară unul pentru toți, la fel și fugarul acesta e descoperit de sorți, dar nu prin puterile sorților și, mai mult, prin sorții păgânilor, ci prin voia Celui Care avea putere asupra sorților nesiguri.

Iar în spusa: *ca să aflăm din a cui pricină este asupra noastră această răutate*, înțelegem aici „chin” și „nenorocire” prin răutate, după cum <zice>: „Ajungă zilei răutatea ei”, iar la Amos, profetul: „Este răutate⁵¹ în cetate pe care n-a făcut-o Domnul?”, precum și în Isaia: „Eu, Domnul, Cel Care fac pacea și plămuiesc răul”. Dar în alte locuri răutatea e înțeleasă <a fi> opusă virtuții, după cum citim, mai sus, la profetul nostru: „S-a suit răutatea ei dinaintea Mea”.

Fapte 1,
23-26

Num. 22,
28

Gen. 41, 1
sqq.

Dan. 2, 1
sqq.;

4, 1 sqq.

ln. 11,

49-50;

18,14

Mt. 6, 34

Am. 3, 6

Is. 45, 7

Iona 1, 1

I, 8 Ebr.: Și-i ziseră: arată-ne din a cui pricină avem parte de răul acesta, care îți este meseria, care-i țara ta și încotro te îndrepți sau din ce popor ești tu.

LXX: Și-i ziseră: vestește-ne pentru cine avem noi răul acesta, care îți este meseria și de unde vii și din ce parte și din ce popor ești tu.

care o admiram de obicei la Vergiliu:

„[...]O, junci, ce nevoie,

Ce v-a împins pe astă cale ascunsă? Ce țintă vă mână?

Neamul și casa de unde? Cu pace veniți, sau cu arme?”⁵²

Ei cercetează omul, țara, calea, obștea, ca să afle de aici și pricina primejdiei.

I, 9 Ebr.: Și le-a spus: evreu sunt și mă închin⁵³ Domnului Dumnezeuului cerului, Cel Care a făcut marea și uscatul.

LXX: Și le-a spus: Sunt robul Domnului și-L cinstesc pe Dumnezeuul cerului, Cel Care a făcut marea și uscatul.

Ei îl silesc pe cel arătat de sorți să dea în vileag, cu gura lui, de ce așa amar de furtună, ori pentru ce s-a năpusit mânia lui Dumnezeu asupra lor: arată-ne, zic ei, din a cui pricină avem parte de acest rău, ce lucru faci, din ce țară, din ce popor te tragi, încotro te zorești? Și trebuie să observăm concizia pe

N-a spus: „Iudeu sunt”, nume dat poporului de la despărțirea celor zece triburi de <celălalte> două, ci: evreu sunt, adică perates, trecător, după cum și Avraam, care putea spune: „Străin sunt și venetic, precum toți părinții mei”,

3Rg. 12,
19; 14, 21

Gen. 12, 1

Ps. 38, 12

despre care stă scris în alt Psalm: „Au trecut de la un neam la altul, de la o împărăție la alt popor”. <Iar> Ps. 104, 13
Moise zice: „Voi trece și voi vedea vedenia asta mare”. Ex. 3, 3

Și mă închin Domnului Dumnezeuului cerului, nu dumnezeilor pe care-i chemați și care nu <vă> pot salva, ci Aceluia Care a făcut marea și uscatul: marea, pe care fug, uscatul, de care fug. Și, pe bună dreptate este numit uscatul, adică ceea ce este osebit de mare, iar nu „pământul” și, pe scurt, este arătat <aici> Creatorul lumii, Care este Domn al cerului și al pământului și al mării.

Se pune însă întrebarea: care-i dovada că spune cu adevărat mă închin Domnului Dumnezeuului cerului, de vreme ce nu împlinește poruncile Lui? Am putea răspunde că și păcătoșii se tem de Dumnezeu, iar robii trebuie să se teamă, nu să iubească, deși aici „teamă” poate fi înțeleasă ca „închinare”, după înțelegerea celor care-L ascultau și care încă nu-L cunoșteau pe Dumnezeu.

1. 10 Ebr.: Și oamenii s-au temut cu frică mare și i-au spus: de ce-ai făcut asta? Căci știau oamenii că fugea de la fața Domnului, fiindcă le spusese.

LXX: Și oamenii s-au temut cu frică mare și i-au spus: de ce-ai făcut asta? Căci știau oamenii că fugea de la fața Domnului, pentru că le spusese.

Ordinea povestirii este răsturnată. Căci, întrucât se putea spune că n-a fost nici o pricină de teamă în aceea că le-a mărturisit spunând: „evreu sunt și mă închin Domnului Dumnezeuului cerului, Cel Care a făcut marea și uscatul”, Iona 1, 9 se adaugă pe dată că pentru aceea s-au temut,

lona 1, 9 pentru că le-a spus că fugе de la fața Domnului și că n-a împlinit poruncile Lui. Mai apoi, îl învinuiesc, zicând: De ce ai făcut asta? Adică: dacă te închini Domnului, de ce fugi? Dacă tu zici că Acela pe Care-L cinstești are o putere așa de mare, cum crezi că ai putea să-l scapi?

Se tem cu frică mare, căci pricep că este bărbat sfânt din neam sfânt. Încă de când au dezlegat parâma la loppe, cunoșteau întâietatea neamului evreu. Și totuși nu-l pot ascunde pe fugar. Mare este cel care fugе, dar mai mare Cel Care-l caută. Nu cutează să-l predea, dar nu pot nici să-l ascundă: muștră greșеala, dar își mărturisesc teama. Cer ca cel care înfăptuise păcatul să fie tot el izbăvirea.

lona 1, 9 Fără îndoială că zicând: De ce ai făcut asta?, nu-l ocărăsc, ci-l întrebă, căutând să afle pricina fugii „robului” de la stăpânul lui, a fiului de la părinte, a omului de la Dumnezeu. Ce taină < să fie > atât de mare – zic ei –, încât să lase pământul, să caute marea, să-și părăsească patria, să râvnească la locuri străine?

lona 1, 12 I, 11 Ebr.: Și i-au spus: ce-ți vom face ca să ni se potolească marea? Căci marea se mișca și se umfla.

LXX: Și i-au spus: ce-ți vom face ca să ni se liniștească marea? Căci marea se mișca și ridica talazurile <și> mai vărtos.

Spui că pentru tine au fost stărnite vânturile, valurile, marea, hăurile de ape. Ne-ai descoperit pricina bolii, arată-ne < calea > salvării. Pentru că marea se ridică împotriva noastră, înțelegem că mânia este din pricina ajutorului pe care ți l-am dat. Dacă suntem

vinovați că te-am ajutat, ce putem face să nu-L mâniem pe Domnul? Ce o să-ți facem? Adică: te vom ucide? Dar tu Îi cinstești pe Domnul. Îți vom sluji? Dar tu fugi de Dumnezeu. Noi suntem datori să-ți întindem mâna pentru ceea ce ne poruncești; tu însă ai a hotărî prin ce lucrare să se liniștească marea care, în involburarea ei, vădește acum mânia Creatorului.

Și, pe dată, povestitorul adaugă pricina unei astfel de întrebări, zicând: marea se mișca și se umfla: se mișca, cum i se poruncise, se mișca întru răzbunarea Domnului ei, se mișca urmărindu-l pe profetul fugar. Se umfla însă în fiecare clipă și, ca și cum corăbierii ar ezita, ridica valuri <tot> mai mari, ca să arate că nu poate întârzia osânda Creatorului.

I, 12 Ebr.: Și le-a spus: luați-mă și mă aruncați în mare și se va potoli marea de la voi; căci știu că pentru mine este furtună mare asupra voastră.

LXX: Și Iona le-a spus: luați-mă și mă aruncați în mare și se va liniști marea de la voi; căci eu știu că pentru mine sunt talazuri mari împotriva voastră.

Împotriva mea tună furtuna, pe mine mă caută, pieirea vă amenință ca să mă prindă pe mine; mă va prinde ca, prin moartea mea, să trăiți voi. Știu, zice, că pentru mine este furtuna asta mare. Știu prea bine că întru pedepsirea mea e răscolită natura⁵⁴, că lumea s-a răvășit; că împotriva mea se mânia, dar piei-

rea se pomește asupra voastră; că talazurile înseși vă poruncesc să mă aruncați în mare. Dacă eu voi simți furtuna, voi veți regăsi liniștea. Și mai trebuie băgată

de seamă deopotrivă mărinimia fugarului nostru: nu târăgânează, nu se ascunde, nu îngăduiește; ci, ca unul care își mărturisise <deja> fuga, ia asupra lui pedeapsa de bunăvoie, dorind să piară el, ca să nu piară ceilalți pentru el și, la păcatul fugii, să nu adauge și nelegiuirea uciderii altuia. Aceasta în ce privește istoria.

Totuși, știm prea bine că vânturile suflătoare, cărora Domnul le-a poruncit în Evanghelie să se potolească, și corabia primejduită, în care Iona dormea, și marea învolburată, care e muștrată: „Taci!” și „potolește-te!”, se referă la Domnul Mărituitor și la Biserica primejduită, sau la Apostolii care-L trezeau <pe Iisus> – care, părăsindu-L în vremea Pătimirii, îl aruncă oarecum în valuri. Acest Iona spune: știu că pentru Mine este furtună mare asupra voastră, căci vânturile Mă văd călătorind cu voi înspre Tharsis – adică înspre contemplarea bucuriei – ca să vă duc cu Mine la bucurie, ca să fiți și voi „unde sunt Eu” și Tatăl. Pentru aceasta se înfurie <vânturile>, pentru aceasta vuieste „lumea” cea „așezată în cel rău”; de aceea natura e răscolită; moartea caută să Mă înghită, ca să vă piardă și pe voi deopotrivă, și nu pricepe că apucă momeala ca în cârlig, așa încât <ea> moare prin moartea Mea⁵⁵.

Luăți-mă și mă aruncați în mare: căci nu ne stă nouă în putere să ne aducem moartea, ci să o primim bucuroși când e adusă de alții. De aceea și în prigoană nu-ți este îngăduit să pieri de propria mână – afară de cazul în care este amenințată fecioria – ci <se cuvine> a pleca grumazul celui care izbește. Așa, zice, <asa> să îmbunați vânturile, așa să vărsați jertfe în

Mt. 8,

24-26

Mc. 4,

37-39

Mt. 8, 25

Mc. 4, 38

Mt. 26, 56

Mc. 14, 50

In. 14, 3;

17, 24

1In. 5, 19

mare: furtuna care se dezlănțuie din pricina mea asupra voastră, se va liniști o dată cu moartea mea.

I. 13 Ebr.: Și văseleau bărbații ca să se întoarcă la uscat și nu răzbeau, căci marea se mișca și se umfla asupra lor.

LXX: Și bărbații se căzneau să se întoarcă la pământ și nu puteau, căci marea se mișca și se ridica mai vârtos împotriva lor.

O, ce răsturnare! Poporul care-l „slujise lui Dumnezeu” zice: „Răstignește-L, răstignește-L” pe Unul ca Acesta. Acestora li se poruncește să ucidă, marea se înfurie, furtuna poruncește, iar <ei>, lăsând deoparte propria primejdie, se îngrijesc să salveze pe un altul. Iată de ce și Septuaginta spune *parebiazonto* (se căzneau), adică ei doreau din răspuțeri să învingă fierea, ca să nu se atingă de profetul lui Dumnezeu.

Iar când se spune: văseleau bărbații ca să se întoarcă la uscat, ei socoteau că pot scăpa corabia din primejdie, fără taina⁵⁶ celui care avea să pătimească, fiindcă înecarea lui Iona ar fi însemnat ușurarea corabiei.

I. 14 Ebr.: Și au strigat către Domnul și au zis: Te rugăm, Doamne, să nu pierim pentru viața omului acestuia și nu lăsa asupra

Profetul se condamnase pe sine, dar aceia, auzind că este închinător al lui Dumnezeu, nu îndrăzneau să pună mâna pe el. De aceea, se sileau să se întoarcă la uscat și să scape de primejdie, ca să nu verse sânge, voind mai degrabă să moară decât să omoare.

Deut. 10.
12
In. 19, 15

Mare este credința corăbierilor! Se primejdiesc ei înșiși și se roagă pentru viața altuia.

noastră sânge nevinovat, căci Tu, Doamne, precum ai voit ai făcut.

LXX: *Și au strigat către Domnul și au zis: Doamne, nu cumva să pierim pentru viața omului acestuia și nu lăsa asupra noastră sânge drept, căci Tu, Doamne, precum ai voit ai făcut.*

Căci ei știu că mai rea este moartea din păcat decât moartea din viață. Și nu lăsa – zic ei – asupra noastră sânge nevinovat. Îl iau martor pe Dumnezeu, ca orice vor avea de făcut să nu li se socotească <drept păcat> și, într-un fel, spun: nu vrem să-l omorâm pe profetul Tău, dar și el a

mărturisit mânia Ta, iar furtuna grăiește că Tu, Doamne, precum ai voit ai făcut: voia Ta se împlinește prin mâinile noastre.

Oare glasul corăbierilor nu ni se pare a fi mărturisirea lui Pilat, care-și spală mâinile și spune: curat „sunt eu de sângele” omului „acestuia”? Neamurile nu caută pieirea lui Hristos – ele afirmă <doar> că sângele este nevinovat – în timp ce iudeii spun: „Sângele Lui asupra noastră și asupra fiilor noștri”. De aceea, dacă-și vor ridica „mâinile”, nu vor fi ascultați, căci le „sunt pline de sânge”.

Căci Tu, Doamne, precum ai voit ai făcut: că noi l-am primit, că se ridică vârtoarea, că se dezlanțuie vânturile, că marea e stârnită în talazuri, că fugarul e descoperit prin sorși, că ne arată ce trebuie făcut, este voia Ta, Doamne: *căci Tu precum ai voit ai făcut.* De aici și Mântuitorul zice în Psalm: „Am căutat să fac voia Ta”.

Mc 27, 24

Mc 27, 25

Is. 1, 15

39, 9

I, 15 Ebr.: Și l-au ridicat pe Iona și l-au aruncat în mare și a stat marea în loc din clocotul ei.

LXX: Și l-au ridicat pe Iona și l-au aruncat în mare și s-a oprit marea din frământarea ei.

Și s-a oprit marea: pentru că îl găsisse pe cel pe care-l căuta. Așa cum unul care urmărește un fugar și pornește cu pas zorit oprește fuga după ce l-a ajuns din urmă și stă și-l ține pe cel prins, la fel și marea – care, lipsită de Iona, se dezlănțuia –, acum, când îl ține în adâncul ei pe cel căutat, se veselește și se alină, iar de bucurie liniștea se reaşază.

Să cântărim, mai înainte de Pătimirea lui Hristos, rătăcirile lumii și suflările într-o parte și-n alta ale feluritelor învățături, precum și corabia⁵⁷ întregului neam omenesc, adică făptura Domnului aflată în primejdie, și, după Pătimirea Lui, liniștea credinței și pacea lumii și lipsa de primejdii în toate și întoarcerea la Dumnezeu, și <atunci> vom vedea în ce fel, după aruncarea lui Iona, s-a oprit marea din clocotul ei.

Ef. 4. 14

I, 16 Ebr.: Și s-au temut bărbații de Domnul cu frică mare și au adus jertfe Domnului și au făgăduit făgăduințe.

LXX: La fel.

Mai înainte de Pătimirea Domnului, temându-se, au strigat către dumnezeii lor; după Pătimirea Lui, se tem de Domnul, adică <Îl>

slăvesc și <Îl> cinstesc. Și nu doar se tem pur și simplu, cum citim mai la început, ci cu frică mare, după cum se zice: „Din tot sufletul și din toată inima și din tot cugetul tău”.

Și au adus jertfe, pe care, de bună seamă, după litera <textului>, nu le aveau în mijlocul apelor. Dar, de vreme ce „jertfă pentru Domnul este duhul umilit”, iar în alt loc se spune: „Adu-l lui Dumnezeu jertfă de laudă și împlinește-ți făgăduințele Celui Preaînalt” și iarăși: „Îți aducem <jertfă> viței de pe buzele noastre”, pentru aceea aduc jertfe pe mare și făgăduiesc de bună voie altele, făcând legământ că nu se vor mai îndepărta vreodată de Acela pe Care începuseră să-L cinstească. Căci s-au temut cu frică mare, pentru că, din liniștea mării și din depărtarea furtunii, își dădeau seama că vorbele profetului erau adevărate. Iona, fugăr pe mare, naufragiat, mort, scapă corabia bătută de valuri, îi scapă pe păgânii zvârliți mai înainte de rătăcirea lumii <acesteia> în felurite credințe. Și Osea, Amos, Isaia, Ioil, care profețeau în aceleași vremi, n-au putut îndrepta poporul în Iudeea. De aici se vede că pieirea <corabiei> nu poate fi oprită decât prin moartea fugărului.

II, 1a Ebr.: Și a rânduit Domnul un pește mare, ca să-l înghită pe Iona.

LXX: Și a poruncit Domnul unui chit mare și l-a înghițit pe Iona.

Domnul a poruncit Morții și Iadului să-l primească pe Iona. Aceasta, socotindu-l pradă pentru lacomele sale gâtlejuri, pe cât s-a veselit înghițindu-l, pe atât a jelit vărsându-l. Și atunci

s-a împlinit ceea ce citim la Osea: „Fi-voi moartea ta, Moarte! Fi-voi chinul tău, Iadule!” Dar în ebraică citim un pește mare acolo unde talmăcitorii Septuagintei și Domnul în Evanghelie numesc *chit*, lămurind mai pe scurt același lucru. Căci în ebraică se spune *dag gadol*, care se traduce pește mare. Fără îndoială că înseamnă *chit*. Și trebuie să luăm seama că, acolo unde se credea a fi pieirea, se află <de fapt> paza.

Os. 13, 14

Mt. 12, 40

Mai apoi, se spune: a rânduit <Domnul>, fie de la început, când a creat <peștele> despre care se scrie și în Psalm: „Balaurul aceasta pe care l-ai plâsmuit ca să-Ți răzi de el”, fie, de bună seamă, când l-a făcut să vină lângă corabie, ca să-l primească în măruntaiele sale pe Iona, când a fost aruncat <în mare>, și să țină drept sălaș în loc de moarte, pentru ca cel care pe corabie l-a simțit pe Dumnezeu mâniat, să-L simtă în moarte binevoitor.

Ps. 103, 26

II, 1b Ebr.: Și a fost Iona în pântecul peștelui trei zile și trei nopți.

LXX: Și a fost Iona în pântecul chitului trei zile și trei nopți.

În Evanghelie, Domnul descoperă taina acestui loc și este fără rost să spunem fie același lucru, fie altceva decât a povestit Însuși Acela Care a pătimit. Vom cerceta numai în ce fel s-au

Mt. 12, 39-40

făcut „trei zile și trei nopți în inima pământului”. Unii impart *paraskeue* (Vinerea Mare) – atunci când, fugind soarele, noaptea i-a urmat zilei, din ceasul al șaselea până în ceasul al nouălea – în două zile și două nopți și, adăugând Sabbatul, socotesc că trebuie numărate trei zile și trei nopți. Noi însă <trebuie> să

înțelegem *synekdochikos* (prin sinecdocă) întregul
 <luat> în parte, așa încât, pentru faptul că a murit *en*
 Lc. 23. 54 *paraskeue* (în Vinerea Mare), numărăm o zi și o noapte,
 precum și o altă a Sabatului; iar a treia noapte, care
 ține de ziua Duminică, să o legăm de începutul zilei
 care urmează. Căci și în *Geneză*, noaptea nu este a
 zilei de dinainte, ci a celei care urmează, adică este
 început al zilei care vine, nu capătul celei care a tre-
 cut. Ca să se poată înțelege, o voi spune mai simplu:
 Gen. 1. 4.5.8.13 închipuie-ți cum cineva iese dintr-un popas în ceasul
 al nouălea și ajunge la alt popas în ceasul al treilea al
 zilei următoare. Dacă voi spune că a făcut drum de
 două zile, nu mi s-ar reproșa pe dată minciuna, pen-
 tru că cel care a călătorit n-a petrecut pe drum toate
 orele celor două zile, ci numai o anumită parte. Cel
 puțin așa îmi pare mie a se înțelege. Dacă însă se
 găsește cineva care nu acceptă această lămurire și
 care poate arăta un înțeles mai bun al tainei acestui
 loc, este de urmat mai degrabă părerea lui.

II, 2 Ebr.: Și s-a rugat
 Iona din pântecel peștelui
 către Domnul Dumnezeu
 său și a zis.

LXX: *La fel, numai cu și-
 rul < cuvintelor > schimbat.*

Dacă Iona este ra-
 portat la Domnul și, din
 aceea că a fost trei zile
 și trei nopți în pântece-
 le chitului, arată Pătimi-
 rea Mântuitorului, desi-
 gur că rugăciunea lui
 se aseamănă cu rugăciu-
 nea Domnului.

Știu prea bine că se vor găsi unii să le pară de ne-
 crezut că un om a putut petrece nevătămat trei zile și
 trei nopți în pântecelul chitului, unde cei înecați erau

mistuiți. Aceștia, în orice caz, vor fi sau credincioși, sau necredincioși. Dacă vor fi credincioși, negreșit vor crede <minuni> cu mult mai mari: cum cei trei copii aruncați în cuptorul cu flăcări încinse au fost într-arat nevătămați, încât „mirosul de foc” nu le-a atins nici măcar veșmintele; cum s-a retras marea și a stat țeapănă, întocmai ca niște „ziduri”, de-o parte și de alta, ca să întindă drum poporului ce trecea; cum leii turbați – pentru că fuseseră înadins înfometati – și-au privit cu teamă prada, dar nu s-au atins de ea, și <încă> multe de felul acesta. Iar dacă vor fi necredincioși, să citească cele cincisprezece cărți ale *Meta-morfozelor* lui <Ovidiu> Naso și întreaga istorie greacă și latină și vor vedea acolo cum s-a preschimbat Daphne în laur, sau surorile lui Phaethon în plopi, cum Iupiter, mărșul lor zeu, s-a preschimbat în lebădă, s-a scurs în <ploaie> de aur, a răpit în <chip de> taur și <toate> celelalte, în care însăși nerușinarea poveștilor tăgăduiește sfințenia divinității. În ele <necredincioșii> cred și spun că toate îi sunt zeului cu puțință și, deși dau crezare <poveștilor> nerușinate și apără atotputernicia zeului, nu acordă aceeași putere și <faptelor> de cinste.

În privința celor scrise: Și s-a rugat Iona din pântecetele peștelui către Domnul Dumnezeu lui și a zis, înțelegem că el, după ce s-a văzut teafăr în pântecetele chitului, nu și-a pierdut nădejdea în mila Domnului și s-a întors cu totul la rugăciune. Căci Dumnezeu – Care spusese despre omul cel drept: „Cu el sunt în suferință” și: „Când Mă va chema, voi spune: Aici sunt” – a fost lângă el, iar acesta, ca unul care a fost auzit, poate să spună: „În suferință m-ai spori”⁵⁸.

Dan. 3, 27

Ex. 14,
22.29

Dan. 6, 23

Ps. 90, 15

Is. 58, 9

Ps. 4, 1

II, 3 Ebr.: Strigat-am către Domnul, din suferința mea, și m-a auzit; din pântecetele iadului am strigat și ai auzit glasul meu.

LXX: La fel, cu o mică schimbare: *din pântecetele iadului <ai auzit> strigăntul meu.*

Iona 2, 8

nul” și a strigat, fie pentru că apele s-au retras și au lăsat loc de strigat, fie din toată tăria inimii, după cum zice Apostolul: „Strigând în inimile voastre: Avva, Părinte”. Și l-a strigat Aceluia Care – Singurul – cunoaște inimile oamenilor și grăiește către Moise: „De ce strigi către Mine?”, deși Scriptura nu amintește mai înainte chiar nimic de glasul cu care a strigat Moise. Putem citi aceasta și în primul Psalm al treptelor: „Strigat-am către Domnul când mă chinuiam și m-a auzit”.

Gal. 4, 6

Col. 3, 16

Rom. 8, 15

Ex. 14, 15

Ps. 119, 1

Iar prin pântecetele iadului să înțelegem burta chitului care era atât de mare, încât se aseamănă cu iadul. Dar poate fi mai bine legată de persoana lui Hristos, Care cântă în Psalm, sub numele lui David: „Nu vei lepăda în iad sufletul meu și nu-i vei da sfântului Tău să vadă stricăciune”, și Care a fost viu în iad, „liber între cei morți”.

Ps. 15, 10

Ps. 87, 4

II, 4a Ebr.: Aruncatu-m-ai în adâncul și-n inima mării și apă m-a înconjurat.

LXX: *Aruncatu-m-ai în adâncul inimii mării și apele m-au înconjurat.*

Iona 2, 6

N-a spus „strig”, ci strigat-am, și nu se roagă pentru viitor, ci mulțumește pentru trecut, arătându-ne că, atunci când, aruncat în mare, a văzut chitul și trupul uriaș și, desfăcute, fălcile grozave care-l înghițeau, „și-a amintit de Dom-

În ceea ce privește persoana lui Iona, tălmăcirea nu e grea: închis în burta chitului, a fost în adâncul și-n mijlocul mării și „a fost încins de ape”.

Cât despre Domnul și Mântuitorul <nostru>, să luăm pilda Psalmului 68, în care grăiește: „Afunda-tu-m-am în mocirla adâncului și nu găsec reazem. Ajuns-am în adâncul mării și furtuna m-a scufundat”; Ps. 68, 2
despre asta se vorbește și într-un alt Psalm: „tu însă l-ai alungat și l-ai disprețuit, l-ai îndepărtat pe unsul Tău; legământul robului Tău l-ai rupt, pângărit-ai pe pământ locașul lui cel sfânt, năruit-ai toate zidurile lui” și Ps. 88, 38-39
următoarele. Spre deosebire de fericirea cerească și de acel loc despre care stă scris: „În pace” sfântă „<s-a făcut> locul Lui”, întreaga locuire pământească e Ps. 75, 3
plină de valuri, plină de furtuni.

Apoi, inima mării semnifică iadul, pentru care citim în Evanghelie: „În inima pământului”. În felul în care inima unei vietăți se află în mijloc <de trup>, la fel și iadul este închipuit a fi în miezul pământului⁵⁹. Sau, de bună seamă, după anagoge (interpretarea spirituală), <fragmentul> în inima mării amintește că El se află în mijlocul ispitelor. Și totuși, deși S-a aflat în mijlocul apelor amarnice și „a fost ispitit întru toate fără a păcătui”, nu simte apele amarnice, ci a fost înconjurat de apă, despre care citim și într-un alt loc: „puhoiul apei înveselește cetatea lui Dumnezeu”. În vreme ce alții beau ape sărate. Eu, în mijlocul ispitelor, sorbeam din apa cea mai dulce.

Și să nu-ți pară o impietate, faptul că spune aici Domnul: M-ai aruncat în adânc: <El este> Cel Care grăiește în Psalm: „Căci ei l-au prigonit pe acela pe care Tu l-ai lovit”, după vorbele puse pe seama persoanei Tatălui în Zaharia: „Bate-voi păstorul și oile se vor risipi”. Za. 13, 7

II, 4b Ebr.: Toate vâlto-
rile și talazurile Tale tre-
cut-au peste mine.

LXX: *Toate înălțările și
talazurile Tale trecut-au peste
mine.*

Pentru nimeni nu în-
cape îndoială că tala-
zurile umflate ale mării
au trecut peste Iona și
că furtuna și-a revărsat,
furioasă, mânia. Vom
cerceta însă felul în
care toate înălțările și

vâlto-
rile și talazurile lui Dumnezeu au trecut peste
Iov 7, 1 Mântuitorul: „Ispită este traiul omului pe pământ”,
sau, cum găsim în ebraică, „luptă”, căci luptăm aici, ca
într-un alt loc să fim încununați. Și nu este om care să
fie în stare să țină piept tuturor ispitelor, în afară de
Evr. 4, 15 Acela Care „a fost ispitit” întru „toate”, după asemă-
narea noastră, fără de păcat. De unde și în *Corinteni*
se spune: „Ispită să nu vă cuprindă pe voi, afară de
cea omenească. Dar credincios <este> Dumnezeu,
Care nu va lăsa să fiți ispitiți peste puțința voastră, ci,
o dată cu ispita, va face și calea de scăpare, ca să pu-
teți ține piept”. Și, pentru că toate prigoanele și toate
I Cor. 10, necazurile nu dau năvală fără voia lui Dumnezeu,
13 pentru aceasta se numesc vâlto-
rile și talazurile lui
Dumnezeu, care nu L-au copleșit pe Iisus, ci au tre-
cut peste El, amenințându-L numai cu pieirea, fără să
l-o și pricinuiască. Așadar, toate prigoanele și tul-
burările care zdruncinau neamul omenesc și sfărâmau
toate corăbiile s-au revărsat peste capul Meu.

II, 5a Ebr.: Eu am zis:
alungat am fost de la fața
Iona 2, 3 ochilor Tăi.

LXX: *Eu am zis: alungat
am fost de la ochii Tăi.*

Mai înainte „să strig
din suferința Mea și să
Mă auzi” – căci luasem
chip de rob, asumân-
du-Mi chiar și slăbiciunea

lui – am zis: alungat am fost de la fața ochilor Tăi. Pe când eram cu Tine și Mă înfruptam din lumina Ta și în Tine, Lumină, eram Lumină, nu ziceam: alungat am fost. <Acum> însă, după ce „am ajuns în adâncul mării” și M-am înfășurat în trup de om, Îmi asum sentimentele omenești și spun: alungat am fost de la fața ochilor Tăi. Aceasta am rostit-o ca om. Dar, ca Dumnezeu și ca Unul Care aveam chipul Tău, nu am socotit, „că e o prădare ca Eu să fiu întocmai cu Tine”, voind să ridic la Tine neamul omenesc. Pentru ca, acolo „unde sunt Eu” și <ești> Tu, „să fie” și „toți cei care au crezut în Mine și în Tine”, spun:

Ps. 68, 3

Filip. 2, 6

In. 17,
20-24

II, 5b Ebr.: Totuși, voi vedea iarăși templul Tău cel sfânt.

Pentru aceasta, Septuaginta traduce: *Socoși oare că voi mai <putea> vedea templul Tău cel sfânt?*

logismului, nu din ezitarea celui șovăielnic, ci din încrederea celui care adeverește. Pentru acest <loc> noi am tradus: Totuși, voi vedea iarăși templul Tău cel sfânt, după aceea că în numele Lui, într-un alt Psalm, se spune: „Doamne, îndrăgit-am podoaba casei Tale și locul sălașului slavei Tale” și după fragmentul din Evanghelia în care stă scris: „Părinte, slăvește-Mă la Tine cu slava pe care am avut-o mai înainte să fie lumea”. Și răspunde din cer Tătăl: „L-am slăvit și <iarăși> Îl voi slăvi”. Sau, de bună seamă, pentru

Ceea ce în greacă se spune ara – și este în ediția populară „crezi oare” – se <mai> poate traduce prin „așadar”, ca să fie ca o concluzie finală a majorei și a minorei, precum și a demonstrației⁶⁰ și a si-

Ps. 25, 8

In. 17, 5

In. 12, 28

In. 10, 38; 14, 10-11; 17, 21
In. 16, 28
In. 1, 1

că citim: „Tatăl în Mine și Eu în Tatăl”, după cum templul Tatălui este Fiul, la fel și templul Fiului este Tatăl. Chiar El spune: „Eu de la Tatăl am ieșit și am venit”. Și „Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul”. Sau Unul și Același Mântuitor, ca om cere, iar ca Dumnezeu făgăduiește, și este fără teamă pentru ceea ce a avut dintotdeauna.

Cât despre persoana lui Iona, se poate înțelege limpede că – fie cu sentimentul dorinței, fie cu cel al încrederii – el vrea să vadă, așezat în adâncul mării, templul Domnului și că, având duh de profet, într-un loc se află, dar altceva contemplă.

II, 6a Ebr.: *Împresuratu-m-au apele până la suflet, adâncul m-a înconjurat.*

LXX: *Revărsatu-s-a apa împrejurul meu până la suflet, adâncul cel mai de jos al prăpastiei m-a înconjurat.*

Apele acestea, vecine cu adâncurile, ce se rostogolesc și se revarsă pe pământuri, ce duc cu ele măt mult, caută să piardă nu trupul, ci sufletul; de bună seamă, sunt prietene cu trupurile și se întremează din

poftele lui. De aceea, așa cum am spus mai sus, rostește Domnul în Psalm: „Mântuiește-mă, Doamne, căci pătruns-au apele până la sufletul meu”. Iar în alt loc: „urgie de ape trecut-a sufletul nostru”. Și: „Să nu-și închidă⁶¹ fântâna gura sa deasupra mea” și să nu mă înghită iadul. Să nu mă oprească să ies: cu voie am coborât, cu voie mă voi ridica: venit-am ostatic de bunăvoie: am a-i scăpa pe cei înțemnițați, ca să se implinească acel <cuvânt>: „Ridicându-Se în înalt, a dus robia în robie”. Căci pe aceia care, înainte, fuseseră prinși în moarte, Acesta i-a luat la viață.

Ps. 68, 1

Ps. 123, 5

Ps. 68, 15

Ps. 67, 19

Cât despre adânc, trebuie să-l înțelegem ca pe niște puteri primejdioase și foarte rele, sau ca pe niște tărni lăsate în voia chinurilor și a caznelor, la care și demonii, în Evanghelie, se roagă să nu fie siliți să meargă. De unde și „întineric era deasupra adâncului”. Câteodată, < cuvântul > adânc este folosit pentru tainele și gândurile și judecățile cele mai adânci ale lui Dumnezeu: „Judecățile Domnului < sunt > genune adâncă” și: „adânc pe adânc cheamă cu glasul căderilor Tale de ape”⁶².

Mt. 8, 30

Mc. 5, 10

Lc. 8, 31

Gen. 1, 2

Ps. 35, 6

Ps. 41, 7

II, 6b-7a Ebr.: Acoperit-a marea capul meu; coborât-am la temeliiile munților, drugii pământului m-au zăvorât pe veci.

LXX: *Pătruns-a capul meu în crăpăturile munților; coborât-am în pământul ale cărui zăvoare sunt veșnice lanțuri.*

Întărit-am Eu stâlpii lui”.

Iar în ce-L privește pe Domnul și Mântuitorul < nostru >, după oricare dintre cele două versiuni, îmi pare că putem înțelege că partea Lui principală și capul Lui, adică sufletul pe care a binevoit să-l ia asupra Sa, dimpreună cu trupul, pentru mântuirea noastră, a coborât în crăpăturile munților – care erau acoperite de valuri, care se retrăseseră, coborând din libertatea cerului, iar adâncul le înconjură; care se rupseseră de mărirea lui Dumnezeu – și, mai apoi, a pătruns chiar în iad, locul în care erau trase, ca la ultimul hotar, sufletele

Nu încapă îndoială că marea a acoperit capul lui Iona și că a coborât la temeliiile munților și a ajuns până pe fundul pământului, pe care se sprijină, ca pe niște drugii și stâlpi, cu voia lui Dumnezeu, globul pământului. Despre aceasta se spune și în-

Ps. 62, 9-10
păcătoșilor, după spusa Psalmistului: „Intra-vor în afundul pământului, prada vulpilor vor fi”. Aceștia sunt druggii pământului, ca niște încuietori ale temniței celei de pe urmă și ale caznelor, nevoind ca sufletele înrobite să iasă din iad. De unde Septuaginta traduce cu *intelles katochous aionious* (lanțuri veșnice), adică dorind să-i țină pe veci pe aceia pe care apucaseră să-i cuprindă.

Is. 45, 2
Dar Domnul nostru – despre Care, sub chipul lui Cyrus, citim în Isaia: „zdrobi-voi ușile de aramă și sfărâma-voi zăvoarele de fier” – a coborât la temeliiile munților și a fost zăvorât cu drugi veșnici, ca să-i sloboadă pe toți care fuseseră închiși.

II, 7b Ebr.: Și ridica-vei viața mea din stricăciune, Doamne, Dumnezeu meu.

LXX: Și înalță-se viața mea din stricăciune, Doamne, Dumnezeu meu.

Pe bună dreptate a zis: ridica-vei sau înalță-se din stricăciune viața mea, căci coborâse în stricăciune și-n iad. Asta au înțeles Apostolii că s-a profetizat în Psalmul 15 despre Domnul: „Căci

Ps. 15, 10
Fapte 2, 29-31: 13, 36-37
nu vei lăsa în iad sufletul meu și nu-l vei da pe sfântul Tău să vadă stricăciune”, că, de bună seamă, David este mort și îngropat, însă Trupul Mântuitorului nu a văzut stricăciune.

Alții⁶³ însă înțeleg că, spre deosebire de fericirea cerească și de Cuvântul lui Dumnezeu, trupul omnesc ar fi stricăciune – căci este semănat în stricăciune – și că, în Psalmul 102, s-ar spune despre cel drept: „Cel Ce vindecă toate bolile tale, Cel Ce izbăvește din stricăciune viața ta”. De aceea – socot ei – zice și Apostolul: „Om nenorocit ce sunt! Cine mă va scăpa

1 Cor. 15, 42
Ps. 102, 3-4

de trupul morții acesteia?” și ar fi vorba despre „trupul morții” sau despre „trupul umilinței”. Ei inventează aceasta în folosul ereziilor lor și închipuie Antihristul sub chipul lui Hristos, ca să țină bisericile în puterea lor, să-și hrănească pântecetele cel gras și, trăind trupește, să vorbească împotriva trupului.

Noi știm însă că Trupul pe care Hristos l-a luat din Fecioara cea fără stricăciune n-a fost stricăciune, ci templu. Iar dacă suntem aduși la părerea Apostolului din *Corinteni* în care „trupul” este numit „duhovnicesc” – ca să nu părem cârtoni –, vom zice că învie chiar același trup și aceeași carne care a fost înmormântată, îngropată în pământ, dar că se preschimbă slava, iar nu natura lui: „Căci se cuvine ca <trupul> acesta stricăcios să se îmbrace în nestricăciune și acest <trup> muritor să se îmbrace în nemurire”. Când se spune „acest <trup>” este ca și cum cineva ne-ar arăta trupul, apucându-l cu două degete: acesta este cel în care ne naștem, acesta este cel în care murim, acesta este cel pe care se tem să-l primească <înapoi> cei care trebuie pedepsiți, acesta este cel în care fecioria își așteaptă răsplata, iar adulterul duce frica osândeii.

Iar despre Iona se poate înțelege astfel: cel care ar fi trebuit, după firea trupurilor, să se strice în pântecetele chitului și, ținând de hrană fiarei, să se mistuie în vinele și în mădularele <ei> – a rămas teafăr și nevătămat. Apoi, cuvintele: Doamne, Dumnezeuul meu reprezintă afecțiunea tandreței; căci pe Dumnezeu, Care este al tuturor, pentru măreția binelui făcut, <Iona> L-a simțit a fi Dumnezeuul său, oarecum personal.

Rom. 7, 24

Rom. 7, 24

Filip. 3, 21

1 Cor. 15,

44

1 Cor. 15,

53

II, 8a Ebr.: Pe când se chinuia în mine sufletul meu, adusu-mi-am aminte de Domnul.

LXX: *Pe când se despărțea de mine sufletul meu, adusu-mi-am aminte de Domnul.*

Ps. 76, 3

Ps. 76, 5

lele de odinioară și anii de veci în cuget i-am avut." Așadar, când nu mai așteptam ajutor, iar slăbiciunea trupului nu-mi îngăduia să nădăjduiesc nimic de la viață în pântecul chitului, amintirea Domnului a învins <tot> ceea ce părea cu neputință. Mă vedeam închis în pântec și Domnul era toată nădejdea mea. Din acestea învățăm – după Septuaginta – că, la vremea la care *sufletul nostru se desparte și se smulge din unirea cu trupul*, nu trebuie să ne întoarcem gândul în altă parte decât la Cel Care – și în Trup și în afara Trupului – este Domnul nostru.

Iar despre persoana Mântuitorului, nu-i greu de tâlmăcit. Căci El zice: „Întristat este sufletul Meu până la moarte” și „Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta” și „în mâinile Tale încredințez sufletul Meu”, precum și celelalte de felul acestora.

Mt. 26, 38

Mc. 14, 34

Mt. 26, 39

Lc. 23, 46

II, 8b Ebr.: O, de-ar ajunge la Tine rugăciunea mea, la templul Tău cel sfânt.

Iona 2, 8

LXX: La fel.

Când, zice, nu <mai> așteptam nici un alt ajutor, amintirea Domnului mi-a fost spre mântuire, după cum <se spune>: „Adusu-mi-am aminte de Domnul și m-am bucurat”, iar într-un alt loc: „Adusu-mi-am aminte de zi-

lele de odinioară și anii de veci în cuget i-am avut.” Așadar, când nu mai așteptam ajutor, iar slăbiciunea trupului nu-mi îngăduia să nădăjduiesc nimic de la viață în pântecul chitului, amintirea Domnului a învins <tot> ceea ce părea cu neputință. Mă vedeam închis în pântec și Domnul era toată nădejdea mea. Din acestea învățăm – după Septuaginta – că, la vremea la care *sufletul nostru se desparte și se smulge din unirea cu trupul*, nu trebuie să ne întoarcem gândul în altă parte decât la Cel Care – și în Trup și în afara Trupului – este Domnul nostru.

Iar despre persoana Mântuitorului, nu-i greu de tâlmăcit. Căci El zice: „Întristat este sufletul Meu până la moarte” și „Părinte, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta” și „în mâinile Tale încredințez sufletul Meu”, precum și celelalte de felul acestora.

Pentru aceea „mi-am adus aminte de Domnul” în suferință, pentru ca rugăciunea mea⁶⁴, din străfundul mării și din

„crăpăturile munților”, să se înalțe la ceruri și să ajungă la templul Tău cel sfânt, în care Tu Te bucuri de fericirea cea veșnică. Și trebuie să băgăm de seamă că, într-un fel nou, <Iona> aduce rugăciune pentru rugăciune și cere ca rugăciunea lui să se înalțe la Templul lui Dumnezeu. Dar, ca preot, cere ca în trupul lui să fie eliberat poporul <iudeu>.

Iona 2, 6

II, 9 Ebr.: Cei ce păzesc în zadar deșertăciunile își vor părăsi mila.

LXX: Cei ce păzesc cele deșarte și mincinoase și-au părăsit mila.

Dumnezeu este milostiv din fire și pregătit să-i mântuiască cu iertarea pe aceia pe care nu-i poate mântui cu dreptatea. Noi însă, din pricina stricăciunii noastre, pierdem și părăsim mila

pregătită <nouă> și care <ni> se oferă din belșug. Și nu a spus: „Cei ce fac deșertăciuni” – căci „deșertăciunea deșertăciunilor, toate <sunt> deșertăciune” – ca să nu pară că-i osândește pe toți și că refuză mila întregului neam omenesc, ci: cei ce păzesc deșertăciunile (sau *minciuna*), „cei care au trecut la dragostea inimii <lor>”, care nu numai că săvârșesc, dar și păzesc deșertăciunile, de parcă le-ar iubi și ar socoti că au găsit o comoară. Și vezi, totodată, mărinimia profetului: în adâncul mării, acoperit de noaptea cea veșnică în pântecetele unei fiare atât de mari, nu se gândește la primejdia sa, ci cugetă filosofic la firea lucrurilor în general. Zice: și-au părăsit mila. Chiar dacă mila ar fi fost ofensată – <milă> pe care o putem înțelege a fi Dumnezeu Însuși: „Căci îndurător și milostiv <ești>. Doamne, răbdător și mult milostiv” –

Ecl. 1, 2

Ps. 72, 7

Iona 4, 2-3:

Ex. 34, 6:

Ps. 144, 8

rotuși nu-i părăsește pe cei care păzesc deșertăciunile, nu-i alungă, ci îi așteaptă să se întoarcă; însă aceia părăsesc de bună voie mila care stăruie și care se oferă din belșug.

Aceasta se poate profeti și despre Domnul, în ceea ce privește mișelia iudeilor, care, atâta vreme cât socotesc că păzesc „poruncile oamenilor” și pe cele ale fariseilor – care sunt deșertăciune și minciună – L-au părăsit pe Dumnezeu, Care întotdeauna Se milostivise de ei.

Mc. 7, 7
Is. 29, 13

Iona 2, 9

II, 10 Ebr.: Iar eu Îți voi aduce Ție jertfă cu glas de laudă; implini-voi Domnului toate câte am făgăduit pentru mântuirea mea.

LXX: Iar eu Îți voi aduce jertfă cu glas de laudă și de mărturisire: Ție, Doamne, Îți voi implini toate câte am făgăduit pentru mântuirea mea.

1Cor. 5, 7

Mt. 11, 25

In. 6, 39;
10, 28;
17, 12
1In. 1, 10
Is. 1, 16

„Cei ce păzesc deșertăciunile și-au părăsit mila lor”; dar Eu, Care am fost înghițit pentru salvarea celor mulți, Îți voi aduce jertfă cu glas de laudă și de mărturisire, oferindu-Mă pe Mine Însumi, „căci Hristos, Paștele nostru, S-a jertfit” și, ca Preot și oaie totodată, S-a oferit pe Sine pentru noi. Și zice: Îți aduc mărturisire, după cum mai înainte <Ți> am mărturisit, zicând: „Îți aduc mărturisire, Părinte, Doamne al cerului și al pământului”. Și voi implini făgăduințele pe care I le-am făcut Domnului, pentru mântuirea tuturor, ca „să nu piară în veci tot ce Mi-ai dat”. Vedem ce ne-a făgăduit Mântuitorul, la vremea Pătimirii Sale, pentru mântuirea noastră: să nu-L „facem” pe Iisus „mincinos”. „Curaj” să fim și departe de toată mizeria păcatelor, ca să ne

aducă lui Dumnezeu-Tatăl în chip de animale de jertfă, pe care <El> le făgăduise.

II, 11 Ebr.: Iar Domnul i-a spus peștelui, și l-a vărsat pe Iona pe uscat.

LXX: Și i-a poruncit <Dumnezeu> chitului, și l-a aruncat pe Iona pe <pământ> uscat.

acestui chit mare și adâncurilor și iadului să-L dea înapoi pământului pe Mântuitorul, iar Cel Ce murise – ca să-i elibereze pe cei care erau ținuți în lanțurile morții – să-i aducă la viață cu Sine pe cei mulți. Cât privește expresia *l-a vărsat*, aceasta trebuie înțeleasă *emphatikoteron* (mai expresiv), anume că viața a pornit învingătoare din străfundurile purtătoare de viață ale morții⁶⁵.

III, 1-2 Ebr.: Și s-a făcut cuvântul Domnului către Iona, zicând a doua oară: Scoală-te și mergi în Nini-ve, cetatea cea mare, și propovăduiește în ea, potrivit întâiului cuvânt pe care îl grăiesc Eu către tine.

LXX: Și s-a făcut cuvântul Domnului către Iona, zicând

Cele citite despre Iona mai sus ar fi ruga Domnului din pântecul chitului, despre care și Iov vorbește, în chip tainic: „S-o blesteme Cel Care a blestemat ziua aceea, Cel Care va prinde chitul cel mare!”

Astfel, *i se poruncește*

Iov 3, 8
LXX

Nu i se spune profetului: „De ce n-ai făcut ce ți s-a poruncit?” Îi este de ajuns doar mustrarea cu <primejdia> pieirii și cu înghițirea, pentru ca el, care nu-L simțise pe Domnul când îi poruncea, să-L înțeleagă când îl eliberează.

a doua oară: *Scală-te și mergi în Ninive, cetatea cea mare, și propovăduiește în ea, potrivit întâiului cuvânt pe care l-am grăit Eu către tine.*

De altminteri, este fără rost ca, după pedeapsă, să vrei să-ți dojenești sluga vinovată pentru ceea ce a făcut, fiindcă o muștrare de felul acesta nu este atât îndreptare, cât reproș.

Iar Domnul nostru, după Înviere, este trimis pentru a doua oară la Ninive, pentru ca Cel Care – într-un fel – fugise mai întâi, zicând: „Părinte, de-i cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta” și nu voise să „dea câinilor pâinea filor”, acum – pentru că ei spuseră: „Răstignește-L, răstignește-L” pe Unul ca Acesta! Noi „n-avem alt rege afară de Cezarul” – să pornească de bunăvoie la Ninive și să propovăduiască, după Înviere, ceea ce I se poruncise să propovăduiască mai înainte de Pătimire. Iar tot drumul lui (cum primește poruncă, cum Se supune, cum nu <mai> vrea, cum mai apoi Se silește să vrea, cum a doua oară împlinește voia Tatălui) raportează-l la om și la „chipul de rob” – pentru cine primește o astfel de expresie.

III. 3-4a Ebr.: Și s-a sculat Iona și a plecat la Ninive, după cuvântul Domnului. Și Ninive era cetatea cea mare a lui Dumnezeu, cale de trei zile. Și porni Iona de pătrunse în cetate, cale de o zi.

LXX: Și s-a sculat Iona și a plecat la Ninive, după cum

Iona implini pe dată ce i se poruncise să facă. Dar Ninive, către care se îndrepta profetul, era o cetate mare, de un ocol așa de mare, încât cu greu putea fi înconjurat în trei zile de mers. Dar el, având în minte porunca

îi spusese Domnul. Iar Ninive îi era lui Dumnezeu cetate mare, ca un drum de trei zile de mers. Și porni Iona de intră în cetate, cale de o zi de mers.

că a propovăduit numai în <prima> treime a orașului, iar cuvântul propovăduirii <lui> a ajuns la ceilalți îndată.

Iar despre Domnul nostru, se spune pe bună dreptate că, după iad, S-a ridicat și a propovăduit Cuvântul Domnului, când îi trimite pe Apostoli să-i boteze pe aceia care erau în Ninive „în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”, adică drum de trei zile. Și tocmai această taină a mântuirii omului s-a împlinit cale de o zi, adică prin mărturisirea Dumnezeului Unic, căci Iona le propovăduiește nu atât Apostolilor, cât prin Apostoli. Căci El Însuși spune: „Iată, Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacului”.

Și nimeni nu se îndoiește de ce este Ninive cetatea cea mare a lui Dumnezeu, de vreme ce lumea și toate „prin El s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut”. Mai trebuie notat că n-a spus: în trei zile „și nopți” sau într-o zi „și o noapte”, ci numai zile și zi, ca să arate că, în taina Treimii și în mărturisirea Dumnezeului mare, nimic nu este întunecat.

III, 4b Ebr.: Și a strigat și a zis: încă patruzeci de zile și Ninive se va năruî.

LXX: Și a propovăduit și a spus: încă trei zile și Ninive se va năruî.

<primită> și primejdia pieirii de mai înainte, a străbătut în grabă un drum de trei zile în <numai> o singură zi, deși se găsesc unii care să înțeleagă simplu: cum

că a propovăduit numai în <prima> treime a orașului, iar cuvântul propovăduirii <lui> a ajuns la ceilalți îndată.

Iar despre Domnul nostru, se spune pe bună dreptate că, după iad, S-a ridicat și a propovăduit Cuvântul Domnului, când îi trimite pe Apostoli să-i boteze pe aceia care erau în Ninive „în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”, adică drum de trei zile. Și tocmai această taină a mântuirii omului s-a împlinit cale de o zi, adică prin mărturisirea Dumnezeului Unic, căci Iona le propovăduiește nu atât Apostolilor, cât prin Apostoli. Căci El Însuși spune: „Iată, Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacului”.

Și nimeni nu se îndoiește de ce este Ninive cetatea cea mare a lui Dumnezeu, de vreme ce lumea și toate „prin El s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut”. Mai trebuie notat că n-a spus: în trei zile „și nopți” sau într-o zi „și o noapte”, ci numai zile și zi, ca să arate că, în taina Treimii și în mărturisirea Dumnezeului mare, nimic nu este întunecat.

Numărul trei folosit în Septuaginta nu se potrivește cu pocăința și tare mă mir de ce s-a tradus așa, de vreme ce în ebraică nu-i nici o

Mt. 28, 19

Mt. 28, 20

Is. 1, 3

asemănare – nici a literelor, nici a silabelor, nici a accentelor, nici a cuvintelor. Căci trei se spune *salos* și patruzeci *arbaim*. De altminteri, trimis atâta drum din Iudeea la asirieni, profetul cerea o pocăință vrednică de propovăduirea lui, pentru ca rănilile vechi și putrede să se vindece printr-o oblojire îndelungată. Mai mult, numărul patruzeci se potrivește cu păcătoșii, cu postul, cu rugăciunea, cu <straiul de> sac, cu lacrimile și cu stăruința în rugăciune, pentru care și Moise a postit patruzeci de zile pe muntele Sinai, iar Ilie, fugind de Izabela, se povestește că, atunci când a vestit foametea în pământul lui Israel și când mânia lui Dumnezeu se ținea deasupra <lui Israel>, a postit patruzeci de zile.

Ex. 34, 28

Deut. 9, 18

3Rg. 19, 8

3Rg. 17, 1

Mt. 4, 2

In. 7, 37

Domnul Însuși – Iona cel adevărat –, trimis la propovăduire în lume, postește patruzeci de zile și, lăsându-ne moștenirea postului, ne pregătește sufletele sub numărul acesta pentru hrana Trupului Său. Iar faptul că a strigat se împlinește în acel text din Evanghelie: „Stând” în templu, „striga, zicând: Cine este însetat să vină și să bea!” Căci tot cuvântul Mântuitorului este numit „strigăt”, pentru că propovăduiește despre cele mari.

III, 5 Ebr.: Și au crezut bărbații Ninivei în Dumnezeu și au propovăduit post și s-au înveșmântat în saci, de la cel mai mare până la cel mai mic.

LXX: La fel.

Ninive a crezut, iar Israel stăruie în necredință. Cei netăiași împrejur au crezut, iar cei tăiași împrejur se țin în necredință⁶⁶. Și mai întâi au crezut bărbații Ninivei – care ajunseseră la

vârsta lui Hristos – și au propovăduit post și s-au înveșmântat în saci, de la cel mai mare până la cel mai mic. Vrednice de pocăință <sunt> și hrana, și veșmântul, pentru ca cei care Îl mâniaseră pe Dumnezeu prin desfrâu și prin semeție să-L îmbuneze prin disprețuirea acelor lucruri prin care mai înainte <Îi> mâniaseră. Sacul și postul sunt armele pocăinței, ajutorul păcătoșilor: mai întâi postul, și apoi sacul; mai întâi ceea ce este ascuns, iar apoi ceea ce este la vedere: primul este veșnic și pentru Dumnezeu, celălalt, vremelnic și pentru oameni. Și dacă ar fi să renunț la una din cele două trebuințe, voi alege mai degrabă postul fără sac decât sacul fără post.

Vârsta înaintată începe și ajunge până la cel mai mic: căci „nimeni” nu-i fără „păcat”, nici dacă „viața i-ar fi fost chiar de o singură zi”, și nici „dacă anii vieții lui pot fi numărați”. Căci dacă „stelele nu sunt curate înaintea” lui Dumnezeu, oare cu cât mai mult „viermele și putreziciunea” și aceia care sunt socotiți a fi supuși păcatului lui Adam, cel care <L-> a mâniat <pe Dumnezeu>? Dar și firul <întâmplărilor> e foarte frumos: Dumnezeu îi poruncește profetului, profetul propovăduiește obștii. Mai întâi bărbații cred și <apoi>, când ei propovăduiesc postul, toți, de toate vârstele, îmbracă sacul. Bărbații nu propovăduiesc sacul, ci numai postul. Dar aceia cărora li se poruncește pocăința, adaugă în chip firesc postului sacul, pentru că burta goală și veșmântul de jale se roagă Domnului mai stăruitor.

Ef. 4, 13

Iov 14, 5

Iov 25, 5

III, 6-9 Ebr.: Și a ajuns cuvântul la regele Ninivei și s-a sculat din jilțul său și s-a dezbrăcat de haina sa și s-a îmbrăcat în sac și a șezut în cenușă. (7) Și s-a făcut strigare și poruncă în Ninive din gura regelui și a dregătorilor lui, zicând: oamenii și vitele, boii și oile să nu guste nimic, nici să nu pască, iar apă să nu bea, (8) iar oamenii și vitele să se acopere cu saci și să strige către Dumnezeu cu tărie și să se întoarcă bărbatul din drumul lui cel rău și de la nedreptatea ce este în mâinile lor! (9) Cine știe? Poate că Se va răzgândi Dumnezeu și <ne> va ierta și Se va întoarce de la pornirea mâniei Sale și nu vom pieri!

LXX: Și a sosit cuvântul la regele Ninivei și s-a sculat de pe tronul său și și-a aruncat de pe el veșmântul său și s-a acoperit cu sac și a șezut în cenușă, (7) și s-a vestit în Ninive din partea regelui și a mai-marilor lui, zicând: oamenii și vitele, boii și oile să nu guste nimic, nici să nu pască, iar apă să nu bea. (8)

Știu că mulți văd în regele Ninivei – pentru că este cel care află ultimul vestea și coboară din jilțul său, își aruncă veșmântul de odinioară și, îmbrăcat în sac, șade în cenușă și, nemulțumit cu întoarcerea sa <din păcat>, le propovăduiește pocăința și celorlalți, poruncind, el și căpeteniile sale, ca oamenii și vitele, boii și oile să îndure foame, să se acopere cu saci și, după osândirea reșelor de mai înainte, să se încredințeze cu toții pocăinței – <așadar mulți văd> în el pe diavol, care, la sfârșitul lumii (fiindcă – <zic ei> – nici o faptură rațională făcută de Dumnezeu nu va pieri), coborând din trufie, se va pocăi și va fi așezat din nou în rangul <lui> de la început. Pentru a întări această interpretare ei pun în față chiar acel exemplu

Și s-au acoperit cu saci oamenii și vitele și au strigat cu putere către Dumnezeu și fiecare s-a întors din drumul său cel rău și de la nedreptatea ce era în mâinile lor, zicând: (9) Cine știe, poate Se va căi Dumnezeu și Se va întoarce de la aprinderea mâinii Sale și nu vom pieri!

din *Daniel*, când lui Nabucodonosor, după șapte ani de pocăință, i se dă din nou regatul lui de mai înainte. Dar < lucrul > acesta, pentru că Sfânta Scriptură nu-l spune și pentru că el nimiceste cu totul frica de Dumnezeu – de vreme ce oamenii alunecă ușor

Dan. 4,
24-33

în păcat, socotind că diavolul, care este începătorul relelor și izvorul tuturor păcatelor, pocăindu-se, se poate mântui – să-l scoatem din mințile noastre și să știm că – < se spune > în *Evangelhie* – păcătoșii sunt aruncați în focul cel veșnic pregătit pentru diavol și pentru îngerii lui. Iar despre aceștia se spune: „Viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stinge”. Știm, de bună seamă, că Dumnezeu este iertător, și noi, care suntem păcătoși, nu ne bucurăm de cruzimea Lui; dar citim: „Milostiv și drept este Domnul și Dumnezeul nostru se milostivește”. Dreptatea lui Dumnezeu se încinge cu Mila și pornește la judecată înveșmântată în felul acesta: cruță astfel încât judecă, judecă astfel încât se milostivește: „Mila și Adevărul s-au întâlnit pe cale; Dreptatea și Pacea s-au sărutat”. De altminteri, dacă toate fapăturile raționale sunt egale și, fie din virtuți, fie din vicii, ori se ridică de la sine către < cele de > sus, ori se afundă în cele de jos, și dacă, după un lung înconjur și după veacuri fără sfârșit, se va face restaurarea tuturor lucrurilor și va fi o singură răsplată a celor care au luptat, ce deosebire va fi între fecioară și desfrânată?

Mt. 25, 41
Is. 66, 24

Ps. 114, 5

Ps. 84, 11

Ce deosebire <va fi> între Maica Domnului și (e o nelegiuire chiar și a o spune!) victimele plăcerilor publice? Oare totuna vor fi Gabriel și diavolul? Totuna Apostolii și demonii? Totuna profeții și falșii profeți? Totuna martirii și prigonitorii? Închipuie-ți ce vrei, sporește anii și timpurile, adună la un loc veșnicile cu chinurile: dacă sfârșitul tuturor este același, tot trecutul nu înseamnă nimic, pentru că nu cercetăm ce am fost altădată, cât ceea ce vom fi în veci.

Și știi prea bine ceea ce zic ei de obicei împotriva acestor <dovezi> și cum își pregătesc ei nădejdea și mântuirea laolaltă cu diavolul. Însă nu-i vremea acum să scriem mai mult împotriva învățaturii celei viclene și a *synfragmei* (meterez) diabolice a celor care învață pe la colțuri și tăgăduiesc în public. Ne ajunge că am arătat ce am înțeles din mărturia aceasta și, așa cum <se face> într-un comentariu, să arătăm pe scurt cine este regele Ninivei la care a ajuns la urmă cuvântul lui Dumnezeu. Câtă putere are elocința și înțelepciunea lumească pentru oamenii veacului <acestuia>, <ne> sunt martori Demostene, Tullius <Cicero>, Platon, Xenophon, Theophrastus, Aristotel și ceilalți oratori și filosofi, care sunt socotiți regi ai oamenilor, iar învățăturile lor sunt primite nu ca învățături ale muritorilor, ci ca oracole ale zeilor. De unde și Platon spune că statele vor fi prospere, dacă fie vor domni filosofii, fie vor filosofa regii. Cât de greu le este însă oamenilor de felul acesta să creadă în Dumnezeu! Lăsând deoparte exemplele de zi cu zi și nevorbind despre vechile povești ale neamurilor, ne este de ajuns mărturia Apostolului care, scriindu-le corintenilor, zice: „Vedeți, fraților, chemarea voastră, căci nu sunt mulți înțelepți

după trup, nu sunt mulți puternici, nu sunt mulți de neam ales, ci Dumnezeu le-a ales pe cele proaste ale lumii, ca să-i tulbure pe cei înțelepți, și le-a ales Dumnezeu pe cele slabe ale lumii, ca să le tulbure pe cele tari, și le-a ales Dumnezeu pe cele neînsemnate ale lumii și pe cele care erau de disprețuit”, și următoarele. De aceea, iarăși zice: „Pierde-voi înțelepciunea înțelepților, iar știința învățaților o voi face de rușine”. Și: „luați aminte să nu vă prade careva cu filosofia și cu înșelăciune deșartă”. Din aceasta, este limpede că regii lumii aud propovăduirea lui Hristos la urmă de tot și, lăsându-și deoparte sclipirea elocinței, precum și pozoabele și frumusețea cuvintelor, se lasă cu toții în voia simplității și a umilinței și, aduși la nivelul popoului⁶⁷, șed în mizerie și strică ceea ce propovăduiseră mai înainte. Să luăm pilda Fericitului Ciprian, care a fost mai întâi apărător al idolatriei și a dobândit o așa de mare faimă a elocinței sale, încât chiar învăța oratoria la Cartagina: el a auzit în cele din urmă cuvântul lui Iona și, întors la pocăință, a ajuns la o virtute așa de mare, încât îl mărturisea public pe Hristos și – pentru El – și-a plecat grumazul sabiei. Fără îndoială, înțelegem că regele Ninivei a coborât din jilț și a schimbat purpura cu sacul, pomezile cu noroiul, bunul gust cu mizeria, dar nu în gânduri, ci în cuvinte. De unde și în *Ieremia* se spune despre Babilon: „Cupă de aur <era> Babilonul, îmbătând întreg pământul.” Pe cine nu a îmbătat elocința lumească? Ce suflete n-a înfiorat buna întocnire a cuvintelor și strălucirea vorbirii? Oamenii puternici și de neam ales și bogați cu greu cred în Dumnezeu, dar oratorii cred în Dumnezeu cu mult mai greu decât ei. Căci cugetele lor sunt orbite

1Cor. 1,
26-28

1Cor. 1, 19
Col. 2, 8

Ier. 51, 7

de bogății, de averi și de desfrânare, iar ei, înconjurați de vicii, nu pot vedea virtuțile și judecă simplitatea Sfintei Scripturi nu după măreția înțelesurilor, ci după lipsa de preț a cuvintelor. Dar când cei care mai înainte învățaseră cele rele, întorși la pocăință, vor începe să învețe cele bune, vom vedea atunci că popoarele din Ninive se convertesc printr-o singură propovăduire și că se împlinește ceea ce citim în Isaia: „S-a născut oare vreun neam dintr-o dată?”

Is. 66, 8

Oameni și animale dimpreună, acoperiți cu saci și strigând către Dumnezeu: înțelege asta în felul în care, la propovăduirea lui Iona, se pocăiesc și cele cugetătoare, și cele fără cuget, și cei înțelepți, și cei simpli, după cum se spune într-un alt loc: „Oameni și animale vei izbăvi, Doamne!”

Ps. 35, 6

Dar putem înțelege și în alt fel acoperirea dobitoacelor cu saci, mai ales după aceste mărturie, în care citim: „Soarele și luna îmbrăca-se-vor în pătură”, și într-un alt loc: „Îmbrăca-voi cerul cu sac”, pentru ceea ce sacul denumește *metaphorikos* (metaforic), de bună seamă, haina de doliu, jalea și doliul public.

Ioil 2, 10;

4, 15

Is. 50, 3

Iar cuvintele: Cine știe? Poate că Se va răzgândi Dumnezeu și ne va ierta arată îndoiala și nesiguranța, tocmai pentru ca oamenii, cum sunt ei neîncrezători în mântuire, mai tare să se pocăiască și mai mult să-L cheme pe Dumnezeu să Se milostivească <de ei>.

III, 10 Ebr.: Și a văzut Dumnezeu faptele lor, că s-au întors din drumul lor cel rău. Și S-a milostivit Dumnezeu pentru răul pe care spusese că-l va face lor și nu l-a <mai> făcut.

LXX: Și a văzut Dumnezeu faptele lor, că s-au întors din căile lor cele rele. Și S-a căit Dumnezeu pentru răul pe care spusese că-l va face lor și nu l-a <mai> făcut.

nu împlinește binele făgăduit, dacă cei buni se întorc la păcate, și nici răul cu care-i amenință pe cei răi, dacă aceștia se vor întoarce către mântuire. Astfel, acum a văzut Dumnezeu faptele lor, că s-au întors din drumul lor cel cu totul rău; n-a auzit cuvintele pe care, de obicei, Israel adesea le făgăduia⁶⁹: „Toate câte va zice Domnul le vom face”, ci S-a uitat la faptele lor și, pentru că mai mult voiește pocăința păcătoșului decât moartea lui, a schimbat bucuros hotărârea, căci a văzut faptele <lor> schimbate⁷⁰. Sau, mai degrabă, Dumnezeu a stăruit în planul Său, voind să Se milostivească de la început. Căci nimeni care vrea cu tot dinadinsul să pedepsească nu amenință cu ceea ce va face.

Iar răul, după cum am spus mai sus, socotește-l drept cazne și chinuri, nu că Dumnezeu ar cugeta să facă vreun rău⁷¹.

După ambele interpretări⁶⁸, Dumnezeu amenință fie – la vremea istorisirii – orașul Asiriei, fie – zi de zi – popoarele lumii, ca să se pocăiască. Iar dacă se vor întoarce, și El Își întoarce osânda <hotărâtă>, care se schimbă prin întoarcerea popoului. Ceea ce Ieremia și Iezechiel explică mai limpede, anume că, de bună seamă, Dumnezeu

Ier. 18
Iez. 18

Ex. 24, 37

Iez. 18, 23;
33, 11

Rom. 11, 25 IV. 1 Ebr.: Și s-a supărat Iona cu supărare mare și s-a mâniat; și s-a rugat Domnului și a zis:

LXX: Și s-a întristat Iona cu tristețe mare și s-a tulburat; și s-a rugat Domnului și a zis:

Deut. 32, 21:
Rom. 10, 19

asupra unui popor nerod le voi stârni mânia", <Iona> își pierde nădejdea mântuirii lui Israel și este zdruncinat de o mare durere, care izbucnește în cuvinte. Și își arată pricina mâhnirii și grăiește cam așa: eu singur am fost ales dintre atâția profeți ca să vestesc poporului meu năruirea <lui> prin mântuirea altora! Așadar, el nu se întristează, cum socotesc unii, pentru că se mântuiește mulțimea neamurilor, ci pentru că piere Israel.

Lc. 19, 41
Mt. 15, 26
Fapte 13, 46

De aceea, și Domnul nostru a plâns peste Ierusalim și n-a voit să ia „pâinea fiilor și s-o dea câinilor”. Și Apostolii mai întâi predică în Israel, iar Pavel vrea „să fie anatema de dragul fraților săi, care sunt israeliți”, a căroră sunt „înfierea, slava și legământul”, precum și făgăduințele și „rânduiala legii”, din care sunt părinții și „din care este Hristos, după trup”. Și e bine spus că Îndureratul – căci asta înseamnă Iona – este îndurerat și că „întristat este sufletul Său până la moarte”, căci a răbdat multe – cât l-a stat Lui în putere –, ca să nu piară poporul iudeilor.

Mt. 26, 38
Mc. 14, 34

Și în privința istoriei se potrivește mai bine numele de „Îndurerat”, arătând <astfel> suferința profetului, apăsător de necazurile călătoriei și ale pieirii.

Văzând cum se strecoară „mulțimea neamurilor” și cum se împlinește ceea ce se zice în *Deuteronomii*: „Ei M-au întârâtat cu acești <idoli>, care nu sunt dumnezei, iar Eu îi voi întârâta asupra unui neam care nu este <neam>”;

asupra unui popor nerod le voi stârni mânia”, <Iona> își pierde nădejdea mântuirii lui Israel și este zdruncinat de o mare durere, care izbucnește în cuvinte. Și își arată pricina mâhnirii și grăiește cam așa: eu singur am fost ales dintre atâția profeți ca să vestesc poporului meu năruirea <lui> prin mântuirea altora! Așadar, el nu se întristează, cum socotesc unii, pentru că se mântuiește mulțimea neamurilor, ci pentru că piere Israel.

De aceea, și Domnul nostru a plâns peste Ierusalim și n-a voit să ia „pâinea fiilor și s-o dea câinilor”. Și Apostolii mai întâi predică în Israel, iar Pavel vrea „să fie anatema de dragul fraților săi, care sunt israeliți”, a căroră sunt „înfierea, slava și legământul”, precum și făgăduințele și „rânduiala legii”, din care sunt părinții și „din care este Hristos, după trup”. Și e bine spus că Îndureratul – căci asta înseamnă Iona – este îndurerat și că „întristat este sufletul Său până la moarte”, căci a răbdat multe – cât l-a stat Lui în putere –, ca să nu piară poporul iudeilor.

Și în privința istoriei se potrivește mai bine numele de „Îndurerat”, arătând <astfel> suferința profetului, apăsător de necazurile călătoriei și ale pieirii.

IV, 2-3 Ebr.: Rogu-mă, Doamne, oare nu acesta era cuvântul meu, pe când eram încă în țara mea? De aceea m-am grăbit să fug în Tharsis: Căci știu că Tu ești Dumnezeu îndurător și milostiv, răbdător și mult milostiv, iertător de rele. Și acum, Doamne, ia-mi, rogu-Te, sufletul meu de la mine, căci mai bună mi-este moartea decât viața.

LXX: O, Doamne, oare nu-s astea vorbele mele, pe când eram încă în țara mea? De aceea m-am grăbit să fug în Tharsis. Căci știu că Tu ești Dumnezeu îndurător și milostiv⁷², răbdător și mult milostiv și Te căiești pentru răutățile <noastre>. Iar acum, Stăpâne Doamne, ia de la mine sufletul meu, căci mai bine mi-este să mor decât să trăiesc.

Ceea ce am tradus noi prin rogu-mă și Septuaginta traduce *hodie* (ol), în ebraică se spune *anna*. Mie mi se pare că interjecția rugătoare poartă afecțiunea vorbei dulci. Pentru că ruga lui – când spune că pe bună dreptate a vrut să fugă – îl învinuiește oarecum pe Dumnezeu de nedreptate, iar prin începutul rugăciunii, el își înmoaie plângerile. Oare, zice, nu acesta era cuvântul meu, pe când eram încă în țara mea? Am știut că așa o să faci. Știam prea bine că ești milostiv, pentru asta nu voiam să vestesc că ești aspru și înfricoșător. De aceea am vrut să fug în Tharsis, să mă indeletnicesc cu vede-

rea cea bună a lucrurilor și să mă înfrupt mai degrabă în marea veacului acestuia, în liniște și tihnă. Părăsit-am casa mea, lăsatu-mi-am moștenirea, ieșit-am din sânul Tău și am venit. Dacă spuneam că

ești milostiv și îndurător și iertător de rele, nici unul nu se pocăia; dacă vesteam că ești crud și numai judecător, știam că nu aceasta este firea Ta. Șovăind deci între acestea două, am vrut mai degrabă să fug decât să-i amăgesc cu dulceața pe cei ce se căiau, sau să propovăduiesc despre Tine ceea ce nu erai.

Așadar, ia, Doamne, sufletul Meu, căci mai bună Mi-este moartea decât viața. Ia sufletul Meu, care a fost trist până la moarte. Ia sufletul Meu: „Căci în mâinile Tale încredințez sufletul Meu”. Căci mai bună Mi-este moartea decât viața: trăind, n-am putut mântui un singur neam, Israel; dar voi muri și lumea se va mântui.

Ml. 26, 38

Lc. 23, 46

În ceea ce privește istoria, este limpede: despre persoana profetului se poate înțelege astfel, după cum am spus în mai multe rânduri, anume că profetul se întristează și vrea să moară, că să nu piară pe veci Israel, după convertirea mulțimii neamurilor.

IV, 4 Ebr.: Și a zis Domnul: Crezi oare că faci bine mâniindu-te?

LXX: Și a zis Domnul către Iona: Atât de tare te-ai întristat?

Cuvântul ebraic *hadra lach* se poate traduce și „te-ai mâniat” și „te-ai întristat”. Amândouă se potrivesc și profetului, și Domnului, căci fie s-a mâniat pentru că putea să pară că

i-a mințit pe cei din Ninive, fie s-a întristat, înțelegând că Israel va pieri. Și pe drept nu-i spune: „Rău ai făcut că te-ai mâniat sau te-ai întristat”, ca să nu pară că-l dojenește pe cel întristat, nici invers: „Bine ai făcut că te-ai mâniat sau te-ai întristat” ca să nu Se contrazică

pe Sine, ci îl întreabă pe cel mâniat și întristat, ca să-i răspundă care este pricina fie a mâniei, fie a întristării, sau, dacă el va tăcea, să adeverească prin tăcerea lui că judecata lui Dumnezeu este adevărată.

IV, 5 Ebr.: Și a ieșit Iona din cetate și s-a așezat la Răsărit de cetate și și-a făcut sieși acolo un umbrar. Și ședea sub el la umbră, ca să vadă ce se întâmplă cu cetatea.

LXX: La fel.

înăuntrul tău și nu voi intra în cetate". Căci „ale Domnului”, zice psalmistul, „sunt ieșirile din moarte”. Iată de ce una dintre cetățile de fugari se numește Ramoth, care se traduce „vedenia morții”. Și oricine este fugar și, pentru păcatele lui, nu i se cuvine să locuiască în Ierusalim, pe drept locuiește în orașul morții și se află dincolo de apele Iordanului, care înseamnă „coborâș”. Deci, „porumbelul” sau „îndureratul” iese dintr-o astfel de cetate și locuiește la Răsărit, de unde răsare soarele, și stă acolo, în cortul său. Și, contemplând scurgerea vremii, așteaptă < să vadă > ce o să i se întâmple cetății despre care am vorbit mai sus. Mai înainte să se mântuiască Ninive și să se uște dobleacul, mai înainte să strălucească Evanghelia lui Hristos și să se împlinescă profeția lui Zaharia – „Iată Bărbatul, Răsărit este numele Lui” –, Iona se afla sub umbrar.

Cain, ucigașul de frate și ucigașul de oameni, însângărând lumea cu sânge de frate, este primul care a „zidit o cetate” și „a numit-o după numele fiului său”, Enoh. De aceea, și Osea spune: „Eu sunt Dumnezeu, și nu om, Sfânt sunt

Gen. 4, 17

Os. 11, 9

Ps. 67, 21

Deut. 4, 43

Za. 6, 12

De bună seamă, încă nu sosise Adevărul, despre Care

același Evanghelist și Apostol rostește: „Dumnezeu este Adevărul”.

In. 3, 33;
14, 6

Și se adaugă elegant: și-a făcut sieși acolo un umbrar. Acolo, lângă Ninive și l-a făcut sieși: căci nimeni dintre ninivitenii din vremea de atunci nu putea locui cu profetul. Și ședea la umbră: fie sub înfățișarea unui judecător, fie micșorat în măreția Lui, „încingându-și coapsele cu tărie”, ca să nu-l cadă toate veșmintele la picioare și la noi, „care sântem jos”, ci ca să Se țină laolaltă într-o cingătoare mai înaltă.

Prov. 31,
17

Iov 38, 3;
40, 2

Ps. 64, 7

După aceea, cuvintele ca să vadă ce se întâmplă cu cetatea reprezintă obișnuința Scripturilor de a-l atribui simțăminte omeneșu lui Dumnezeu.

IV, 6 Ebr.: Și a pregătit Domnul Dumnezeu iederă și s-a înălțat peste capul lui Iona ca să fie umbră deasupra capului lui și să-l ocrotească; căci trudise. Și s-a bucurat Iona pentru iederă cu bucurie mare.

LXX: Și a poruncit Domnul Dumnezeu unui dovieac și s-a înălțat peste capul lui Iona ca să fie umbrar asupra capului lui și să-l ferească de relele lui și s-a bucurat Iona pentru dovieac cu bucurie mare.

Aici, un oarecare Canterius, din vechiul neam al Corneliilor, sau, cum singur se laudă, din stirpea lui Asinius Pollio, se zice că m-a acuzat la Roma, de ceva vreme, de blasfemie, pentru că am tradus iederă în loc de dovieac. S-a temut, de bună seamă, că, dacă ar crește iederă în loc de dovieac, n-ar mai avea din ce să bea în ascuns și în întuneric. Și, de

fapt, pe doviecii <folosiți drept> vase – care sunt numite, în popor, *saucomariae* – sunt reprezentate, de obicei,

chipurile Apostolilor, de la care și el și-a luat un nume care nu-i al lui. Iar dacă este atât de ușor de schimbat un nume, încât în loc de Cornelii, tribuni răzvrătiți, să se cheme Aenulii, consuli, mă mir cum de nu-mi este îngăduit să traduc *iederă* în loc de *dovleac*.

Dar să ne întoarcem la cele serioase. Pentru *iederă* și *dovleac*, în ebraică citim *ciceion*, care și în limba siriacă, și în punică e numit *ciceia*. Este un soi de tufă sau de arbust cu frunza lată de felul <frunzei de> vie, care face o umbră foarte deasă. Aceasta crește, foarte răspândit, în Palestina, și mai cu seamă în locuri nisipoase. Este uimitor felul în care, dacă arunci o sămânță în pământ, după ce răsare, se înalță degrabă într-un copăcel și, în puține zile, ceea ce văzuseși a fi iarbă, se <și> face arbust. De aceea, și noi, în vremea în care îi tălmăceam pe profeși, am vrut să folosim același cuvânt – cel din ebraică –, căci limba latină nu avea soiul acesta de arbust. Dar ne-am temut de gramatici, să nu-și găsească ei bunul plac de a comenta și să nu-și închipuie vreo fiară a Indiei, sau munși din Beoția, sau vreo altă minune de felul acesta, așa că i-am urmat pe vechii traducători care, al rândul lor, au tradus „*iederă*” ceea ce pe grecește se numește *kissos*; căci n-aveau alt cuvânt la îndemână.

Să privim istorisirea și să cercetăm, înainte de înțelesurile tainice, doar litera. *Dovleacul* și *iedera* sunt asemenea plantelor care se târăsc pe pământ și, fără furci sau araci pe care să se sprijine, nu caută să se înalțe. Cum deci, fără ca profetul să știe, *dovleacul*, ridicându-se într-o singură noapte, a făcut să iasă un umbrar, de vreme ce nu-i stă în fire să se ridice în înalt fără araci, nuiele sau pari? În schimb, *ciceionul*, cu

toate că, printr-o încolțire neașteptată, a arătat o minune și a vădit puterea lui Dumnezeu în ocrotirea umbrarului înverzit, <doar> și-a urmat firea.

Cât despre persoana Domnului <și> Mântuitorului <nostru>, ca să nu părăsim cu totul dovleacul de dragul <acelui> *philokolokynthos* (iubitor de dovleci)⁷³, se poate înțelege astfel, amintind de acel <cuvânt> al lui Isaia: „Fiica Sionului va fi părăsită ca un cort într-o vie, ca o colibă în bostănărie, precum o cetate împresurată”. Și să spunem, pentru că în alt loc din Scriptură nu am găsit vreun dovleac, că unde crește castravetele acolo crește îndeobște și dovleacul. Iar Israelul este asemuit cu acest soi, pentru că, odinioară, l-a ocrotit la umbra lui pe Iona, care aștepta convertirea neamurilor și i-a adus nu mică bucurie, făcând mai degrabă un umbrar și un cort decât o casă: având formă de acoperiș, dar neavând temelii unei case. Apoi, ciceion, micul nostru arbust, degrabă înălțându-se și degrabă veștejindu-se, prin rânduială și viață se va asemui cu Israelul, care înfige rădăcini mici în pământ și chiar își dă silința să se ridice la cele înalte, dar fără să atingă înălțimea „cedrilor lui Dumnezeu” și a „brazilor” <Lui>. Aceasta mi se pare că semnifică și lăcustele cu care se hrănea Iona, care spune, închipuind Israelul: „Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez”: vietate mică, cu aripi slabe, înălțându-se de la pământ, dar fără să poată zbura mai sus, încât este mai mult decât o târâtoare, dar nu este asemenea păsărilor.

Ps. 79, 11

Is. 37, 24

Za. 11, 2

In. 3, 30

Mt. 3, 4

Mc. 1, 6

IV. 7-8 Ebr.: Și a rânduit Dumnezeu un vierme, la ivirea zorilor de-a doua zi, și <acesta> a ros iedera și s-a veștejit. Și, după ce-a răsărit soarele, a poruncit Domnul unui vânt cald și arzător și a lovit soarele peste capul lui Iona și el s-a aprins de zăduf. Și a cerut să moară din viață și a zis: mai bine mi-este să mor decât să trăiesc.

LXX: Și i-a poruncit Dumnezeu unui vierme, a doua zi de dimineață, și <acesta> a ros iedera și s-a uscat; și îndată ce soarele a răsărit, a poruncit Dumnezeu suflu uscat și arzător și a lovit soarele peste capul lui Iona. Și s-a chinuit și i s-a făcut silă de viața sa. Și a zis: mai bine mi-este să mor decât să trăiesc.

tor urcând din pustie și va usca vinele lui și va pustii fântâna lui". Și Iona a început să se aprindă de zăduf și iar voia să moară împreună cu Israel în Botez, ca să primească în apa botezului puterea pe care o pierduse când ei L-au tăgăduit. De aceea, și Petru le grăiește iudeilor secătuiți: „Pocăiți-vă și vă botezați fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, pentru iertarea păcatelor voastre, și veți primi darul Duhului Sfânt”.

Înainte să răsară „Soarele dreptății”, umbrarul era verde și Israel nu se veștejise; după ce S-a înălțat și negurile Ninivei au fost risipite de lumina Lui, la ivirea zorilor de-a doua zi, a fost rânduit un vierme, pentru care și Psalmul 21 este intitulat „Pentru înălțarea dimineții” și care, fără vreo sămânță, răsare din pământ și zice: „Eu sunt vierme și nu om”, Acesta a ros umbrarul, care, părăsit de ajutorul lui Dumnezeu, și-a pierdut toată verdeața.

Și a poruncit Domnul unui vânt cald și arzător, despre care se profetește în Osea: „Aduce-va Domnul vânt arzător

Mal. 4. 2

Ps. 21. 1

Ps. 21. 6

Os. 13. 15

Fapte 2. 38

<Mai> sunt unii care îi văd în vierme și în vântul cel arzător pe generalii romani, care, după Învierea lui Hristos, au nimicit Israelul.

IV, 9 Ebr.: Și a zis Domnul către Iona: Crezi oare că faci bine mănîindu-te pentru iederă? Și <el> a zis: Bine fac eu că mă mănîi până la moarte.

Iona 4, 4

LXX: Și a zis Domnul Dumnezeu către Iona: Atît de tare te întristezi tu pentru dovleac? Și a spus: Tare mă-ntristez eu pînă la moarte.

Iona 4, 2

Ex. 34,

6-7

Ps. 102, 8

dător și mult milostiv” și iertător de rele, nu suferea pentru mântuirea neamurilor. Acum însă, după ce în dovleacul uscat s-a veștejit Israel și <Dumnezeu> îl întrebă apăsător: Crezi oare că faci bine mănîindu-te pentru iederă?, a răspuns hotărât și a spus: Bine fac eu că mă mănîi (sau mă întristez) pînă la moarte; căci, după cum n-am vrut să-i scap pe unii ca să piară alții, la fel <nu vreau> să-i câștig pe străini ca să-i pierd pe ai mei⁷⁴.

1Cor 9, 19

Lc. 19, 41

Rom. 11,

15

Și, într-adevăr, pînă în ziua de astăzi, Hristos plânge Ierusalimul și plânge pînă la moartea – nu a Lui, ci a iudeilor, ca să piară cei care-L tăgăduiesc și să învie cei care-L mărturisesc pe Fiul lui Dumnezeu.

Mai înainte, când cei din Ninive se pocăiau și orașul neamurilor se mântuia, profetul a fost întreat la fel: „Crezi oare că faci bine mănîindu-te?”, dar n-a răspuns nimic, ci a încuviințat, tăcând, <dojana din> întrebarea lui Dumnezeu. Căci, știind că „Dumnezeu este îndurător și milostiv, răb-

IV, 10-11 Ebr.: Și a zis Domnul: Tu suferi pentru iedera pentru care n-ai lucrat și pe care n-ai făcut-o să crească, care s-a născut într-o singură noapte și într-o singură noapte a pierit, și Eu să nu cruț Ninive, cetatea cea mare, în care sunt mai mult de o sută douăzeci de mii de oameni, care nu știu care-i dreapta și care-i stânga lor, precum și vite multe?

LXX: Și a zis Domnul: Tu ai cruțat un dovleac pentru care n-ai muncit și pe care nu l-ai hrănit, care s-a născut într-o noapte și într-o noapte a pierit. Iar Eu să nu cruț Ninive, cetatea cea mare, în care locuiesc mai mult de douăsprezece mii de oameni, care nu-și cunosc dreapta și stânga, precum și turme multe?

E tare greu să arătăm în ce fel, după tropologie, I se spune Fiului: Tu suferi pentru iedera pentru care n-ai lucrat și pe care n-ai făcut-o să crească, de vreme ce, „toate prin El s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut”. In. 1, 3. De aceea, unul, interpretând locul acesta, ca să rezolve problema de față, cade în hulă. Căci, adăugând pasajul din Evanghelie: „De ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun decât numai Unul Dumnezeu”, a înțeles că <doar> Tatăl e bun, iar pe Fiul – spre deosebire de Cel Care este pe deplin și cu adevărat bun – îl așază pe o treaptă mai mică. Și, zicând acestea,

Lc. 18, 18
Mc. 10, 18

n-a luat seama că a căzut mai degrabă în erezia lui Marcion – care zice că un Dumnezeu este doar bun, iar un altul este judecător și creator –, decât în cea a lui Arie, care, deși îl arată pe Tatăl mai mare și pe Fiul mai mic, totuși nu tăgăduiește că Fiul este Creator. Așadar, trebuie ascultate cu îngăduință cele ce urmează

să spunem, iar strădaniile noastre trebuie mai degrabă sprijinite cu bunăvoință și cu rugăciuni, decât disprețuite de urechi răuvoitoare, fiindcă până și cei nepricepuți pot să critice și să ponegrească. Cei învățați însă, precum și cei care cunosc truda celor care ostnesc, fie le întind o mână de ajutor celor oboșiți, fie le arată drumul celor care rătăcesc.

Domnul și Mântuitorul nostru nu trudise pentru Israel așa cum trudise pentru poporul neamurilor. Mai mult chiar, Israel rostește hotărât: „Iată, de atâția ani Îți slujesc și niciodată n-am trecut peste porunca Ta. Și niciodată nu mi-ai dat un ied ca să mă ospătez laolaltă cu prietenii mei. Dar după ce a venit fiul Tău acesta, care și-a cheltuit averea cu desfrânatele, Tu ai ucis pentru el vițelul cel gras”. Totuși, Tatăl nu-l alungă, ci-i spune cu blândețe: „Fiule, tu ești întotdeauna cu Mine și toate ale Mele ale tale sunt. Se cuvenea ca tu să petreci și să te bucuri, căci fratele acesta al tău murise și a înviat, pierise și a fost regăsit”. Pentru poporul neamurilor a fost jertfit vițelul cel gras și a fost vărsat sângele de preț despre care vorbește pe larg Pavel, către evrei. Iar David zice în Psalm: „Fratele nu m-a răscumpărat, Omul mă va răscumpăra”. Hristos S-a micșorat ca acela să crească; El a murit, ca acela să trăiască, El a coborât în iad, ca acela să urce la ceruri. Dar pentru Israel n-a fost o trudă așa de mare. De aici și invidia față de fratele mai tânăr, pentru că acesta, după ce a risipit averea cu desfrânate și codoși, primește inel și haină și se bucură de rangul de dinainte.

Apoi, fragmentul care s-a născut într-o singură noapte privește vremea de dinaintea venirii lui Hristos – Care a fost „Lumina lumii”, <vreme> despre

Lc. 15,
29-30

Lc. 15,
31-32

Evr. 9-10

Ps. 48, 8

Lc. 15,
22-23

ln. 8, 12;
9, 5

care se spune: „Noaptea a trecut, iar ziua s-a apropiat”. Iar < cuvintele > într-o singură noapte a pierit < se referă la vremea > când a apus pentru ei „Soarele dreptății” și au pierdut cuvântul lui Dumnezeu.

Iar cetatea cea mare și preafrumoasă a Ninivei închipuie Biserica, în care se găsește o mulțime mai mare decât cele douăsprezece triburi ale lui Israel, ceea ce semnifică și cele douăsprezece coșuri de firimituri din pustiu.

Nu știi care-i dreapta și care-i stânga lor: fie din nevinovăție și simplitate, așa încât arată vârsta sugarului și lasă a se-nțelege cât de mare este numărul celor de altă vârstă, dacă atât de mare este < numărul > celor mici; fie, de bună seamă, pentru că orașul era mare, iar „într-o casă mare, vasele nu sunt numai din aur și din argint, ci și din lemn și din lut”, era în ea o mulțime foarte mare, care nu știa, înainte de pocăință, ce e bine și ce e rău, care-i dreapta și care-i stânga.

Dar și vite multe: căci mare este, în Ninive, numărul vitelor și al oamenilor fără judecată, care li se alătură „dobitoacelor lipsite de minte” și li se aseamănă.

Rom. 13.
12

Mal. 4, 2

Mt. 14, 20

Mc. 6, 43

Lc. 9, 7

ln. 6, 13

2Tim. 2,
20

Ps. 48, 21

NOTE

¹ În *Ionam* pare a fi scris către finele lui 396. Ordinea celor cinci prime comentarii menționate este probabilă (cf. Y.-M. Duval, „Introduction”, *Commentaire sur Jonas*, SC 323, p. 19), însă lucrul la ele începuse în 393.

² Dintre acestea, *De viris illustribus* dezvoltă o istorie a Bisericii în punctele ei de excelență, ca un posibil răspuns reproșurilor (intelectuale) necreștine. Sprijinându-se în bună parte pe *Istoria bisericească* a lui Eusebiu de Cezareea, Ieronim scrie biografiile a 135 de scriitori creștini, de la Petru la sine însuși, într-un demers ce plasează istoria Bisericii la înălțimea oricărei tradiții literare necreștine. Apologia este un răspuns la observațiile lui Pamphilus privind cele două cărți împotriva lui Iovinianus, autor, la rândul lui, a două cărți împotriva fecioriei. Celelalte scrieri numite sau numai amintite sunt scrisorile din acea perioadă, în bună parte îndeajuns de întinse încât să poată fi considerate drept tratate în sine. Scrise pe teme teologice diverse, scrisorile sunt adresate celor care vor fi avut nevoie de știința părintelui retras lângă Sfântul Mormânt.

³ Cartea profetului Iona.

⁴ Duhul Sfânt; avem de-a face cu un joc de cuvinte.

⁵ Cine sunt acești vechi scriitori bisericești – ironizați aici – nu se prea știe. Y.-M. Duval a completat dosarul mărturiilor păstrate asupra cărții lui Iona în spațiul iudaic, grecesc și latin, înaintea lui Ieronim, precum și posteritatea comentariului la Iona al acestuia din urmă, în volumul *Le livre de Jonas dans la littérature chrétienne grecque et latine – Sources et influence du Commentaire sur Jonas de Saint Jérôme*, Paris, 1973. Prin urmare, vom relua în notele care

urmează o seamă din trimiterile făcute în acest volum, numit de aici înainte (Duval, *Jonas*).

⁶ Literal „pe care l-a rostit în mâna robului Lui, Iona” (*quod locutus est in manu serui sui Ionae*).

⁷ Amathi.

⁸ Etimologic: orașul lui Zeus.

⁹ Cartea lui Tobit nu figura în canonul ebraic, a cărui autoritate o urma cu precădere Ieronim. Este de presupus că textul citat aici este după „un model grecesc” (Y.-M. Duval, *Commentaire sur Jonas*, SC 323, n. 35, p. 329).

¹⁰ Stilistica lui Ieronim poartă amprenta orafității.

¹¹ Este vorba aici despre o primă distincție între cele două sensuri ale interpretării: istoric și alegoric.

¹² Lat. *papa venerabilis*: o adresare familiară către orice episcop în vremea lui Ieronim. Dedicatarul acestui comentariu, Chromatius, îl va fi sprijinit pe Ieronim în vremea episcopatului său, inclusiv financiar. Hirotonit episcop în jurul lui 388 la Aquileea, vine în ajutorul lui Ieronim, pe care vederea slăbită îl silește a lucra cu secretari cărora le dicta, procedeu costisitor, ținând seama de volumul și ritmul susținut al lucrului lui Ieronim.

¹³ Întreg demersul ieronimian constă în a-l interpreta pe Iona prin Iisus, dar aici Ieronim se arată precaut față de o asemenea alăturare. Vezi nota 16.

¹⁴ Ieronim va spune, ceva mai departe (I, 3a), că „profețul știe, insuflat de Duhul Sfânt [...]” și, apoi, „căci știa, tot prin Duh <ul Sfânt>, Care-i încredința vestirea neamurilor, [...]”; aici, însă, este numită persoana Fiului, alăturare posibilă din perspectiva unității Treimii. Este bine de amintit că acest comentariu este scris după Sinodul de la Constantinopol din 381 – la care Ieronim a luat parte –, Sinod care reconfirmase Crezul de la Niceea și învățătura despre *homoousios*.

¹⁵ Ieronim stabilește dintru început paralela între Iisus și Iona: de-a lungul comentariului, Ieronim o va nuanța pe

măsură ce acesta se desfășoară, iar citatul din *Mt* 12, 41 accentuează ierarhia firească și astfel va porni potrivit o lectură în cheie mesianică a cărții acestui profet, așezând una dintre căile de „recuperare” creștină a Vechiului Testament.

¹⁶ Cuplurile anuțetice enumerate aici conturează direcția în care Ieronim dezvoltă „racordarea” mesajului vechi-testamentar la învățătura creștină, constituind (încă) o legitimare a metodei exegetice care separă sensul literal – important, dar inferior –, mereu iudaic, de cel spiritual, superior.

¹⁷ Diferențele dintre versiunea ebraică și textul Septuagintei aveau deja o istorie când Ieronim lucra la traducerea și la comentariul cărții lui Iona: acestea vor fi fost deja observate – mai cu seamă o dată cu răspândirea credinței creștine –, fiind realizate traduceri grecești mai apropiate de textul ebraic al vremii, între care și una foarte literală, greu de citit. Mai trebuie amintit, între aceste diferențe, că nu toate fragmentele grecești sunt „în favoarea” învățături creștine: un exemplu este *Isaia* 9,5. Aici, unde în textul ebraic avem cinci nume de încoronare a pruncului regesc, versiunea grecească dă unul singur, deschizând lista fragmentelor care nu au înlesnit lectura mesianică a Vechiului Testament. S-ar mai cuveni reamintit că versiunea ebraică cu care lucra Ieronim, precum și textul masoretic de astăzi, într-o seamă de pasaje, este mai recent decât Septuaginta, lucru pe care Ieronim n-ar fi avut cum să-l știe (J.N.D. Kelly, *Jerome, His Life, Writings and Controversies*, New York 1975, p. 159).

¹⁸ *Tropologia* este termenul folosit cel mai frecvent de Ieronim din seria celor care desemnează tipurile de interpretare spirituală. Va reveni de trei ori în acest comentariu.

¹⁹ Această dublă etimologie (*Columba sive Dolens*) apare pentru Iona și în *Liber interpretationum hebraicorum nominum* (*Corpus Christianorum* 72, Series Latina,

Turnhout, p. 124, l. 10. Cf. Y.-M. Duval, „Commentaire”, *Commentaire sur Jonas*, SC 323, n. 5, p. 335). Ea va apărea de mai multe ori în lungul acestui comentariu.

²⁰ Este vorba despre botezarea Domnului, în Iordan, de către Ioan Botezătorul.

²¹ Apropierea *bun* – *frumos* nu este forțată: textul Septuagintei are aici *kalon*, care, față de ebraicul *tov* (= bun), trimite la frumusețe (Y.-M. Duval, *Commentaire, Commentaire sur Jonas*, SC 323, n. 11, p. 337).

²² Interpretarea nu este neapărat creștină: ea poate fi găsită în tradiția exegezei iudaice, bunăoară, într-un *Mekhilta asupra Exodului*. Iona nu vrea să meargă în Ninive, „pentru că Gohim <neiudeii, aici asinenii> sunt pe cale să se convertescă” și nu vrea „să fie învinovățit Israel” (H. Strack-P. Billerbeck, *Kommentar zum neuen Testament aus Talmud und Midrasch*, München, 1922-1928, I, p. 643, Cf. Duval, *Jonas*, p. 89).

²³ Cu rugăciunea.

²⁴ Pavel, înainte de convertirea de pe drumul Damascului, se știe, era iudeu din aripa rigoană a fariseilor; iar epistolele pauline dau seama despre metodele rabinice de exegeză a textelor biblice. (cf. André Chouraqui, „Pavel – un rabin?”, în *Originile creștinismului*, trad. Gabriela Ciubuc, Polirom, 2002).

²⁵ Iona, profetul trimis la celelalte neamuri (vezi nota următoare), fuge de la fața Domnului, făcând gestul lui Cain, dar gândul îi este mereu la salvarea neamului lui, ca și în cazul lui Moise și Pavel. Lectura lui Ieronim este una a responsabilizării: accentul, în ce-l privește pe Iona, cade pe „răscumpărarea” iudeilor, nicidecum pe un refuz în sine de a propovădui neamurilor. De unde alăturarea aici a vorbelor lui Moise și ale lui Pavel. Ieronim se plasează aici în tradiția exegetică iudaică, pe care probabil o cunoștea fie prin Origen, fie din propriile studii ebraice; Rabbi Jonathan, care a trăit în preajma lui 140 î.Hr. spune că Iona a

fugit „pentru a pieri el însuși în valuri”, adăugând că el face aceasta „în felul Părinților și al Profetilor care s-au oferit <jerfă> pentru Israel” (H. Strack-P. Billerbeck, *Kommentar zum neuen Testament aus Talmud und Midrasch*, München, 1922-1928, I, p. 643; cf. Duval, *Jonas*, p. 90), precum Moise în episodul amintit aici de Ieronim.

²⁶ Termenul latin *nationes* traduce grecescul *ta ethne*, lit. „neamurile”. Aici desemnează neamurile neiudaice; termenul grecesc va desemna în continuare pe *celălalt*, pe cei încă necreștinași. (Termenul nu este numai decit peiorativ. Îl găsim neutralizat în Matei 25, 32: „Vor fi adunate neamurile (*ethne*) dinaintea Lui și le va separa unele de altele, precum păstorul desparte oile de capre”. Apoi, lateral, printr-o mecanică similară cu cea a latinului *paganus* (țăran), ajunge să desemneze ne-creștinul prin excelență.).

²⁷ Flavius Josephus, *Antiquitates iudaicae*, I, 6, 1. Cf. Y.-M. Duval, *Commentaire sur Jonas*, SC 323, p. 175.

²⁸ Este vorba despre schimbarea aspiratei dentale surde grecești *th* în dentala surdă *t*.

²⁹ *Epistola* 37, 2.

³⁰ Versetul Iona 1, 9 citat aici va fi mai jos: „Evreu sunt și mă închin Domnului Dumnezeuzeului cerului”.

³¹ Leviatanul.

³² Povestea apare în *Metamorfozele* lui Ovidiu: Andromeda, fata regelui Etiopiei, oferită spre jertfă fiarei care pustia țara, este salvată de Perseu. Stânca de care se vorbește aici este locul pregătit jertfei, iar lanțurile sunt cele din care o eliberează eroul (Ovidiu, *Metamorfoze*, IV, 665-752, trad. M.V. Petrescu, București, 1957).

³³ Interpretarea aceasta se găsește și în tradiția comentatorilor iudei: plățirea în avans a călătoriei și, mai mult, a încărcăturii corabiei sunt legate de graba profetului (*Pirke Rabii Eliezer* 10, tradus în engleză de G. Friedlander, Londra, 1916, p. 66-67 și *Midrasch sur Jonas*, editat de A. Jellinek în 1853 și tradus în germană de A. Wünsche în

Aus Israels Lehrhallen, II, Leipzig, 1907, p. 39 sqq.; Cf. Y.-M. Duval, *Le livre de Jonas dans la littérature Chrétienne grecque et latine*, Paris, 1973, n. 1, p. 69 și n. 158, p. 100). Vezi și Duval, *Jonas*, 81.

³⁴ Între varianta fidelă textului ebraic și varianta tradusă după Septuaginta există o diferență în ceea ce privește determinantul: *naulum eius* față de *naulum suum*. Am încercat să redăm această diferență (slab vizibilă, ce-i drept, în limba română) prin pronumele reflexiv "și-" din varianta LXX.

³⁵ În edițiile vulgare. Înțelesul termenului *Vulgata* drept canonul biblic al lui Ieronim, sau, mai târziu, colecția canonică în limba latină a cărților biblice (bazată pe canonul lui Ieronim), devenită Biblia oficială a Bisericii Apusene, este de dată medievală. Prin sintagma *editio vulgata* din comentariul lui Ieronim la cartea profetului Iona, înțelegem deci ediția cea mai răspândită în popor a Bibliei în părțile apusene ale Creștinătății.

³⁶ Traducerea lui Ieronim din ebraică pare a accentua intenția lui Iona de a se ascunde (el coboară în corabie) mai mult decât textul Septuagintei. Nota ediției *Sources Chrétiennes* spune că este totuși vorba despre același lucru, diferind doar felul în care fiecare dintre cele două limbi (ebraică și greacă) o spune: *urcăm* în barcă, chiar dacă de pe debarcader *coborâm...* (Y.-M. Duval, *Commentaire sur Jonas*, SC 323, n. 9, p. 346).

³⁷ Ieronim sugerează paralela între somnul lui Iona în corabie (vezi mai jos, I, 5b) și cel al lui Iisus în barcă, în drum spre ținutul Gadarenilor (Mt. 8, 23-26) – episoade în care furtuna îi amenință pe călători care-i însoțesc, pe rând, pe Iona și pe Iisus. Temeiul acestei apropieri stă nu atât în asemănarea „scenelor”, cât în faptul că Iisus, venit pentru a salva mai înainte de toate poporul Său, îi mântuiește, prin calvarul Crucii, „pe cei pe care îi lăsa deoparte,

adormit parcă". Trecând la explicitarea sensului spiritual al fragmentului, Ieronim ține totuși să formuleze o rezervă.

³⁸ Fragmentul care începe aici nuantează cadrele în care funcționează metoda alegorică în exegeza biblică ieronimiană. Este bine de știut că precauția lui Ieronim reia o seamă dintre rezervele ce pot fi regăsite, „în Răsărit, <în> școala din Antiochia, <care>, cu Diodor din Tars și, mai cu seamă, cu Teodor din Mopsuestia, refuză alegorismul alexandrin: ultimul merge până la a respinge interpretarea hristocentrică a *Cântării Cântărilor* formulată de Origen. Ioan Hrisostom și Teodoret al Cyrului practică o exegeză literală, al doilea fără să-și interzică recursul ocazional la sensul spiritual. Chiril al Alexandriei combină fericit cele două lecturi ale Bibliei. [...] În Occident [...], metoda exegezei alegorice nu și-a făcut apariția decât la mijlocul secolului al IV-lea. Hilarie de Poitiers și, mai cu seamă, Ambrozie imită, sau mai bine zis copiază interpretarea lui Origen. [...] < Lui Augustin, bunăoară. > o dată cu trecerea vremii, îi scade preferința pentru exegeza alegorizantă; dacă primul comentariu la *Geneză*, orientat contra maniheilor, folosea încă destul de mult metoda alegorică, al doilea este cu mult mai literal, cum, de altfel, îi indică numele – *De Genesi contra Manichaeos* datează din 388, iar *De Genesi ad litteram* a fost scris între 400 și 416" (J. Flamant și Fr. Monfrin, „Une culture si ancienne et si nouvelle", în *Histoire du christianisme*, vol. 2, pp. 637-638).

³⁹ Hierusalem este, în limba latină, ca și în greacă și în ebraică, de genul feminin.

⁴⁰ Ieronim traduce din ebraică *ventum* (vânt), iar din textul Septuagintei *spiritum* (suflare). Nu va comenta însă diferența dintre cele două versiuni.

⁴¹ În textul ieronimian apare lat. *persona*, care traduce gr. *prosopon*. Termen „tehnic” ce ține de zona teatrului, *persona* stabilește un sistem de relații între cel (despre) care (se) vorbește, cel căruia i se vorbește și cel în numele

cărui se vorbește, permițând astfel „ieșirile” din text: mânia Domnului cade asupra necugetării omului adamic, *personificat* în acest verset biblic, de Iona (Y.-M. Duval, „Introduction”, *Commentaire sur Jonas*, SC 323, pp. 65-67).

⁴² Astfel, la Ieronim, fuga lui Iona privește faptele omului de după cădere, în timp ce corabia bătută de vânturi reprezintă chemarea lui înapoi. La Metodiu din Olimp, corabia rătăcită în voia mării agitate, în contrast cu o viață sigură pe teren ferm, este căderea omului în timp față de nemurirea originală, iar înghițirea lui Iona semnifică îmbătrânirea în timp a trupului, după cum pintecele chinului este pământul care primește trupurile măcinate de timp (*De resurrectione*, II, 25, 2-7. Cf. Duval, *Jonas*, p. 151). Miza acestei lecturi în cheie temporală privește căderea în timp, care este și ea, la rîndul ei, *vremelnică* (Duval, *Jonas*, p. 152).

⁴³ Versetul este comentat în cheia măsurii omenești, care se lipsește de dumnezeire, ca o prelungire a considerațiilor de la finalul explicitării versetelor I, 1-2, unde Ieronim vorbește despre semeția omului.

⁴⁴ Corăbierii erau, desigur, păgîni (i.e. neiudei).

⁴⁵ Lat. *historiam*.

⁴⁶ Urmează o a doua analiză, tot literală, opusă celei dinții și anterioară celei alegorice.

⁴⁷ Lat. *in typo*.

⁴⁸ Lat. *iuxta tropologiam*.

⁴⁹ „Contemplarea bucuriei” este tîlmăcirea numelui Tharsis, tîlmăcire amintită deja la finalul comentării versetelor I, 1-2.

⁵⁰ Interpretarea literală istorică este aici imposibilă: corăbierii nu aveau cu ei toate cele necesare jertfei. Interpretarea spirituală este, prin urmare, necesară.

⁵¹ Suferință.

⁵² Vergilius, *Eneida* VIII, 112-114, trad. de Dan Șușanșchi, Paideia, București, 2000.

⁵³ Lit. *mă tem* (*timeo*). Ieronim însuși va apropia cele două sensuri în al treilea paragraf al comentariului acestui verset (*timor pro cultu possit intelligi*). Teama lui Iona din versetul acesta nu este spaimă: el mărturisește că are *frică de Dumnezeu*.

⁵⁴ Ieronim trimite aici către cele patru elemente (lat. *elementa*, gr. *stoicheia*, vezi Aristotel, *Metafizica*, 985b, trad. Andrei Cornea, Humanitas, 2001, p.58) filosofiei grecești, ale căror „combinări” epuizează lumea.

⁵⁵ Trimitere la Înviere: „cu moartea pe moarte călcând”.

⁵⁶ Termenul „taină” este folosit aici cu înțelesul de „jertfă” (a lui Iona).

⁵⁷ La un contemporan mai bătrân al lui Ieronim, al cărui *Comentariu la Iona* nu pare să fi fost citit de Ieronim, mai precis la Zenon din Verona, avem o cu totul altă interpretare a șirului evenimentelor: corabia este, astfel, chipul Sinagogii, cărmaciul intruchipează corpul sacerdotal, ceilalți marinari – scribi și farisei, aruncarea vaselor – respingerea Profesilor și a Sfinșilor din Sinagogă, vântul cel mare – căpeteniile ale căror oșii au năruit Ierusalimul și au împrăștiat poporul israelit. Chiar dacă este puțin probabil ca Ieronim să îl fi citit, comentariul lui Zenon poate fi plasat „Într-o tradiție reperabilă”, probabil grecească, putând explica o „veche teologie occidentală – de limbă greacă sau latină – care va fi cu totul eclipsată de operele lui Ambrozie și Augustin” (Y.-M. Duval, „Les sources grecques de l'exégèse de Jonas chez Zénon de Vérone”, în *Vigiliae Christianae*, 20 (1966) pp. 98-115).

⁵⁸ Clement Alexandrinul îi alătură și el acestui episod pe Daniel și pe cei trei copii aruncați în foc, precum și pe Iov, spunând: „Adevăratul gnostic binecuvântează când este încercat, precum cinstitul Iov; la fel ca Iona, se va ruga dacă va fi înghițit de o fiară, iar credința lui îl va aduce să vorbească propovăduind Ninivitenilor” (*Stromate*, II, 20, 103-104, ed. C. Mondésert, SC 38, p. 114). Alăturat

acestora, Iona nu mai apare ca imagine a omului păcătos, ci a dreptului persecutat sau supus încercărilor, și care nu-și pierde credința (Cf. Duval, *Jonas*, p. 186).

⁵⁹ Aproximarea dintre adânc și iad nu este sprijinită numai de paralela între scufundarea lui Iona și coborârea la iad de dinaintea Învierii, ea are și rădăcini în iudaismul mesianic: în *Pirke Rabii Eliezer* 10 (tradus în engleză de G. Friedlander, Londra, 1916, p. 70), Iona află din gura chitului că a venit ziua în care trebuie să fie înghițit de Leviatan. „Du-mă la el”, răspunde Iona, iar acestuia îi spune: „Pentru tine am coborât, ca să vezi unde sălășluiești. Îți voi lega o funie de limbă, o să te iau și o să te ucid pentru sărbătoarea Dreptilor” (= Judecata de apoi). Cf. și Duval, *Jonas*, p. 101.

⁶⁰ Sunt numite aici protazele unui silogism: premisa majoră (gr. *he prote protasis*), premisa minoră (gr. *he deuteria protasis*) și concluzia (gr. *symperasma*) – cf. A. Dumitriu, *Istoria logicii*, ed. Tehnică, 1993, vol. I, p. 220, vol. II, p. 122). Ceea ce încearcă Ieronim să exprime prin acești termeni și prin restul frazei este apodicticul – „de netăgăduitul”.

⁶¹ În textul original, apare *ne urgeat*, lit. „să nu apese”. Gura fântânii se referă, de fapt, la capacul care o acoperă.

⁶² În original este termenul *cataracta*, lit. „cascadă”.

⁶³ Este vorba de origeniști.

⁶⁴ Scrierile cele mai semnificative ale lui Origen, atât pentru influența generală asupra operei lui Ieronim, cât și, în particular, pentru textul prezentat aici – *Comentariul la Iona* și fragmentul din *Comentariul la Matei* care-l privește pe Iona –, sunt considerate deocamdată pierdute. Printre mențiunile răsfirate în corpus-ul origenian, în *De oratione*, 13, 3 (ed. P. Koetschau, GCS 3, pp. 325-7), Origen vorbește, trimițând la Iona, despre cei care nu s-au supus fugind și care au și fost înghițiți în vreun fel de moarte; pe aceștia, pocăința i-a salvat mai apoi din moarte, pentru că nu și-au pierdut nădejdea în mântuire, iar accentul cade pe

o anume spiritualizare a parcursului lui Iona, moartea fiind aici una *spirituală* și nu una *naturală* (Duval, *Jonas*, p. 193). În *Commentarium series in Mat.*, 136 (ed. Klostermann, GCS 38, p. 281), Origen apropie ruga lui Iona de ruga de pe Cruce – mai mare decât prima, în ordinea mărimii faptelor despre care este vorba și pentru nesupunerea Profetului –, pentru că, în restriște, n-au încetat să se roage lui Dumnezeu. (Cf. Duval, *Jonas*, p. 203).

⁶⁵ Prin acest episod, în *Adversus haereses*, 3, 20, 2 (SC 34, pp. 338-340), Irineu al Lyonului îl plasează pe Iona ca termen mediu între Adam și Hristos: ca Adam, Iona a nesocotit cuvântul Domnului; pentru aceasta, amândoi au fost înghițiți de moarte; dar, mai înainte de Învierea lui Iisus, drept semn al acesteia și în drum spre ea, Iona a fost *eliberat de chit*, adică de moarte (Duval, *Jonas*, p. 143).

⁶⁶ Ieronim este, în text, mai concret: termenii antitezei sunt *praeputium* (lit. „prepuțul”) și *circumcisio* (lit. „tăierea-împrejur”).

⁶⁷ Lat. *cultus plebeius*, desemnând, ca expresie tehnică a retoricii, un stil neîngrijit de vorbire – nivelul limbii de piață.

⁶⁸ Literală și spirituală.

⁶⁹ Ieronim nu insistă (aici) asupra iertării acestor *păgâni*, iertare care trimite către primirea neamurilor în Biserica Creștină. Înaintea lui, Clement al Romei, iudeu creștinat, spune în *Epistola către Corinteni* (7, 7) că „Iona vestește ninivitenilor pieirea lor, însă aceștia se pocăiesc și Dumnezeu se lasă înduplecat de rugăciunile lor, deși Lui îi erau *străini*”. Iustin Martirul, în *Dialogul său cu evreul Trifon* (107, 2), propune o paralelă între zidul Ierusalimului și zidurile Ninivei, spunându-i: Iisus „v-a îndemnat să vă pocăiți din lucrul vostru rău, măcar după Învierea Lui dintre morți, și să jeluți dinaintea lui Dumnezeu ca ninivitenii, ca să nu vă fie luate și năruite neamul și orașul precum ale lor (cf. Duval, *Jonas*, p. 123).

⁷⁰ Accentul cade asupra faptelor; într-o *Mișna* din liturgica iudaică, se spune: „Frații mei, nu se spune despre niniviteni că Dumnezeu le-a văzut sacul și postul, ci că Dumnezeu le-a văzut faptele, pentru că s-au convertit din purtarea lor cea rea” (*Mișna, Taanith 2, 1*, ed. H. Dandy, Oxford, 1933, p. 195). Este semnificativă aici interpretarea lui Pseudo-Filon, care spune că, peste toate, profeția lui Iona s-a împlinit: se vor fi năruit moravurile Ninivei, iar nu zidurile ei (E. B. Schwickert, *Philonis Judaei opera omnia, Bibliotheca sacra Patrum Ecclesiae Graecorum*, pars II, L 3, Leipzig, 1830, vol. 7, p. 377-407, §48. Cf. Duval, *Jonas*, p. 81).

⁷¹ Înainte de Ieronim – și este foarte probabil că acesta a știut (Duval, *Jonas*, p. 158), chiar dacă nu a folosit această interpretare aici –, Tertulian stabilea că, în acest verset, *răul*, pe care Dumnezeu nu l-a mai făcut pentru pocăința ninivitenilor, este pedeapsa pe care Dumnezeu o hotărâse pe drept acestora, iar nu o vină pentru care Dumnezeu se face vinovat și pentru care se pocăiește (*Adversus Marcionem*, II, 24, 4. Cf. Duval, *Jonas*, p. 160).

⁷² În original *misericos et miserator*. Acest tip de redundanță este specific limbii ebraice, în care structura simetrică, repetitivă, sau figura etimologică suplinesc lipsa posibilității metricii și, bunăoară, a rimei, din pricina faptului că vocalele nu sunt notate.

⁷³ Este vorba de acel Canterius, amintit mai sus, pe care Ieronim îl ironizează.

⁷⁴ Ieronim propune aici interpretarea hristologică a versetului fără să se oprească asupra supărării lui Iona. Acest episod este, de altfel, arareori explicat (Duval, *Jonas*, p. 601). Sf. Vasile cel Mare vorbește despre bunătatea Domnului față de creaturile Sale (*Or. 12, PG 85, 157 C și 160 C-D*, Cf. Duval, *Jonas*, n. 54, p. 601), iar Teodoret al Cyrului, în finalul comentariului său la Iona, îndeamnă spre cinstirea lui Dumnezeu, Care, din iubire pentru cei păcătoși,

nu șovăie să-i întristeze pe cei drepti (*In Ionam*, PG 81, 1740 C-D, Cf. Duval, *Jonas*, n. 54, p. 601).

IERONIM TRADUCĂTOR ȘI COMENTATOR AL SCRIPTURII

În ultimul pătrar al secolului al IV-lea, un tânăr, format la școala încă viguroasă a Antichității clasice, a luat Biblia în mână și, surprins de lucrurile mărunte puse în vorbe dintre cele mai simple, s-a grăbit să o închidă¹, de la înălțimea deprinderilor sale literare. Căci nu a fost mică perplexitatea tânărului Ieronim în fața unui text obscur ce povestea fapte de neregăsit în istoria grecilor sau a romanilor, într-o limbă lipsită de orice pretenție stilistică și departe de discursul filosofic al vremii.

Lucru semnificativ pentru cel care – Sfânt în Biserica romană, Fericit în tradiția răsăriteană – va începe de aici un parcurs ascendent, de-a lungul unei jumătăți de veac, printr-un amplu demers care oglindește – invers – gestul de tinerețe de a închide Biblia. Opera lui Ieronim deschide un orizont vast, numărând traducerea Scripturii în latină – atât din greacă, anume Noul Testament și Septuaginta (psaltirea „romană” și cea „galicană”, ultima colaționată cu textul ebraic, și *Cartea lui Iov*), cât și din ebraică: Vechiul Testament –, comentarii la aceasta – la *Eclesiast*, la *Profeți*, la *Evanghelia după Matei*, la epistolele pauline către *Galateni*, *Efesenii*, *Tit*, *Filimon* –, dar și traduceri din comentariile grecești la Scriptură ale lui Origen – la *Profeții Ieremia*, *Iezechiel* și *Isaia*, la *Evanghelia după*

Luca, la Cântarea cântărilor. Seria continuă cu scrieri din „domenii” conexe Scripturii: un glosar de nume vetero-testamentare, cartea *Quaestiones in Genesim*, traducerea scrierii despre locuri și nume ebraice a lui Eusebiu și a cărții despre Duhul Sfânt a lui Didim cel Orb. Pe lângă acestea, o seamă de lucrări ce privesc istoria Bisericii: *De viris illustribus*, *Dialog cu un luciferian*, viețile pustnicilor Paulus, Hilarion și Malchus, precum și cărți apologetice, pe rând, împotriva lui Helvidus, Iovinianus, Vigilantius, Ioan al Ierusalimului, Rufin.

Cum se face că un tânăr foarte înzestrat, deprins cu răbdarea studiului, cu multă știință de carte, nu este deschis către Scriptură? Întrebare legitimă, de vreme ce Ieronim nu a fost singurul care a trecut printr-o astfel de experiență: același lucru îl va trăi mai târziu și Augustin².

Dar să-l privim mai îndeaproape. Eusebius Hieronymus s-a născut în jurul anului 347 la Stridon, în Dalmația, lângă Aquileea, la granița orientală a Italiei, într-o familie creștină destul de înstărită. După studiile promițătoare de acasă, pornește traseul firesc al tânărului cu vădite inclinații cărturărești. Prin 360 pleacă să-și continue pregătirea, urmând etapele învățământului clasic, nu la Aquileea, deși era un important centru de învățământ al vremii și mai aproape de casă, ci la Roma. Aici va studia sub îndrumarea lui Donatus Aelius, important profesor din aceea vreme. Se pare că programul studiilor acestuia privea, fără excepție, autori antici, în centrul cărora se afla poetul prin excelență, Vergilius, cu aceeași funcție în „canonul” învățământului pe care o va fi avut Homer în

spațiul grecesc. Ceilalți autori predilecți erau Terențiu, Salustius și mai cu seamă Cicero, cu greutate de orator, filosof și teoretician în retorică și stilistică. Mai știm, din confruntarea cu Rufin, că au fost studiați Plaut, Lucrețiu, Persius și Lucan, iar în scrierile lui Ieronim se pot întâlni ecouri sau împrumuturi din Ovidiu, Martial, Quintilian, Seneca³ – în afara celor deja amintiți. Ieronim va fi păstrat – formativ – o amprentă puternică a lecțiilor lui Donatus: îl găsim, mai târziu, folosind definițiile gramaticale ale acestuia. Însă modele stilistice i-au fost mai cu seamă Cicero și Vergiliu. Greaca însă nu a depins-o deplin în școala lui Donatus, urmând să aprofundeze studiul ei la mijlocul anilor 370, în Antiohia și Siria⁴.

La celălalt capăt se cuvine cercetat care erau traduceriile latine ale Scripturii. Or, acestea erau de bună seamă parțiale, locale și scrise într-o limbă foarte populară, plină de obscurități ale unui text sacru *tradus* (obscuritate ce vine din strădania de a rămâne cât mai fidel textului primar). Apoi, limba latină creștină se afla încă în formare: textele Scripturii au circulat multă vreme în variantă grecească la Roma, unde, până în secolul al III-lea, autorii creștini occidentali scriau încă în grecește (Clement, Hermas, Ipolit la Roma, Irineu la Lyon), astfel că între epistolele Apostolului Pavel și primele opere creștine latinești, care nu sunt traduceri, se scurg o sută cincizeci de ani⁵.

Din capul locului, era greu de armonizat riguroasa învățătură literară (cu stilistica și gramatica ei, care căutau măsura perfectă) a sfârșitului Antichității cu învățăturile cele noi, scrise mai cu seamă într-o limbă nelucrată. În tensiunea dintre acești doi termeni se va

dezvolta înțelegerea Scripturii la Ieronim: atât prin respingerea culturii clasice drept incongruentă cu noua învățătură, cât și prin păstrarea, de pildă, a instrumentarului ei, de bună seamă folositor; atât prin îmbunătățirea nivelului literar al latinei creștine, cât și prin păstrarea unui nivel popular.

Ieronim – fără a pierde vreodată din vedere locul literaturii antice față de învățătura cea nouă –, întocmai celorlalți Părinți din vremea sa, greci sau latini, fie că e vorba despre Vasile, Grigorie din Nanzianz, Ambrozie sau Augustin, rămâne un intelectual care participă la tradiția antică. Dincolo de a observa „incompatibilitatea dintre creștinism și cultura antică privită ca un tot, mai este și a băga de seamă că, admițând chiar această incompatibilitate, intelectualul creștin va găsi totuși ceva bun pe care să-l poată absorbi cu folos în propria-i cultură”, firește, „cu prudență și cu un simț religios luminat – pentru a separa grâul de neghină (...). Aceasta era, începând din a doua jumătate a secolului al II-lea, soluția pe care o propunea fățiș școala creștină din Alexandria prin Clement și Origen; Tertullian, în ciuda intransigenței sale de principiu, ajunge și el la ea”⁶. Este semnificativ că edictului lui Iulian Apostatul, care le interzicea creștinilor însușirea literaturii grecești, i-a urmat imediat, ca efect, compunerea unui manual de gramatică „de tip creștin” și texte de comentat, rescrise după Biblie, în stilistică antică: „Pentateuhul în hexametri epici, cărțile istorice în versuri tragice, Evanghelia și Faptele Apostolilor în dialoguri de stil platonician”⁷.

Mai târziu, convingându-se că importanța Scripturii nu constă în forma ei literară, Ieronim va adopta

limba latină creștină a vremii, cu o puternică coloratură ebraică, limbă pe care o respinsese în tinerețe, ca fiind barbară⁸, dar pe care o va ridica la nivelul de mai târziu al frumuseții ei, încercând să dea revizuirii pe care o face traducerii Scripturii un caracter literar, diferit chiar de stilul său personal, care era mai degabă retoric, exersat la școala lui Donatus Aelius.

Nedumerirea de la început avea să se convertească într-o exegeză minuțioasă la toate nivelurile înțelegerii: Ieronim răspundea epistolar, cu multă atenție, oricărui contemporan care-i cerea ajutorul pentru a-și limpezi locuri obscure din învățătura creștină, de obicei din Scriptură. Corespondenții lui găseau în el un interlocutor pe măsură; între ei, un papă (Damasus), episcopi însemnați (Augustin, Chromatius din Aquileea, Heliodorus din Altinum), femei din aristocrația romană creștină (Marcella, Paula, fiica ei, Eustochium) sau oameni de rând⁹. Epistolele lui Ieronim se transformă, pe teme – mai cu seamă biblice – propuse de cel care le solicita, în adevărate tratate.

În 373, Ieronim părăsește Italia pornind spre Antiohia, de unde nu se va întoarce până la Conciliul din 382 de la Roma. Căuta o soluție de viață întru Hristos și va fi îndrumat, se pare, de un bătrân pustnic, Malchus¹⁰, a cărui viață o va descrie mai târziu, să caute sihăstria. În apropiere, deșertul Chalcis era deja împânzit de monahi, care formau o „colonie” de asceți, sub îndrumarea lui Teodosie – probabil fondatorul mănăstirii din Rhossos, amintit de Teodoret¹¹. Lor li se alătură Ieronim, asumându-și asceza, trăind într-o mică chilie, îmbrăcat în straie de sac, după regula locului. Rămâne în Chalcis timp de doi ani și este de

presupus că aici își va fi perfecționat greaca și va fi deprins ebraica¹².

Înainte să plece, către 379, la Constantinopol, Paulinus îl hirotonește preot. Ieronim a primit preoția condiționat: a cerut să nu fie obligat să dețină nici o funcție ecleziastică, cel mai probabil pentru a nu se îndepărta – administrativ – de studiu.

Mai înainte să-l întâlnească la Constantinopol pe Grigorie din Nazianz, al cărui discipol entuziast va deveni, Ieronim a studiat câțiva ani pe lângă Apolinarie din Laodiceea, în Antiohia. Rămâne în apropierea lui Grigorie până când acesta, contestat în episcopatul său, se retrage la Nazianz. Era vremea Sinodului al II-lea, organizat la Constantinopol de împăratul Teodosie. Aici, la Constantinopol, îl va întâlni deplin pe Origen, prin Grigore din Nazianz. La Origen îl va fi atras, dintru început, marea erudiție, bogăția și originalitatea gândirii, interpretarea mistică și elocința discursului¹³. În Antiohia, tradusese deja în latină, *Omiilia despre Ieremia* ale lui Origen, iar apoi îi va traduce *Omiiliile la Iezechiel și la Isaia*, precum și *Chronica* lui Eusebiu.

Părăsind Orientul, Ieronim se va îndrepta spre Sinodul ținut la Roma în 382, însoțit de Paulinus și de Epifanie. În vârstă de 35 de ani, cu formația pe care și-o însușise, se afla mult deasupra celor din jurul lui, cel puțin prin cunoașterea limbii ebraice – lucru excepțional în Occident. Își va așeza întoarcerea la Roma sub semnul a două îndatoriri: slujirea papei Damasus și îndrumarea unui foarte ascetic cerc spiritual din mediul aristocrației romane. La îndemnul lui Damasus, pornește primul proiect scripturar – revizuirea

după greacă a versiunii în limba latină a Noului Testament –, împlinit cam în trei ani.

Moartea papei Damasus stârnește o furtună în sânul Bisericii Romei, la capătul căreia Ieronim este expulzat; pleacă, în august 385, către Orient – se va stabili la Bethleem –, pentru a nu se mai întoarce nicio dată, fără ca aceasta să însemne întreruperea legăturilor cu cetatea latină. Bunăoară, cu mai tânărul Augustin, celălalt mare latin al vremii, a început un schimb epistolar către 395, corespondență ce se va întinde pe un sfert de secol. Probabil, s-au aflat amândoi la Roma între anii 383-384. Însă Augustin, tânăr fiind, era pe atunci un manihean dezamăgit, inclinând spre scepticism, iar Ieronim era prins în îndatoririle față de papă și în păstoria cercului de femei pioase – dintre care unele îl vor urma în Orient –, astfel că nu s-au întâlnit.¹⁴

Cu mai bătrânul Ambrozie lucrurile au stat o vreme bine; în 376, într-o epistolă (15, 4) scrisă în deșertul din Chalcis, îl numește pe Ambrozie stâlp al ortodoxiei alături de papa Damasus, iar în jurul lui 380 vede sfințirea acestuia ca episcop de Mediolanum drept scut împotriva arianismului, urmând ca, în 383, să se entuziasmeze de scrierile acestuia despre feciorie. Apoi, probabil pentru că, în loc să-l susțină – cum s-ar fi așteptat –, Ambrozie aprobă îndepărtarea lui Ieronim de la Roma, tonul se schimbă și oscilează între răceală distantă și adversitate fățișă¹⁵.

În 386, Ieronim, însoțit de Paula – din cercul ascetic aristocrat de la Roma, moștenitoarea marii familii Aemilia, mamă a lui Eustochium –, sosește la Ierusalim, urmând să se stabilească la Bethleem, în Iudeea.

La Bethleem vor întemeia, susținuți de averea Paulei, o mănăstire pe care o va păstori Ieronim însuși și o mănăstire de maici sub conducerea Paulei, iar mai târziu, a lui Eustochium. Pe lângă acestea, o biserică pentru ambele comunități și un lăcaș pentru numeroșii pelerini ce veneau la locurile sfinte.

În toamna lui 386, se află în Bethleem. Lucrează repede, dictionând din pricina vederii slăbite. Din această perioadă datează traducerea cărții lui Didim cel Orb despre Duhul Sfânt, începută la Roma pentru papa Damasus. Pe Didim însă îl va fi cercetat cu zel de discipol în privința neclarităților scripturale, la Alexandria, unde a călătorit imediat după sosirea în Iudeea. Rămâne aici vreme de o lună și îi va cere acestuia două comentarii, la cărțile profeților Osea și Zaharia, pe care Didim le va scrie și pe care Ieronim se va sprijini mai cu seamă când va scrie propriul comentariu la Zaharia¹⁶.

Va lua parte, de aici, la ceea ce s-a numit controversa origenistă, împotriva lui Rufin, „origenistul” prin excelență, care a tradus *Peri archon* a lui Origen, expurgând textul de ce părea a fi eretic sau dubios; Ieronim, îndemnat de Pamphilus, va face o contra-traducere, tălmăcind întocmai chiar acele pasaje problematice. Primul încearcă, cu grijă, să repună în circulație ceea ce era bun în gândirea lui Origen, celălalt înțelege să facă același lucru fără a se feri de examenul complet al adevărului.

Ieronim, odinioară ucenic al lui Origen, va fi întâlnit deja o nărușă ortodoxie niceeană, alăturată unei puternice admirații pentru Origen, nu numai la Grigorie din Nazianz, dar și la Grigorie de Nyssa, pe care

l-a putut frecventa la Constantinopol¹⁷. Astfel că, deși implicat total în disputa contra origeniștilor, el pledează împotriva condamnării în bloc a scrierilor lui Origen, socotind că trebuie ales cu luare-aminte ce se dovedește a fi bun și respins ce este rău în ele¹⁸. Mai cu seamă a distins între opera exegetică origeniană – formativă pentru Ieronim însuși – și opera lui teologică, care conține învățăturile care au provocat atâta suspiciune.

La Bethleem va începe, în 391, traducerea latină a Vechiului Testament direct din ebraică, la care va lucra până în 404. Versiunea ieronimiană a *Vulgatei* va deveni Biblia catolică prin excelență începând de la Conciliul contra-reformist de la Trento (secolul al XVI-lea); aceasta va conține și fragmente traduse după versiunea greacă, care nu figurează în textul ebraic.

Se va săvârși din viață în 419 sau în 420, iar trupul îi va fi înmormântat lângă intrarea în peștera Nașterii din Bethleem, de unde va fi mutat mai târziu.

În prologul traducerii omiliilor lui Origen la Ieremia și Iezechiel, Ieronim clasifică scrierile exegetice ale lui Origen astfel: „a/ scoli (lat. *excerpta*), scurte explicații izolate ale unor pasaje mai dificile; b/ comentarii (lat. *volumina*, gr. *tomoi*), comentarii ample, sistematice la diferite cărți din Scriptură; c/ omilii (lat. *homiliae* sau *tractatus*), adică predici pe marginea textelor biblice”¹⁹. Textul prezentat în acest volum este comentariul lui Ieronim la *Cartea lui Iona*. Se pare că este ușor de datat în cadrul operei lui Ieronim, menținea

din introducere permițând plasarea lui în toamna anului 396²⁰, la zece ani de la sosirea în Bethleem. Lucra deja de cinci ani la traducerea Vechiului Testament din ebraică, și comentase deja profeții *Mihea*, *Naum*, *Avacum*, *Sofonie* și *Aghet*.

De ce a hotărât Ieronim să revizuiască Noul Testament din greacă și, mai târziu, să traducă Vechiul Testament direct din ebraică? De ce ar retraduce cineva Scriptura, când ea are deja o traducere curentă, care beneficiază și de o tradiție comunitară și liturgică? Pentru că, la rigoare, varianta în circulație nu este corectă. Iar tradiția comentatorilor, în ceea ce privește sensul literal al Scripturii – în pofida frumuseții interpretării alegorice – nu are de-a face cu Scriptura, dacă textul folosit este infidel originalului²¹.

În Occident, unde limba comună era latina, o bună bucată de vreme s-a continuat să se citească textul biblic în greacă, și abia după două secole a început transpunerea învățăturii celei noi în latină²². Or, creștinii – născuți sau convertiți – din spațiul de limbă greacă aveau parte de un corpus biblic bine stabilit, dimpreună cu o amplă tradiție textuală. Septuaginta, traducerea grecească a Vechiului Testament, începută în Alexandria, în secolul al III-lea î.Hr., pentru evreii din diasporă, care nu mai cunoșteau bine ebraica, suscitase deja o tradiție de comentarii în limba greacă curentă, care se întindea pe câteva secole, atât în spațiul iudaic, cât și în cel creștin.

Primele versiuni latine ale Scripturii, mult mai târzii, nu sunt realizate după Septuaginta, ci după o versiune dintr-o tradiție nealexandrină a textului grecesc, mai exact, ele sunt apropiate de textul păstrat într-o

tradiție siriacă de limbă greacă, ajunsă și în Antiohia în secolul al IV-lea²³. Aceste versiuni erau locale – și aveau să dezvolte fidelități locale, care vor rezista multă vreme la noua traducere –, anonime, parțiale, bine înrădăcinate; realizate în medii simple și adresate vulgului, vechile versiuni latine utilizau mai cu seamă limba de toate zilele – *sermo quotidianus*²⁴.

Într-un astfel de context și-a început Ieronim revizuirea textului Noului Testament, după textul grec, la Roma, în 382, la îndemnul papei Damasus, lucru pe care îl va încheia în 385. Dar situația se schimbă când avea să înceapă, în 391, traducerea Vechiului Testament din ebraică.

Încă din vremea sihăstriei din deșertul Chalcis, Ieronim învăța limba ebraică; socotea, dimpreună cu mulți dintre creștinii timpului său, că toate limbile coboară din ebraică – limba de dinainte de Babel²⁵. În timp, studiind asiduu și cercetându-i direct pe învățații iudei din vremea sa, și-a perfecționat cunoașterea ei, iar lucrul acesta a pregătit în gândirea lui Ieronim – privitoare la diferențele între versiunea ebraică a epocii și Septuaginta – prevalența canonului iudeu: de vreme ce Vechiul Testament a fost încredințat iudeilor, este firesc să te întorci către ei pentru stabilirea canonului, iar în situațiile neclare, să urmezi învățătura lor²⁶. N-ar fi avut cum să știe că textul ebraic din secolul IV, ca și cel masoretic de astăzi – stabilit de-a lungul câtorva secole, în interiorul tradiției iudaice, fixat de înțelepții masoreți abia în secolul al X-lea d.Hr. – este, într-o seamă de pasaje, mai recent decât Septuaginta – versiunea greacă din secolul al III-lea î.Hr.²⁷ Ieronim însă dorea din capul locului să aducă

creștinilor un text corect, aflat dincolo de orice suspiciune.

Înainte de sa, Origen adunase în Hexapla, pe coloane alăturate, diferitele variante grecești ale Vechiului Testament care circulau în vremea lui printre iudeii din lumea greacă²⁸, alăturându-le textul Septuagintei și o coloană cu textul ebraic, probabil o transcriere a acestuia în alfabetul grecesc²⁹. Or, iudeii le reproșau creștinilor că versiunea pe care o folosesc este neconformă cu originalul; exemplul clasic este *Isaia* 7, 14: în Septuaginta se află menționarea nașterii dintr-o fecioară (*parthenos*), care nu se regăsește nici în versiunea ebraică, și nici în alte câteva versiuni grecești, în care se întâlnește cuvântul *neanis*, fată tânără³⁰. Ieronim va traduce aici *fecioara* (*virgo*). Se căuta punerea corectă a problemei nonconcordanței – astfel de divergențe nu puteau fi simple greșeli de copiere – între Septuaginta și celelalte versiuni grecești care circulau printre iudei. În ceea ce privește variantele din manuscrisele Septuagintei, Origen a optat pentru cele care corespundeau cu varianta ebraică³¹. Deși influența revizuirilor lui Origen a fost puternică, textul Septuagintei a fost și a rămas până în zilele noastre singurul text vetero-testamentar oficial al bisericilor de limbă greacă.

Ieronim, la curent cu lucrarea lui Origen, dar în confuzia datorată fie exemplarelor latine, fie chiar a variantelor grecești, a pornit a restabili lectura textului hexaplar, cu indicații și semne diacritice care precizau raporturile dintre versiunea greacă și cea ebraică³². Și așa va trata și textul Profetului Iona: comentariul conține, ca punct de plecare, fiecare verset al *Cărții lui*

Iona, în două variante latine, mai întâi traducerea din ebraică, urmată imediat de traducerea după Septuaginta. Versiunea lui Ieronim după textul ebraic a întâmpinat destule rezistențe în Occident, atât la nivel local, unde se păstra cu mândrie varianta veche, cât și în mediile intelectuale cele mai înalte, urmând a fi oficial recunoscută în Biserica Romană abia în secolul al XVI-lea. Când Ieronim și-a publicat traducerea *ex hebraeo*, Augustin, bunăoară, le-a întâmpinat cu multă reticență: „el nu era filolog, ci înainte de toate om al Bisericii; cum să nu fi pregetat înainte de a admite autoritatea unei versiuni noi, care contrazicea în atâtea puncte venerabilul text al Septuagintei, pe care se întemeiasă de la origini, de la Noul Testament, întreaga tradiție creștină, toată pietatea, liturghia și dezvoltarea doctrinală a Bisericii universale”³³? Mai târziu, va accepta revizuirea lui Ieronim și autoritatea *Vulgatei*, cu gândul că nu trebuie limitată bogăția revelației, însă autoritatea ei „o dublează, fără a i se substitui, pe cea a Septuagintei, pe care Augustin o consideră inspirată, cum făcuse deja iudaismul alexandrin”³⁴.

Comentând textul Scripturii, Ieronim folosește metodele comentatorilor greci: Origen, Eusebiu din Cezareea, Didim. Utilizează pe larg teoria numelor și procedeele etimologice, iar când întâlnește diferențe notabile între textul grec și cel ebraic, aplică ambelor variante interpretări alegorice separate. După Ieronim, comentatorul trebuie să fie, din capul locului, un „culegător de informații”, adunând pentru cititor ceea ce s-a spus înaintea lui despre subiect³⁵. Pentru o astfel de transparență va și traduce omiliile lui Origen la *Evanghelia lui Luca*, după ce Ambrozie își publicase

propriul comentariu la *Luca*, fără să-și menționeze sursa.

Textul comentat este studiat frază cu frază și cuvânt cu cuvânt. Sunt analizate, în felul acesta, deopotrivă varianta ebraică și Septuaginta, fără să fie omis nimic ce ar putea cere o explicație fundamentală – istorică sau dogmatică – necesară pentru a-l lămuri pe cititorul curios, dar mai puțin știutor. „Pentru maximă eficacitate, studiul se face punct cu punct – pentru a nu se pierde nimic din revelație, stăruind pentru epuizarea tuturor sensurilor posibile. Această metodă de exegeză se înrudește mult cu cea folosită de literații decadenței în studiile lor referitoare la clasici: comentariile lui Servius și ale lui Donatus asupra lui Vergiliu vădeau aceeași miopie, același «atomism» în mersul explicației. Mai trebuie observat că această metodă cu totul antică se opune tehnicii medievale numită *divisio*, „diviziune” (sau *partitio* – „separare”), care constă, dimpotrivă, în a nu aborda un text decât după o foarte limpede degajare a armăturii compoziției. Această tehnică s-a dezvoltat însă în secolele XII-XIII, adică atunci când cultura medievală încetează să se bazeze pe gramatică și se supune dominației exclusive a dialecticii”³⁶.

Ieronim, sprijinit pe o întreagă tradiție, distinge între sensul literal și cel spiritual al Scripturii. Simplitatea literei acesteia este, aici, înainte de toate, o invitație la a cerceta mai adânc o semnificație pe măsura înțelepciunii lui Dumnezeu; mai mult, obscuritatea ei trimite dincolo de suprafața ei, la ceva înrudit, care este în armonie cu restul Scripturii³⁷. Origen întocmise deja în *Peri archon* (IV, 3) o listă a fragmentelor biblice care

sunt lipsite de sens sau, pur și simplu, imposibil de asumat, dacă sunt luate în sensul literal³⁸.

În plin neoplatonism, distincția între nivelul literal și nivelul spiritual este legitimă ca distincție între planul sensibil – sărac – și cel inteligibil – superior și, mai cu seamă, real. Philon realizase și el o lectură alegorică a *Pentateuhului* în cheie platonice, iar Origen lucrase curent cu ideea că „în Scriptură există două niveluri de text: cel literal, accesibil tuturor, este fațada care acoperă sensul spiritual – ca al doilea nivel (n.n.) – și este doar o imagine a realității divine (conform prefeșei la *Peri archon*)”³⁹.

Aceasta va fi cheia pentru lectura textelor vetero-testamentare în spațiul creștin: istoria sacră anunță *Evangelhia* și se desăvârșește în Iisus. Și aceasta este direcția „receptării” Vechiului Testament aici, în comentariul lui Ieronim la *Cartea lui Iona* – aventura lui Iona prefigurează, alegoric, parcursul lui Iisus: pântecul chitului preînchipuie mormântul, refuzul de a merge în cetatea Ninivei (neiudaică) – refuzul de a lua „pâinea copiilor” pentru a o da „câinilor” (Mt. 15, 26), somnul pe corabie de la începutul furtunii din Iona 1, 5 pe cel din Mt. 8, 24-25.

Ieronim n-a formulat în chip sistematic un set de reguli ale interpretării Scripturii⁴⁰. Nu este de găsit în opera sa un echivalent al cărții a IV-a din *Peri archon* a lui Origen. Vocabularul metodei lui Ieronim cuprinde, pentru alegorie, în ceea ce privește distincția între cele două planuri – literal și spiritual – aproape nediferențiate ca sens, – *tropologia*, *anagoge*, *allegoria*, adjectivul *spiritalis*. Ca funcție, ele apar într-un binom în care se opun fie literei, fie istoriei (iudaice), fie ce-

lor corporale. În comentariul la Zaharia este explicit vorba despre binomul din a doua *Epistolă către Corinteni* a Apostolului Pavel (2Cor. 3, 6): *littera occidens / spiritus vivificans*. Chiar dacă al doilea termen este valoric superior, la Ieronim, primul nu este numai decât peiorativ: istoria sacră, bunăoară, este învestită cu valoare de fundament, de la care pornind, se poate accede la cele spirituale; istoria este bază lecturii spirituale.

Dan Batovici

NOTE

¹ *Cronica* (lui Eusebiu), *Praefatio*. Cf. F. Cavallera, „Saint Jérôme et la Bible”, în *Bulléтин de Littérature Ecclésiastique* 22, 1921, p. 215 (Cavallera).

² *Confesiuni*, III, 5. Cf. Cavallera, p. 215.

³ J.N.D. Kelly, *Jerome, His Life, Writings and Controversies*, New York, 1975, p. 11-12 (Kelly, p. 11-12).

⁴ Kelly, p. 17. Deși grecii erau studiați secundar în școala romană, s-au formulat și ipoteze care susțin că Ieronim putea citi greacă bine înainte de-a pleca pentru prima dată spre Orient: ar fi avut, astfel, în biblioteca sa, scriitori de limbă greacă, nu numai creștini, dar și păgâni, pe care i-a studiat pe larg după ce s-a stabilit în Orient. Cf. W.C. McDermott, „Saint Jerome and Pagan Greek Literature”, în *Vigiliae Christianae* 36, 1982, pp. 372-382.

⁵ C. Moreschini, Enrico Norelli, *Istoria literaturii creștine vechi grecești și latine*, trad. de H. Stănciulescu și Gabriela Sauciuc, Polirom 2001, pp. 349, 351 (Mor.).

⁶ H.-J. Marrou, *Sfântul Augustin și sfârșitul culturii antice*, trad. de D. Stoianovici și Lucia Wald, Humanitas, 1997, pp. 319, 321 (Marrou, *Aug.*).

⁷ Marrou, *Aug.*, p. 324.

⁸ Kelly, p. 163.

⁹ Cavallera, p.218.

¹⁰ F.A. Wright, „Introduction”, în *Jerome: Selected letters*, Loeb Classical Library 262, p. 12 (Wright).

¹¹ PG 82, 1388, cf. *Dictionnaire de Spiritualité*, Beauchesne, Paris, 1973, p. 902 (DS).

¹² *Ibidem*.

¹³ Cavallera, p. 265.

¹⁴ Kelly, p. 217.

¹⁵ Kelly, p. 144.

¹⁶ Yves-Marie Duval, „Introduction”, în *Jérôme, Commentaire sur Jonas*, *Sources Chrétiennes* 323, p. 17 (Duval, *Jonas*).

¹⁷ P. Lardet, „Introduction”, în *Saint Jérôme, Apologie contre Rufin*, în *Sources Chrétiennes* 303, p. 24.

¹⁸ Kelly, p. 213.

¹⁹ *Mor.*, p. 301.

²⁰ Duval, *Jonas*, p. 12.

²¹ Cf. Cavallera, p. 279.

²² *Mor.*, p. 350.

²³ *Mor.*, p. 351.

²⁴ *Mor.*, p. 353.

²⁵ Kelly, p. 154.

²⁶ Cavallera, p. 219.

²⁷ Kelly, p. 159.

²⁸ În mediul iudaic a început devreme revizuirea Bibliei de la Alexandria pentru a o face să corespundă cu versiunea ebraică. Origen a lucrat cu versiunile cele mai cunoscute: a lui Theodotion (numită și a grupului *Kaige*, după un tic lingvistic al traducătorilor – *kai ge*), din prima parte a primului secol, a lui Aquila, datată către 125, în vremea lui Hadrian, a lui Symmachus, finalizată la sfârșitul secolului al II-lea. Mai târziu, Origen va primi unele dintre manuscrisele lui Symmachus (M. Harl, C. Dogniez, „Septuaginta s-a născut la Alexandria”, în *Originile creștinismului*, trad. de Gabriela Ciubuc, Polirom, 2002, p. 99).

²⁹ *Mor.*, p. 312.

³⁰ Pe lângă diferențe care accentuează mesajul creștin, există o serie de fragmente în care textul ebraic este, dimpotrivă, mai mesianic decât Septuaginta – și aceasta îl va fi uimit pe Ieronim, motivându-i opțiunea pentru *veritas hebraica*. Tradiția creștină s-ar fi putut foarte bine dezvolta pornind de la un text grecesc

foarte fidel textului ebraic de astăzi (Hugues Cousin, „Creștinii și Septuaginta”, în *Originile creștinismului*, trad. de Gabriela Ciubuc, Polirom, 2002, p. 110).

³¹ Mor., p. 311.

³² Cavallera, p. 221.

³³ Marrou, *Aug.*, p. 350-351.

³⁴ Marrou, *Aug.*, p. 351, n 70.

³⁵ Cavallera, p. 282.

³⁶ Marrou, *Aug.*, p. 348.

³⁷ Duval, *Jonas*, p. 83.

³⁸ Mor., p. 305.

³⁹ Mor., p. 304.

⁴⁰ Cf. P. Jay, „Le vocabulaire exégétique de saint Jérôme dans le *Commentaire sur Zacharie*”, în *Revue des études augustiniennes*, 14, 1968.

BIBLIOGRAFIE

1. Ediții moderne ale comentariului ieronimian la Iona

Paul Antin (ed.), *Sur Jonas*, Sources Chrétiennes 43, Les Editions du Cerf, Paris, 1956

M. Adriaen (ed.), *S. Hieronymi presbyteri opera, Commentarii in prophetas minores*, Corpus Christianorum 76, Turnholi, 1969

Yves-Marie Duval (ed.), *Commentaire sur Jonas*, Sources Chrétiennes 323, Les Editions du Cerf, Paris, 1985

2. Ieronim și epoca sa

ADKIN N., „Jerome on Ambrose. The Preface to the Translation of Origen's *Homilies on Luke*”, în *Revue bénédictine*, 107 (1997), pp. 5-14.

ANTIN P., *Essai sur Saint Jérôme*, Paris, 1951.

IDEM, *Recueil sur Saint Jérôme*, Bruxelles, 1968.

IDEM, „Saint Jérôme et son lecteur”, în *Recherches de science religieuse*, 34 (1947), pp. 82-99.

IDEM, „Études de chronologie hieronymienne”, în *Revue des études augustiniennes*, 18 (1972), pp. 209-218; 19 (1973), pp. 69-86, 213-239; 20 (1974), pp. 227-278.

CAVALLERA F., *Saint Jérôme, sa vie et son oeuvre*, I. 1-2, Louvain-Paris, 1922.

DRIVER Steven D., „The Development of Jerome's Views on the Ascetic Life”, în *Recherches de*

théologie ancienne et médiévale, 62 (1995), pp. 44-70.

DUVAL Yves-Marie, „Sur les insinuations de Jérôme contre Jean de Jérusalem. De l'arianisme à l'origénisme”, in *Revue d'Histoire Ecclésiastique*, 65 (1970), pp. 353-374.

IDEM, „Tertullien contre Origène sur la résurrection de la chair dans le *Contra Iohannem Hierosolymitanum* 23-36”, in *Revue des études augustiniennes*, 17 (1971), pp. 227-278.

IDEM, „Jérôme et Origène avant la querelle origéniste. La cure et la guérison ultime du monde et du diable dans l'*In Nahum*”, in *Augustinianum*, 24 (1984), pp. 471-494.

Frère IRÉNÉE, „La correspondance entre Augustin et Jérôme (394-419)”, in *Connaissance des Pères de l'Eglise*, 50 (1993), pp. 22-26.

JOUASSARD G., „Réflexions sur la position de saint Augustin relativement aux Septante dans sa discussion avec saint Jérôme”, in *Revue des études augustiniennes*, 2 (1956), pp. 93-99.

KELLY J. N. D., *Jerome, his Life, Writings and Controversies*, London-New York, 1975.

LA BONNARDIÈRE Anne-Marie, „Jérôme informateur d'Augustin au sujet d'Origène”, in *Revue des études augustiniennes*, 20 (1974), p. 42-54.

NAUTIN P., „Le premier échange épistolaire entre Jérôme et Damase: lettres réelles ou fictives?”, in *Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie*, 30 (1983), pp. 331-344.

OPELT Ilona, „Origene visto da San Girolamo”, in *Augustinianum*, 26 (1986), pp. 217-222.

SCOURFIELD J. H. D., „Notes on the Text of Jerome, Letters 1 and 107”, in *The Classical Quarterly*, New Series, vol. 37, 2 (1987), pp. 487-497.

3. Exegeza biblică

ABEL F.-M., „Saint Jérôme et les prophéties messianiques”, in *Revue biblique*, nouv. sér., 13 (1916), pp. 423-440.

CAVALLERA F., „Saint Jérôme et la Bible”, in *Bulletin de Littérature Ecclésiastique*, 22 (1921), pp. 214-227, 265-284.

BARDY G., „Saint Jérôme et ses maîtres hébreux”, in *Revue bénédictine*, 46 (1934), pp. 145-164.

BURSTEIN E., „La compétence de Jérôme en hébreu. Explication de certaines erreurs”, in *Revue des études augustiniennes*, 21 (1975), pp. 3-12.

DUVAL Yves-Marie, „Les sources grecques de l'exégèse de Jonas chez Zénon de Vérone”, in *Vigiliae Christianae*, 20 (1966), pp. 98-115.

IDEM, „Saint Augustin et le Commentaire sur Jonas de saint Jérôme”, in *Revue des études augustiniennes*, 12 (1966), pp. 9-40.

IDEM, „Saint Cyprien et le roi de Ninive dans l'*In Ionam* de Jérôme: la conversion des lettres à la fin du IV-e siècle”, in *Epektasis* (Mélanges Danielou), Paris, 1972, pp. 551-570.

IDEM, *Le livre de Jonas dans la littérature chrétienne grecque et latine: sources et influence du Commentaire sur Jonas de Saint Jérôme*, 2 vol., Paris, 1973.

IDEM, „Jérôme et les prophètes. Histoire, prophétie, actualité et actualisation dans les Commentaires de Nahum, Michée, Abdias et Joël”, in *Actes du XI-e Congrès international sur l'Ancien Testament* (Salamanca 1983), *Vetus Testamentum*, Supplement no. 36, Leiden, 1985, pp. 108-131.

GRYSON R., SZMATULA D., „Les commentaires patristiques sur Isaïe d'Origène à Jérôme”, in *Revue des études augustiniennes*, 36 (1990), pp. 3-41.

HARTMANN L. N., „St. Jerome as an Exegete”, in *A Monument to Saint Jerome*, ed. F. X. Murphy, New York, 1952, pp. 35-81.

JAY P., „Le vocabulaire exégétique de saint Jérôme dans le *Commentaire sur Zacharie*”, in *Revue des études augustiniennes*, 14 (1968), pp. 3-15.

IDEM, „Jérôme auditeur d'Apollinaire de Laodicée à Antioche”, in *Revue des études augustiniennes*, 20 (1974), pp. 36-41.

IDEM, „*Allegoriae nubifum* chez Saint Jérôme”, in *Revue des études augustiniennes*, 22 (1976), pp. 82-89.

IDEM, „Saint Jérôme et le triple sens de l'Écriture”, in *Revue des études augustiniennes*, 26 (1980), pp. 214-227.

IDEM, *L'exégèse de saint Jérôme d'après son Commentaire sur Isaïe*, Paris, 1985.

MEERSHOEK G. Q. A., *Le latin biblique d'après saint Jérôme*, Nimegue-Utrecht, 1966.

OPELT Ilona, „San Girolamo e i suoi maestri ebrei”, in *Augustinianum*, 28 (1988), pp. 327-338.

PENNA A., *Principi e carattere dell'esegesi di San Gerolamo*, Roma, 1950.

VACCARI A., „I Fattori dell'exegesi geronimiana”, in *Biblica*, 1 (1920), pp. 458-480.

4. Antichitatea clasică la Ieronim

ADKIN Neil. „Hieronymus Ciceronianus the Catilinarians in Jerome”, in *Latomus. Revue d'études latines*, 51 (1992), pp. 408-420.

IDEM. „Juvenal and Jerome”, in *Classical Philology*, Vol. 89, 1 (Jan., 1994), pp. 69-72.

IDEM. „Cicero's Orator and Jerome”, in *Vigiliae Christianae*, 51 (1997), pp. 25-39.

IDEM. „Sallust. *Hist. frg.* II, 64 and Jerome's Commentary on Zechariah”, in *Latomus. Revue d'études latines*, 58 (1999), pp. 635-639.

ANTIN P., „Touches classiques et chrétiennes juxtaposées chez saint Jérôme”, in *Revue de philologie, de littérature et d'histoire anciennes*, 3-e sér., 34 (1960), pp. 58-65.

BRUGNOLI G., „Donato e Girolamo”, in *Vetera Christianorum*, 2 (1965), pp. 139-149.

CAMERON A., „Echoes of Vergil in St. Jerome's Life of St. Hilarion”, in *Classical Philology*, vol. 63, 1 (Jan., 1968), pp. 55-56.

HAGENDAHL H., *Latin Fathers and the Classics. Studia Graeca et Latina Gothoburgensia*, 6 (Göteborg, 1958).

IDEM. „Jerome and the Latin Classics”, in *Vigiliae Christianae*, 28 (1974), pp. 216-227.

McDERMOTT William C., „Saint Jerome and Pagan Greek Literature”, in *Vigiliae Christianae*, 36 (1982), pp. 372-382.

INDICE BIBLIC

9, 18: 58
10, 12: 37
32, 21: 66

Geneza

1, 2: 49
4-5: 42
10: 21
2, 24: 26
3, 8: 27, 29
4, 8-16: 23
10: 21
17: 69
8, 21: 22
11, 3-9: 22
12, 1: 32
18, 20: 21
41, 1: 31

Exodul

3, 3: 33
14, 15: 44
22: 43
29: 43
32, 10: 22
31-32: 22
34, 6-7: 53, 74
28: 58

Numerii

22, 28: 31
23-24: 23

Deuteronomul

4, 43: 69
6, 5: 40

III Regi

12, 19: 32
14, 21: 32
17, 1: 58
9: 18
24: 18
19, 8: 58

IV Regi

14, 23-25: 18

II Cronici

2, 16: 25

Tobit

14, 3-4: 19

Iov

3, 8 LXX: 55
7, 1: 46
14, 5 LXX: 59
25, 5: 59
38, 3: 70
40, 2: 70

Psalmi

4, 1: 43
15, 10: 44, 50
21, 1: 73
6: 73
25, 8: 47

- 35, 6: 49, 64
 38, 12: 32
 39, 9: 38
 41, 7: 49
 45, 4: 45
 47, 7: 23
 48, 8: 76
 21: 77
 49, 14: 40
 50, 17: 40
 62, 9-10: 50
 64, 7: 70
 67, 19: 48
 21: 69
 68, 1: 48
 2: 45
 3: 47
 15: 48
 26: 45
 72, 7: 53
 9: 22
 75, 1: 23
 3: 45
 76, 3: 52
 77, 20: 27
 84, 11: 61
 87, 4: 44
 88, 38-39: 45
 90, 15: 43
 102, 3-4: 50
 8: 74
 103, 25-26: 24
 26: 41
 104, 13: 33
 114, 5: 61
 119, 1: 44
 123, 5: 48
 144, 8: 53
- Proverbe**
 31, 17: 70
- Eclesiastul**
 1, 2: 53
- Isaia**
 1, 15: 38
 16: 54
 20, 3-6: 28
 23, 1: 23
 29, 13 LXX: 54
 37, 24: 72
 45, 2: 50
 7: 31
 50, 3: 64
 53, 5: 21
 58, 9: 43
 66, 8 LXX: 64
 24: 61
- Ieremia**
 12, 7: 24, 67
 18: 65
 51, 7: 63
- Iezechiel**
 18: 65
 18, 23: 65
 33, 11: 65

Daniel

2. 10: 31
 3. 27: 43
 4. 10: 31
 24-33: 61
 6. 23: 43

Osea

11. 9: 69
 13. 14: 41
 15: 73
 14. 3: 40

Ioil

2. 10: 64
 4. 15: 64

Amos

3. 6: 31

Iona

1. 1: 31
 5: 29, 30, 40
 7: 30
 9: 24, 33, 34
 12: 34
 15: 30
 16: 30
 2. 3: 46
 6: 44, 53
 8: 44, 52
 9: 54
 4. 2-3: 53, 74
 4: 74

Zaharia

6. 12: 69
 11. 2: 72
 13. 7: 45

Maleahi

4. 2: 73, 77

Matei

3. 4: 72
 16: 21
 4. 2: 58
 6. 34: 31
 8. 24-25: 26
 24-26: 36
 25: 36
 30: 49
 10. 6: 23, 26
 11. 25: 54
 12. 39-40: 18, 27, 41
 40: 17, 41, 45
 41: 20
 14. 20: 77
 15. 24: 23, 26
 26: 26, 56, 66
 16. 4: 18
 25. 41: 61
 26. 38: 52, 66, 68
 39: 24, 52, 56
 56: 36
 27. 24: 38
 25: 38
 28. 19: 57
 20: 57

Marcu

1. 6: 72
10: 21
4. 37-39: 36
38: 36
5. 10: 49
6. 43: 77
7. 7: 54
10. 18: 75
14. 34: 32, 66
50: 36

- 39: 54
7. 37: 58
8. 12: 76
9. 5: 76
10. 28: 54
38: 48
11. 49-50: 31
12. 28: 47
14. 3: 36
6: 21, 69
10-11: 48
16. 28: 48
17. 5: 47
12: 54
20-24: 36, 47
21: 48
18. 14: 31
40: 20
19. 15: 24, 37, 56

Luca

3. 22: 21
8. 31: 49
9. 17: 77
11. 29-32: 18
32: 20
15. 22-23: 76
29-30: 76
31-32: 76
18. 18: 75
19. 41: 21, 28, 66, 74
22. 45: 29
23. 34: 24
46: 52, 68
54: 42

Fapte

1. 23-26: 31
2. 29-31: 50
38: 73
13. 36-37: 50
46: 66

Romani

Ioan

1. 1: 48
3: 57, 75
32: 21
3. 30: 72
33: 69
6. 13: 77

7. 24: 51
8. 15: 44
9. 3: 22
3-5: 66
4-5: 24
5: 25
10. 19: 66

11. 15: 74
 17-25: 24
 25: 66
 28: 24
 13. 12: 77

I Corinteni

1. 19: 63
 26-28: 63
 5. 7: 54
 9. 19: 74
 10. 4: 26
 13: 46
 15. 42: 50
 44: 51
 53: 51

II Corinteni

3. 6: 20

Galateeni

4. 6: 44
 22-31: 26
 26: 26

Efeseni

4. 13: 59
 14: 39
 5. 31-32: 26

Filipeni

1. 21: 22
 2. 6: 47
 7: 46, 56
 3. 21: 51

Coloseeni

2. 8: 63
 3. 16: 44

II Timotei

2. 20: 77

Evrei

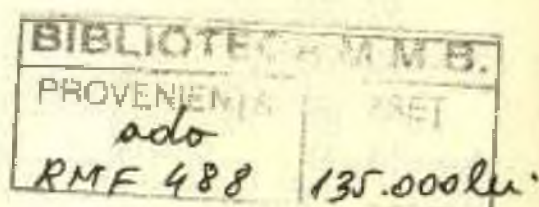
4. 15: 45, 46
 9-10: 76

I Ioan

1. 10: 54
 5. 19: 36

I Petru

2. 24: 21

În colecția Biblioteca Patristică
au apărut:

Augustin, *Despre natura binelui.*
Contra maniheilor

vor apărea

Origen, *Omilia la Geneză*

Sfântul Ioan Damaschin, *Despre cele două voințe*
în Hristos

Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic*

Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Epistole teologice*

Tertulian, *Despre Trupul lui Hristos*

Colecție binecuvântată
de IPS NICOLAE CORNEANU, MITROPOLITUL BANATULUI

Personalitate puternică și paradoxală. Fericitul Ieronim, recunoscut în epocă pentru erudiție și stilul său necrușător, nu s-a bucurat până acum de atenția cuvenită anvergurii operei sale exegetice și epistolare. Traducerea Comentariului la Cartea Profetului Iona, singurul comentariu la Profetii mici care ni s-a păstrat din Antichitatea târzie, constituie un pas important în receptarea pe care Ieronim o merită în cultura noastră. Pe lângă interesul său istoric, acest text este cu totul semnificativ pentru tipul de exegeză biblică practică de Părinții Bisericii, mai cu seamă în privința relației dintre Vechiul și Noul Testament, cunoscut fiind chiar și pentru moderni că în tradiția creștină profetul Iona este o prefigurare a lui Hristos. Comentariul poate fi citit cu folos și dintr-o perspectivă larg culturală, întrucât aventura spirituală a profetului Iona dobândește o valoare simbolică și în planul literaturii.

135,000E